

Lisa 1.

AINEVALDKONNA KAVA: Keel ja kirjandus

1. VALDKONNAPÄDEVUS	1
2. ÕPPEAINED JA MAHT	2
3. KIRJELDUS JA VALDKONNASISENE LÕIMING	3
4. ÕPPEAINETE LÕIMINGU VÕIMALUSED TEISTE AINEVALDKONDADEGA	4
5. ÕPPETEGEVUSE KAVANDAMINE JA KORRALDAMINE	8
6. HINDAMINE	9
7. ÕPPEKESKKOND	11
8. AINEKAVAD	12
8.1. Eesti keel	12
8.1.1. Õppeaine kirjeldus	12
8.1.2. I kooliaste	13
8.1.3. II kooliaste	25
8.1.4. III kooliaste	34
8.2. Kirjandus	45
8.2.1. Õppeaine kirjeldus	45
8.2.2. II kooliaste	47
8.2.3. III kooliaste	55
8.3. Eesti keel teise keelena	68
8.3.1. Õppeaine kirjeldus	68
8.3.2. I kooliaste	69
8.3.3. II kooliaste	76
8.3.4. III kooliaste	82

1. VALDKONNAPÄDEVUS

Keele ja kirjanduse valdkonna õppeainete õpetamise eesmärk põhikoolis on kujundada õpilastes eakohane keele- ja kirjanduspädevus, mis tähendab suutlikkust tajuda keelt ja kirjandust kui rahvusliku, riikliku ja iseenda identiteedi alust, mõista erinevaid kirjandustekste ning nende tähtsust Eesti ja maailma kultuuriloos. Keele- ja kirjanduspädevus hõlmab teadmisi ja oskusi, kujundamaks keele- ja kultuuriteadlikku inimest, kes käitub nii suulises kui ka kirjalikus suhtluses verbaalsele ja sotsiaalsele kontekstile vastavalt.

Keele- ja kirjandusõpetusega taotletakse, et põhikooli lõpuks omandab õpilane järgmised üldpädevused, mis on seotud järgmiste valdkonnapädevused:

- 1) austab keelt kui kultuuri kandjat ja vahendajat, hindab seda kui avaliku suhtluse vahendit, väärtustab eesti rahvuskirjandust ja rahvapärimust ning keelelist ja kultuurilist mitmekesisust;
- 2) saavutab keeleteadlikkuse, arvestab kultuuris välja kujunenud keelekasutus- ja suhtlustavasid, teadvustab keeleoskust õpioskuste alusena ning identiteedi osana ;
- 3) loeb, esitab ning kirjutab eri tüüpi ja liiki tekste, analüüsib tekstide keelekasutust, ülesehitust ja vormistust, väljendab end selgelt ja asjakohaselt nii suuliselt kui ka kirjalikult;
- 4) leiab, hindab kriitiliselt ning kasutab eri allikates ja keskkondades pakutavat teavet, austab intellektuaalomandit;
- 5) mõistab ilukirjandusteose kunstilisi väärtusi, analüüsib ja tõlgendab eri tüüpi ning eri žanris tekstide ülesehitust, väljendust ja sisu;
- 6) omandab lugemisharjumuse, väärtustab lugemist, kujundab loetu põhjal oma esteetilisi hoiakuid ja eetilisi tõekspidamisi, rikastab mõtte- ja tundemaailma, täiendab enda keele- ja kultuuriteadmisi.

Iga valdkonnapädevuse taga on toodud sulgudes PRÕK-i läbimise käigus omandatav üldpädevus, mille omistamist valdkonnapädevus toetab.

Kohtla-Järve Järve Kooli õpilane kujundab õppetöö käigus järgmised kooli põhiväärtused:

- 1) eestluse ja eesti kultuuri kandmine - kultuuriloo süvendatud tundma õppimine ilukirjanduslike, aime- ja teadustekstide põhjal;
- 2) mitmekultuurilisus - tekstide kaudu erinevate kultuuride ja tavadega kohtumine;
- 3) ettevõtlikkus ja innovaatus - konkurssidel osalemine (luulevõistlused, esseekirjutamise võistlused, etluskonkursid jne);
- 4) toetav keskkond - teatrite, kinode, muuseumide, näituste ühiskülastused. Kooli ühisüritustest osavõtt;
- 5) liikumine - õuesõpe ja koolisisesed spordiüritused.

2. ÕPPEAINED JA MAHT

Keele ja kirjanduse valdkonda kuuluvad eesti keel, mida õpitakse 1.-9. klassini, kirjandus, mida õpitakse 5.–9. klassini ning eesti keel teise keelena, mida õpitakse 1.-9. klassini. Ainekavades kirjeldatud õpitulemuste saavutamiseks on õppeainete arvestuslikud nädalatunnid kooliastmeti ja klassiti järgmised:

Õppeaine	1.kl	2.kl	3.kl	I ka	4.kl	5.kl	6.kl	II ka	7.kl	8.kl	9.kl	III ka
eesti keel	7	7	6	20	6	3	3	12	3	2	2	7
kirjandus	-	-	-	-	-	2	2	4	2	2	2	6
eesti keel teise keelena	9	7	6	22	6	5	5	16	5	5	5	15

4. ja 7. klassile on lisatud üks eesti keel tund. Eesti keelest kui ainekavast on olemas kogu edasine edu õppetöös: eneseväljendusoskus, arusaamine suulisest ja kirjalikust kõnest, sõnavara, arutlusoskus ja sündmuste kirjeldamise oskus, funktsionaalse lugemise oskus.

Õppeainete nädalatundide jagunemine kooliastmete sees ja õppesisu klasside kaupa määratakse kindlaks kooli õppekavas arvestusega, et õpitulemused ning kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud on saavutatavad.

Eesti keele teise keelena ainekava alusel õpitakse tasemeni, kus õpilane on võimeline õppima täies mahus eesti keele ainekava alusel.

3. KIRJELDUS JA VALDKONNASISENE LÕIMING

Põhikooli keele- ja kirjandusõpetust ühendab eesmärk tundma õppida, osata ja vallata loomulikku keelt, mis on mõtete ja tunnete vahendaja, kultuurilise, riikliku ja iseenda identiteedi kandja ning rahvuskultuuri vundament. Keeleoskus kõnes ja kirjas on inimese mõtlemis- ja tundevõime kujunemise, intellektuaalse arengu ja sotsialiseerumise alus. Eesti keele valdamine Eestis on hariduslik vajadus, mis on eduka ja jätkusuutliku õppimise eeldus kõikides õppeainetes.

Ainevaldkonna õppeainetes omandab õpilane keele- ja kirjandusteadmisi, arendab lugemis-, kirjutamis- ja suhtlusoskusi, et kasvada põhikooli lõpuks teadlikuks, aktiivseks ja vastutustundlikuks lugejaks, kirjutajaks ja suhtlejaks. Ainevaldkonna õppeained toetavad õpilase keele- ja kirjanduspädevuse kujunemist, identiteediloomet ning sotsiaalset ja kultuurilist arengut. Õpilane on võimeline eetilisi norme, olusid ja partnerit arvestades suhtlema, motiveeritult ja teadlikult õppima ja tegutsema.

Keele- ja kirjandusõpetuse eriosa on tõsta õpilaste keeleteadlikkust, suhtluspädevust, tõsta arusaamist keele varieerumisest žanriti ning grammatikast kui tähendusloome vahendist. Eesti keele kui teise keele õpe lähtub Euroopa keeleõppe raamdokumendi ja selle lisade põhimõtetest ning nendes kirjeldatud keeleoskustasemetest. Eesmärk on õpilaste toimetulek eestikeelses ühiskonnas, sh suutlikkus jätkata õpinguid ja siseneda tööturule.

Ainevaldkonnasisese lõimingu põhialus on tekstikeskne keele- ja kirjandusõpetus, kus tekstikäsitus hõlmab erinevaid tekste ja tekstitoiminguid. Tekstide kaudu õppides täieneb õpilase tekstikogemus ning kujuneb žanri- ja kontekstitunnetus. Keeleõppe tekstivalikus on eeldatavalt esindatud erinevad autentsed ühiskonnas toimimiseks vajalikud tekstitüübid ja -liigid, nii suulised kui ka kirjalikud tekstid, mis peegeldavad suhtlustavasid ja -olukordi. Oskust tekste mõista ja luua arendatakse lõimitud aine- ja tekstiõpetuse kaudu, mis seotakse ortoloogia, grammatika ja leksika õpetamisega.

Kirjandusõppes soodustatakse õpilase kirjandushuvi, arendatakse tema lugejavõimeid, mõtte- ja tundemaailma, kujundatakse eetilisi tõekspidamisi ja esteetilisi hoiakuid, vaadeldakse sõnakunsti poeetikat ja kujundikeele olemust ning edendatakse väljendusoskust nii kõnes kui ka kirjas. Kirjandustekstide lugemise ja uurimise eesmärk on avardada õpilase kultuurikogemust, rikastada tema keeletunnetust, pakkuda inspiratsiooni ning toetada isiksuslikku arengut. Keele- ja kirjandusõpetusse lõimitakse audiovisuaalseid väljendusviise (pilt, film, video jm).

Üldpädevusteni jõutakse eri allikatest teavet hankides ja seda kriitiliselt hinnates, eri liiki tekste lugedes, nende üle arutledes ja väideldes, erilaadseid tekste funktsionaalselt koostades ja kirjutades. Üldpädevuste kujundamisel kasutatakse erinevaid koostöövorme, õppemeetodeid ja-keskkondi, sh digivahendeid ja -võtteid, veebi- ja e-õppekeskkondi, analüüsitakse ja lahendatakse elulisi probleemolukordi ja väärtuskonflikte, arvestatakse õpilaste isikupära ja andega.

4. ÕPPEAINETE LÕIMINGU VÕIMALUSED TEISTE AINEVALDKONDADEGA

Keele ja kirjanduse ainevaldkonna kava, sh ainekavade läbimisel ja ainevaldkondade, -kavade lõimimisel omistab õpilane järgmised üldpädevused:

Kultuuri- ja väärtuspädevus

Õpilane:

- austab vaimseid ja kultuuriväärtusi (keele kui rahvuskultuuri kandja tähtsust, keeleoskust kui inimese identiteedi olulist osa);
- väärtustab funktsionaalset kirjaoskust ning arendab teadlikku kriitilist suhtumist teabeallikatesse, sh meediasse;
- kasutab sündmuste, nähtuste või seisukohtade erinevate tahkude väljatoomisel rollimängu, dramatiseeringut, diskussiooni, väitlust, intervjuud vms;
- tähtsustab kirjalike tööde korrektset vormistamist nii paberkandjal kui ka arvutis.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus

Õpilane:

- on haaratud klassivestlustesse, paaris- ja rühmatöösse;
- kuulab eesmärgistatult kaasõpilasi ja õpetajat;
- tegutseb kuuldu põhjal, annab kuuldule hinnanguid;
- arendab suulist vestlust ja avaldab arvamust;
- peab kinni rühmasisestest kokkulepetest ja käitumismallidest.

Enesemääratluspädevus

Õpilane:

- analüüsib ja kirjeldab ennast ja teisi, annab edasi enesekohast informatsiooni (omadusi, tundeid, mõtteid, võimeid, käitumist);
- kujutab sündmusi ja tegelasi skemaatiliselt, kasutades diskussioonivõrku, loo kaardistamist, sündmuspaiga skeemi, Venni diagrammi vms;
- lööb kaasa töös aktiivõppemeetoditega (rollimäng, dramatiseering, väitlus, suunatud diskussioon jms).

Õpipädevus

Õpilane:

- kaardistab ideid ja kavastab teksti;
- arendab protsesskirjutamise oskust;
- kasutab erinevaid kuulamis- ja lugemisstrateegiaid, nt kaaslase jutu reflekteerimine, kõneleja märguannete tähelepanemine (olulise rõhutamine, näoilmed, žestid), kujutluspiltide loomine (seosed varem kogetuga, antud tegelaste vahel, sündmuspaigates jms);
- teeb märkmeid eesmärgipäraselt (kaart, plaan, joonis, sõnapilv, ajatelg, nimekiri) ja rühmitab infot (tabel, märksõnaskeem vms);
- planeerib efektiivselt oma aega ning püstatab realistlikke eesmäärke.

Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus

Õpilane:

- arendab teabetekstide abil oskust lugeda teabegraafikat;
- koostab teksti põhjal ajatelge, märksõnaskeemi, mõistekaarti, Venni diagrammi, mandalat jms;
- valib info rühmitamiseks, seoste loomiseks ja üldistamiseks sobivad mudelid;

- teeb skeemide/ kirjutamismudelite järgi loetust kokkuvõtet, kirjeldab ja võrdleb sündmusi/ tegelasi nii suuliselt kui ka kirjalikult;
- õpilane arutleb, põhjendab ja argumenteerib skeemide/ diagrammide põhjal loogiliselt;
- kirjutab põhi- ja järgarve nii sõnade kui ka numbritega, loeb ning käänab arvsõnu.

Ettevõtlikkuspädevus

Õpilane:

- koostab õppeaasta jooksul endale õpimapi;
- aitab korraldada klassi- ja kooliüritusi.

Digipädevus

Õpilane:

- kasutab õppetöös moodsat riistvara (fotoaparaadid, nutitelefonid, tahvelarvutid, diktofonid, arvutid) ettekannete tegemiseks ja loovülesannete juures, nt teksti täiendamisel foto või videoga;
- kasutab kaasaegseid elektroonilisi infootsingutehnikaid;
- kasutab digitaalseid õigekeelsus- ja sõnavaraallikaid;
- koostab ja toimetab tekste tekstitöötlusprogrammides, nt Google Drive'is.

Lõiming kooliüritustega (arendab potentsiaalselt pea kõiki üldpädevusi, nt kultuuri- ja väärtuspädevus, sotsiaalne ja kodanikupädevus, enesemääratluspädevus, õpipädevus, ettevõtlikkuspädevus, digipädevus):

- kadri- ja mardipäev
- jõulupidu
- eesti kirjanduse päev
- EV aastapäev
- emakeelepäev ja eesti keele nädal
- KIKO-klubi üritus
- Etluskonkurss
- Cooli lehte artiklite kirjutamine
- kino ja teatri ühiskülastused
- Koostöö Kohtla-Järve Lasteraamatukoguga
- kino ja teatri ühiskülastused (töölehed, ülevaated nähtust, arutlused nähtu põhjal)
- õppekäik EV Riigikokku ja KUMU-sse (ülevaated, arutlus, analüüs)

Läbivad teemad toetavad õpilase suutlikkust oma teadmisi ja oskusi erinevates olukordades rakendada, väärtusnorme, -hoiakuid ja -hinnanguid kujundada ning võimaldavad luua ettekujutuse ühiskonna kui terviku arengust. Läbivad teemad kui ühiskonnas tähtsustatud aineteülesed valdkonnad on üld- ja valdkonnapädevuste, õppeainete ja ainevaldkondade vahelise lõimingu vahendiks, neid on oluline arvestada emakeele ja kirjanduse õppesisu ja õpitulemuste kavandamisel, kooli õppekava koostamisel ja koolikeskkonna kujundamisel. Läbivate teemade käsitlemist toetavad projekt- ja probleemõpe, uurimis- ja loovtegevused, lugemis-, kirjutamis- ja suhtlusülesanded ning mitmekülgne info- ja digikirjaoskus. Valdkonnasisese ja -ülese lõimingu võimalusi, kõigi üldpädevuste kujundamist ja läbivate teemade käsitlemist kirjeldatakse kooli õppekava üldosas, nende rakendamist täpsustatakse valdkonnakavas.

Keele ja kirjanduse valdkonna ained lõimuvad valdkonnaüleselt kõikide õppeainetega ja toetavad pädevuste saavutamist teistes ainevaldkondades. Keeleoskus loob eeldused kõigi õppeainete edukaks omandamiseks ja toimetulekuks nii isiklikus kui ka avalikus elus. Kõikide valdkondade õppeained arendavad omakorda keelekasutuse põhipädevusi: sõnavara tundmist ja rakendamist, tekstimõistmist ja -loomet, pädevust suuliselt ja kirjalikult suhelda.

Ainevaldkondade ülene lõiming tähendab, et kõikides õppeainetes tuleb tegeleda tekstitoimingutega, st eri liiki tekstidega, ning tähelepanu juhtida ortograafia- ja grammatikareeglite normipärasele rakendamisele. Õpilaste funktsionaalne ja kriitiline kirjaoskus kujuneb välja mitte üksnes eesti keele, vaid kõigi õppeainete õppimise tulemusel, mis eeldab pidevat koostööd aineõpetajate vahel.

Keele ja kirjanduse valdkonna õppeainete kaudu kujundatakse ja arendatakse õpilastes kõiki riiklikus õppekavas kirjeldatud üldpädevusi ja läbivaid teemasid. Seejuures on väga oluline aineõpetajate süsteemne ja järjepidev koostöö kogu õpilase õppeaja vältel, kuid oluline roll on ka teistel tugivõrgustikel, sh kodusel toetusel ja lapsevanema vastutusel.

Eesti keel on kõikide õppeainete õppimise vahend ja lõimingu lähtealus õppeprotsessis. Kõiki õppeaineid õpitakse emakeele abil ja igal õppeainel on oma unikaalsed (samuti üldised) keelenõuded, seetõttu on keelelise suhtlemise oskuste kujunemisel igal õppeainel oma spetsiifilised, aga ka üldised ülesanded. Eesti keele õpe näitab kätte suhted keele, mõtlemise ja õppimise vahel. Emakeeles õpitu on rakendatav kõikides õppeainetes. Tänu tekstipõhisele õpetamisviisile on võimalik eesti keelt lõimida kõikide õppeainetega. Enim kasutame võimalust lõimida eesti keelt ja kirjandust omavahel, ent mõlemaid ka ühiskonna-, inimeseõpetuse ning ajalooaga.

Ühiskonna- ja inimeseõpetus: saab arutleda ja arendada vestlust vastutuse ja eetika osas; võimalik on mängida läbi erinevaid rolle ja situatsioone, mis meedias või päriselus

tekkinud konfliktide/kokkupõrgete tõttu aset võivad leida, ning arutleda, kuidas erinevad pooled end tunda võiksid; kuidas teha vahet tõesel ja vääril infol jne.

Ajalugu: ajalooperioodi või -sündmuse kohta saab kirjutada kujuteldava uudise, reportaaži või intervjuu ajaloolist isikut. Saab lugeda intervjuud mõne kirjanikuga, mille abil sisse juhatada autori tekstide analüüs. Ajakirjanduslikke tekste ja olukordi analüüsides arenevad õpilases kultuuri- ja väärtuspädevus, samuti sotsiaalne- ja kodanikupädevus.

5. ÕPPETEGEVUSE KAVANDAMINE JA KORRALDAMINE

Valdkondlikku õppetegevust kavandades ja korraldades:

- 1) lähtutakse õppekava alusväärtustest, üld- ja valdkonnapädevustest, kooliastme lõpuks taotletavatest teadmistest, oskustest ja hoiakutest ning õpitulemustest ja kooli õppekavas sätestatud õppesisust, kooliastmete õppe ja kasvatuses rõhuasetustest ning lõimingust teiste õppeainete ja läbivate teemadega;
- 2) arvestatakse didaktika nüüdisaegsete käsituste ja ainevaldkonnas toimunud arenguga, võetakse arvesse kohalikku eripära ning muutusi ühiskonnas;
- 3) toetatakse lõimingut valdkonna sees, õppeainete vahel ja õppekava läbivate teemadega, arendatakse õpilaste teadmisi, oskusi ja hoiakuid;
- 4) rakendatakse mitmekesiseid ja kombineeritud õppemeetodeid ning aktiivsust, loovust, koostööd ja tagasisidet soodustavaid õppetegevusi, kujundatakse õpiharjumusi ja -oskusi;
- 5) arvestatakse õpilaste eelteadmisi, huvisid, individuaalseid eripärasid ja -võimeid, kasutatakse diferentseeritud sisu ja sobivat pingutust nõudvaid ülesandeid, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud ja õpilasele tähenduslikku käsitlust, reageeritakse õpiraskustele ning pakutakse õpiabi;
- 6) taotletakse mõõdukat ja ühtlaselt jaotuvat õpikoormust, mis soodustab motivatsiooni ning jätab aega puhkuseks ja huvitegevuseks;
- 7) tegeldakse probleemikeskselt ja kogemuspõhiselt eluliste nähtuste ja olukordadega, seostatakse oskusi igapäevaelu ja jätkuõpingutega;
- 8) loetakse ja käsitletakse eri tüüpi ja liiki tekste ea- ja jõukohasuse, valikulisuse ja huvidele vastavuse põhimõttel ning ühise identiteedi kujundamise eesmärgil;
- 9) kujundatakse õpilase keeleteadlikkust, metakeele valdamist, suhtlus- ja väljendusoskust, keeleressursside ja -allikate teadliku kasutamise oskust;
- 10) kasutatakse digitehnoloogiat, -keskkondi ja -materjale, arendatakse info-, meedia- ja digikirjaoskust;
- 11) arendatakse eri liigis ning žanris ilukirjandustekstide avatud ja loovat analüüsi-, tõlgendamise- ja mõistmisoskust, ilukirjandusliku poeetika tundmist;

12) tegeldakse tekstilooma ja -esitlusega ning omaloomingulise kirjutamisega, kasutatakse selleks ka digivahendeid ja veebikeskkondi.

6. HINDAMINE

Keele ja kirjanduse valdkonna õppeainete hindamise eesmärk on saada ülevaade õpitulemuste saavutatusest ja õpilase individuaalsest arengust ning kasutada seda teavet õppe tulemuslikumaks kavandamiseks ja ennastjuhtiva õppija kujundamiseks. Hinnatakse õpitulemuste saavutatust, mis on kooskõlas õppesisu ja -tegevustega ning vastavuses ainealasete teadmiste, oskuste ja hoiakutega. Hoiakute hindamisel (nt mõistab, kujundab, tähtsustab, väärtustab) antakse õpilasele suunavaid ja toetavaid sõnalisi hinnanguid. Hinnatakse nii õppeprotsessi vältel kui ka õppeteema lõpus. Selleks rakendatakse nii diagnostilist, kujundavat kui ka kokkuvõtvat hindamist, mida väljendatakse nii sõnaliste hinnangute kui ka numbriliste hinnetena. Diagnostilise hindamise käigus selgitatakse välja õpilaste eelteadmiste ja oskuste tase, ainealased väärarusaamad ja spetsiifilised õpiraskused, et kavandada järgnevat õppimist ja õpetamist.

Õppeprotsessi käigus rakendatakse kujundavat hindamist, kus õpilane saab suulist ja kirjalikku tagasisidet oma õpitulemuste saavutamise taseme ning tugevate külgede ja arenguvõimaluste kohta. Kokkuvõttev hindamine toimub üldjuhul õppeperioodi või mahuka õppeteema lõpul, et kontrollida nii õppetöös püstitatud eesmärkide saavutamist kui ka riikliku õppekavaga sätestatud õpitulemuste saavutatust. Kokkuvõttev hinne võib kujuneda õppeperioodi jooksul toimunud hindamise tulemusena, seejuures arvestatakse, et hinnetel võib sõltuvalt töö mahust olla erinev kaal.

Alates esimesest kooliastmest kaasatakse õpilane hindamisprotsessi nii oma töö hindamisel kui ka kaasõpilaste tagasisidestamisel. Õpilasele on õppeprotsessi alguses teada, mida ja millal hinnatakse, milliseid hindamisvahendeid kasutatakse ning millised on hindamise kriteeriumid. Õpilast suunatakse õppeprotsessi käigus oma õppimist ja püstitatud eesmärkide saavutamist analüüsima ja reflekteerima.

Eesti keele õppimisel I kooliastmes hinnatakse õpilase

- 1) suulist keelekasutust, s.o kõnelemist ja kuulamist,
- 2) lugemist, s.o lugemistehnikat, kirjandus- ja muude tekstide tutvustamist, analüüsi ja mõistmist,
- 3) kirjutamist, s.o kirjutetehnikat, õigekirja ja tekstiloomet.

Eesti keele õppimisel II ja III kooliastmes hinnatakse õpilase

- 1) suulist ja kirjalikku suhtlust,

- 2) tekstide vastuvõttu, s.o analüüsi ja mõistmist,
- 3) tekstiloomet, s.o eri tüüpi ja liiki tekstide kirjutamist,
- 4) keeleteadmisi, s.o õigekeelsuse ja keelehoolde põhimõtete rakendamist ning keelevalikute teadvustamist.

Keeleõpetuses on suurem osakaal erinevate kirjalike tekstide hindamisel, sest kirjalik keel on peamine keeleoskuse näitaja. Õigekeelsust ja keeleteadlikke valikuid hinnatakse üldjuhul tekstiloomes osana tekstiliigi eripära ja kirjutamise eesmärgi kontekstis.

Eesti keeles hinnatakse peamiselt eri tüüpi ja liiki kirjalikke tekste. I kooliastmes hinnatakse jutustavaid tekste, näiteks suulisi ja kirjalikke ümberjutustusi, kirjalikku jutustust pildi, pildiseeria või muu alusteksti põhjal, jutustusi enda elust. I kooliastmes kasutatakse õpilaste teadmiste ja oskuste hindamisel eristamata kujundavat hindamist, ehk suulisi ja kirjalikke sõnalisi hinnanguid, mis kirjeldavad õpilase teadmisi ja oskusi. II kooliastmes hinnatakse jutustavaid, kirjeldavaid ja põhjendavaid tekste, sealhulgas kirjalikku jutustust alusteksti põhjal, jutustavat kirjandit, arvustust. Teabetekstidest hinnatakse kirjeldust, iseloomustust, kokkuvõtteid, kultuuriainelisi lühiuurimusi, nende põhjal loodud esitlusi ja ettekandeid ning e- kirja kirjutamist. III kooliastmes hinnatakse ka arutlevat kirjandit, selle ülesehitust, teksti vastavust teemale, asjakohaseid näiteid, võrdlemise, seoste loomise ja järelduste tegemise oskust ning isikliku suhtumise väljendamist põhjendatud argumentide toel. III kooliastmes hinnatakse teabetekstidest kindlal eesmärgil kirjutatud ülevaateid ja kultuuriainelisi lühiuurimusi, nende põhjal loodud esitlusi ja ettekandeid ning avaliku suhtluse žanre, nagu näiteks avaldus. Peale selle hinnatakse oskust kirjutada levinumaid meediažanre.

Tekstide hindamisel seatakse hindamiskriteeriumid, mis arvestavad tekstiliigile omaseid tunnuseid ja õpilase keelelist arengut. Hindamiskriteeriumid puudutavad tekstide sisu ja ülesehitust, konteksti sobivat lausestust ja sõnastust, õigekirja ja vormistust.

Kirjanduse õpitulemusi hinnatakse eesti keele õpitulemustest eraldi alates 5. klassist. II ja III kooliastmes hinnatakse kirjanduse õppimisel

- 1) tervikteoste ja tekstikatkendite lugemist ja tutvustamist,
- 2) tekstide jutustamist ja esitamist,
- 3) kirjandustekstide analüüsi, tõlgendamist ja mõistmist,
- 4) omaloomingulisi töid,
- 5) kirjandusteadmisi (nt kirjandusmõistete ja kirjandusloolise konteksti tundmist).

Eesti keele ja kirjanduse õpitulemuste kontrolli ja hindamise vormid on mitmekesised. Need hõlmavad suulisi ja kirjalikke tegevusi, ühe- ja mitmeotstarbelisi sooritusi, nagu

individuaalsed, paaris- ja rühmatööd, rakenduslikud testid ja harjutused, ainealased kontrolltööd, analüüsi- ja tõlgendusülesanded, lugemispäeviku pidamine ja õpimapi koostamine. Hindamiseks kasutatakse veel mitmesugused oskusi edendavad sooritusülesanded, nagu luule-, proosa- ja draamateksti esitamine, arutleva kirjandi kirjutamine, uurimis- või praktilise töö tegemine, projekti koostamine ja elluviimine, ettekande loomine ja esitlemine, avalik esinemine. Lugemiskontrollile, mis piirdub sisu meenutavate faktiküsimustega, eelistatakse arutlusele suunavaid analüüsi- ja tõlgendusküsimusi, mõttevahetust teksti väärtuste ja sõnumi üle.

Kirjanduse hindamisel pole alati (nt loovtöodes ja tekstitõlgendustes) võimalik täpselt määratleda teadmiste ja oskuste standardit, mistõttu on hindamise skaala võrdlemisi paindlik. Hinnates omaloomingulisi töid, võidakse tunnustada idee ja teostuse originaalsust, iseseisvust, üldistavust või muud vaatenurka. Arutluste (nt arutlevate kirjandite) puhul hinnatakse arvamuste ja seisukohtade veenvust, argumenteeritust, seostatust. Õpilase seisukohtadele ühiskonnas ja maailmas toimuva kohta antakse sõnalist kirjeldavat tagasisidet. Kõikides kirjalikes töodes tähistab aineõpetaja keelevead, kuid hindamisel arvestab soorituse väärtusi vastavalt ülesande eesmärgile ja kokkulepitud hindamiskriteeriumidele.

Eesti keele kui teise keele aines hinnatakse saavutatud õpitulemusi, mis põhinevad Euroopa keeleõppe raamdokumendi vastava taseme kirjeldustel. Eesti keele kui teise keele õppes käsitletakse keelevigu õppimise loomuliku osana ning neid parandatakse ja arvestatakse hindamisel vastavalt õppetegevuse eesmärgile.

Keele ja kirjanduse valdkonna ainete hindamisel lähtutakse vastavatest põhikooli riikliku õppekava üldosa sätetest, hindamise nõuded ja korraldus, sh mittenumbrihinnamise kasutamine ja mujal õpitu arvestamine täpsustatakse kooli õppekavas.

7. ÕPPEKESKKOND

Õpilast toetava õppekeskkonna kujundamise aluseks on õppekava üldosas sätestatud sotsiaalse, vaimse ja füüsilise õppekeskkonna kujundamise põhimõtted. Eesti keele ja kirjanduse õpetamisel luuakse õpilastele õppimist väärtustav keskkond, et tekiks positiivne suhtumine õppimisse. Õpilastele tagatakse jõukohased ülesanded ja eduvõimalus.

Õppekeskkond luuakse selline, kus iga õpilane saaks maksimaalselt areneda, arvestades tema individuaalsust ja potentsiaali, oskusi ja huve. Kool koostöös aineõpetajatega korraldab keele ja kirjanduse valdkonna õppeainete õpet:

- 1) viisil, kus luuakse üksteist austav, vastastikku hooliv ja toetav, turvaline, kiusamis- ja vägivallavaba õppekeskkond, mis rajaneb usalduslikel suhetel, sõbralikkusel ja heatahtlikkusel ning kus märgatakse ja tunnustatakse õpilase pingutusi ja õpiedu;

- 2) ruumis, kus saab kasutada digitehnoloogiat, -keskkondi ja -materjale, et arendada info-, meedia- ja digikirjaoskust;
- 3) ruumis, kus on võimalik liikumist eeldavateks tegevusteks inventari ümber paigutada (nt rühmatööd, õppemängud, draamaõppe ülesanded);
- 4) eesti keel teise keelena õppetunnis rühmades;
- 5) väljaspool kooliruumi, et rakendada õppimist toetavaid ja mitmekesistavaid õppevorme (nt projekt-, õues- ja reisiõpe) ja -tegevusi (nt õppekäik teatrisse, muuseumisse, raamatukokku, kohtumised kirjanike ja tõlkijatega, osavõtt olümpiaadidest ja konkurssidest, valdkondlikud teemapäevad ja -nädalad).

Õppetööd korraldatakse väljaspool kooli ruume (sealhulgas kooliõues, looduses, muuseumides, raamatukogus, keskkonnahariduskeskustes) ning virtuaalses õppekeskkonnas. Õppekeskkonnaks on vähemalt järgmised kohad Ida-Virumaal:

- Toila Oru park;
- Ontika pankrannik;
- Selisoo õpperada;
- Iisaku Looduskeskus;
- Iisaku Kihelkonna muuseum;
- Kohtla-Järve metsapark;
- Valaste juga;
- Kohtla-Nõmme kaevanduspark-muuseum;
- Kohtla-Järve Lasteraamatukogu;
- Kohtla-Järve Põlevkivimuuseum.

Pädevuste peamiste komponentide – teadmiste, oskuste ja hoiakute – kujundamisel on kande roll õpetajal, kes loob sobiva õppekeskkonna ja toetab väärtuskasvatust, ning koolil, kus normide, väärtuste, rituaalide, sümbolite ja lugude kaudu edendatakse omanäolist koolikultuuri.

8. AINEKAVAD

8.1. Eesti keel

8.1.1. Õppeaine kirjeldus

Eesti keele oskus on nii aineõpetuse eesmärk kui ka õppekavas sätestatu omandamise alus. Eesti keele oskus kõnes ja kirjas pole üksnes inimese identiteedi, tema mõtlemis- ja tundevõime kujunemise alus, vaid ka jätkusuutliku ja ennastjuhtiva õppimise eeldus kogu edasiseks eluks. Kui õpilane mõistab eesti keele tähtsust sotsiaalse suhtluse

vahendina ja rahvusliku kultuuri kandjana, kujuneb ta täisväärtuslikuks ühiskonnaliikmeks, kes suudab ennast erinevates suhtlusolukordades selgelt ja ladusalt väljendada, mõistab erinevaid tekste, on võimeline argumenteerima ja mõtestatud teksti looma.

Põhikoolis pannakse alus õpilaste sotsiaalsele kirjaoskusele, st oskusele kasutada keelt teadlikult ja kriitiliselt isiklikus ja avalikus elus, õppe- ja tööolukorras. Õpilastes kujundatakse teadmisi ja oskusi, mis hõlmavad keelt, selle variante, eri tüüpi ja liiki tekste ning mis lubavad toime tulla suulise ja kirjaliku suhtlusega, tekstide vastuvõtu ja loomisega. Keeleõpetuse kõrgeim siht on aidata õpilasel kujuneda iseseisvaks teksti vastuvõtjaks ja loojaks, kes on omandanud tänapäeva eesti kirjakeele.

1.–4. klassis on eesti keel kirjandusega lõimitud õppeaine, milles taotletakse nii keele- kui ka kirjandusõpetuse eesmärgi. I kooliastmes loeb õpilane vähemalt kümme, 4. klassis vähemalt neli tervikteost eesti või maailma lastekirjandusest. Alates 5. klassist on eesti keel ja kirjandus eraldi, kuid tugevasti lõimitud õppeained, mille kaudu arendatakse sihipärase lugemise, suulise keelekasutuse ja kirjutamisoskust.

8.1.2. I kooliaste

Taotleme, et I kooliastme lõpuks on õpilane omandanud järgmised teadmised, oskused hoiakud:

- 1) mõistab rahvapärimust ja kultuuri mitmekesisust;
- 2) väärtustab eesti keelt;
- 3) omandab eesti keele lugemistehnika;
- 4) loeb eesmärgistatult eri allikatest ja keskkondadest;
- 5) kirjutab eesmärgistatult eri liiki tekste käsikirjaliselt ja arvutil eri keskkondades;
- 6) väljendab end selgelt ja asjakohaselt suuliselt ning kirjalikult;
- 7) analüüsib individuaalsete võimete piires eri liiki suulisi ja kirjalikke tekste;
- 8) tunneb eri tüüpi ja liiki tekstide ülesehitust ning mõistab nende sisu;
- 9) kujundab lugemise kaudu esmaseid hoiakuid ja tõekspidamisi, väärtustab lugemist.

I kooliastme lõpuks on õpilane saavutanud järgmised õpitulemused:

- 1) osaleb aktiivselt ja mõtestatult õppeprotsessis;
- 2) kuulab eesmärgistatult, väljendab oma mõtteid;
- 3) kasutab suhtlemisel eakohast ja sobivat kõne- ja kirjakeelt, arvestab suhtlemisel partneriga;

- 4) eristab helisid, hääli ja häälikuid;
- 5) omandab lugemistehnilise vilumuse ja teadliku lugemisoskuse;
- 6) sooritab kirja eelharjutusi, arvestab etteantud juhendi ja juhendamiseiga;
- 7) tunneb joonis- ja kirjatähti, kasutab õigeid tähekujusid, kirjutab loetava käekirjaga;
- 8) loeb ja eristab eri liiki tekste, analüüsib teksti ülesehitust, keelekasutust ja sisu, avaldab selle kohta arvamust;
- 9) sõnastab teksti kohta küsimusi ja esitab vastuväiteid, teeb teksti põhjal märkmeid, võrdleb tekste omavahel;
- 10) jutustab kuuldust, nähtust ja loetust, vajaduse korral kasutab juhendi abi;
- 11) kirjutab mõtestatud lauseid, jutustavaid ja kirjeldavaid tekste;
- 12) kirjutab õpitud keelendite ja keelereeglite piires õigesti ning loetava käekirjaga, vormistab kirjaliku töö korrektselt;
- 13) vormistab lihtsama kirjaliku töö arvutis, järgib õpitud keelereegleid;
- 14) valib ja loeb sobivaid tervikteoseid nii eesti kui ka maailma lastekirjandusest, kasutab raamatukogude infosüsteemi;
- 15) kujundab lugemise kaudu oma mõtte- ja tundemaailma, jagab lugemiskogemusi;
- 16) rikastab lugemise kaudu oma sõnavara, kasutab sõnaraamatuid ja leiab sõnaartiklist vajalikku teavet.

1. klass

Õpitulemused:

Suuline keelekasutus (kuulamine, kõnelemine)

Õpilane:

- eristab häälikuid (asukoht ja järjekord sõnas), täishääliku pikkusi;
- toimib õpetaja ja kaaslaste suulise juhendi järgi;
- kuulab õpetaja ja kaaslaste esituses lühikest eakohast teksti, mõistab kuuldud lause, jutu sisu;
- teab, et sõnadel on lähedase või vastandtäheendusega sõna ja nimetab neist mõningaid;
- väljendab end suhtlusolukordades arusaadavalt: palub, küsib, tänab, vabandab;
- jutustab suunavate küsimuste toel kuuldust, nähtust, loetust;
- koostab õpetaja abiga pildiseeria või küsimuste toel suulise jutu;
- esitab luuletust peast.

Lugemine

Õpilane:

- tunneb häälik-tähelist vastavust, loeb õpitud teksti enam-vähem ladusalt, lausehaaval üksiku peatusega raskema sõna ees oma kõnetempos või sellest aeglasemalt;
- mõistab häälega või endamisi (vaikse häälega või huuli liigutades) lugedes loetu sisu;
- vastab teksti kohta käivatele küsimustele, mille vastused on palas otsesõnu öeldud;
- mõtleb jutule alguse või lõpu;
- on lugenud mõnda lasteraamatut, nimetab nende pealkirja ja autoreid, annab loetule emotsionaalse hinnangu (lõbus, tõsine, igav ...).

Kirjutamine

Õpilane:

- kasutab õigeid kirjutamisvõtteid, teab, kuidas väikesi ja suuri kirjatähti kirjutatakse ning sõnas õigesti seostatakse;
- kirjutab tahvlilt ära;
- paigutab näidise järgi tööd vihikulehele, varustab töö kuupäevaga;
- koostab näidise järgi kutse;
- eristab häälikut, tähte, täis- ja kaashäälikut, sõna, lauset;
- kirjutab omasõnade algusesse k, p, t;
- kirjutab õigesti lühemaid (kuni 2-silbilisi) sõnu ja lauseid;
- teab, et lause lõpeb punktiga;
- teab, et lause alguses, inimeste, loomade, oma kodukoha nimes kasutatakse suurt algustähte;
- kirjutab õigesti oma nime.

Õppesisu:

Suuline keelekasutus

Kuulamine

- Helide, häälte ja häälikute eristamine (asukoht ja järjekord sõnas), hääliku pikkuse eristamine, põhirõhk täishääliku pikkusel.
- Õpetaja ja kaaslase kuulamine ning suulise juhendi järgi toimimine. Õpetaja ja kaaslase ettelugemise kuulamine. Kuuldu ja nähtu kommenteerimine.

Kõnelemine

- Hääldus- ja intonatsiooniharjutused. Häälduse harjutamine, hääle tugevuse kohandamine olukorrale.
- Töö lähedase tähendusega sõnaga, sõnatähenduse selgitamine ja täpsustamine.
- Sobivate kõnetuste (palumine, küsimine, keeldumine, vabandust palumine, tänamine) valik suhtlemisel.
- Lihtlauseliste küsimuste moodustamine, küsimuste esitamine ja neile vastamine.

- Eri teemadel vestlemine sõnavara rikastamiseks, arutamine paaris ja väikeses rühmas.
- Esemete, nähtuste, tegelaste jms võrdlemine, ühe-kahe tunnuse alusel rühmitamine.
- Eneseväljendus dramatiseeringus ja rollimängus.
- Jutustamine kuulatu, nähtu, läbielatu, loetu, pildi, pildiseeria, etteantud teema põhjal; aheljutustamine.
- Klassiga ühiselt kogetud sündmuste vahendamine jutustades: jutustamine eri rollides. Pantomiiim-mõistatused tuttavate juttude kohta.
- Tuttava luuletuse, dialoogi peast esitamine.

Lugemine

- Raamatu/teksti üldine vaatlus: teksti paigutus, sisukord, õppeülesannete esitus.
- Trükitähtede (nii suurte kui väikeste) tundma õppimine. Tähtedest sõnade ja sõnadest lausete lugemine. Silpidest sõnade moodustamine.
- Lugemistehnika arendamine õpetaja juhendite järgi (õige hääldus, ladusus, pausid, intonatsioon, tempo, oma lugemisvea parandamine, kui sellele tähelepanu juhitakse). Lugemistehniliselt raskete sõnade ja sõnaühendite lugema õppimine.
- Oma ja õpetaja käekirjalise teksti lugemine klassitahvliilt ja vihikust.
- Jutustava ja kirjeldava teksti ning teabeteksti (õpilaspäevik, kutse, õnnitlus, saatekava, tööjuhend, raamatu sisukord) lugemine.
- Sõna, lause, teksti sisu mõistmine. Teksti sisu ennustamine pealkirja, piltide, üksiksõnade jm alusel. Loole lõpu mõtlemine. Tegelaste iseloomustamine. Küsimustele vastamine, millele vastus on tekstis otsesõnu kirjas.
- Üksikute tingmärkide (õppekirjanduse tingmärgid), skeemide, kaartide lugemine õppekirjanduses, nende tähenduse tabamine.
- Luuletuste ilmekas (mõtestatud) lugemine. Riimuvate sõnade leidmine õpetaja abiga.
- Tekstiliikide eristamine: jutt, muinasjutt, luuletus, mõistatus.
- Loetud raamatu autori, kunstniku (illustraatori), tegelaste nimetamine, loetust jutustamine. Loetule emotsionaalse hinnangu andmine (lõbus, tõsine, igav jne).
- Huvipakkuva raamatu leidmine kooli või kodukoha raamatukogust täiskasvanu abiga.

Kirjutamine

Kirjatehnika

- Kirja eelharjutused. Kirjutamine pliiatsi ja kriidiga, joonistähtede kirjutamine. Õige pliiatsihoid ja kirjutamisasend istudes ja seistes (tahvli juures). Väikeste kirjatähtede õppimine. Suurte kirjatähtede õppimine (vajadusel 2.klassis). Tähtede seostamine.
- Tahvliile, vihikusse ja õpilaspäevikusse kirjutamine. Töö vormistamine näidise järgi, töö puhtus, käekirja loetavus. Teksti ära kiri tahvliilt, õpikust.

Kirjalik tekstiloom

- Tarbeteksti kirjutamine näidise järgi: kutse, õnnitlus (kujundamine näidise järgi).
- Jutu kirjutamine pilditäiendusena (pildi allkiri, kahekõne jms). Jutule lõpu kirjutamine. Loovtöö kirjutamine (pildi, pildiseeria, küsimuste järgi). Lünkümberjutustuse kirjutamine.

Õigekeelsus

- Häälik, sõna, lause, tekst. Tähed ja tähestik, võõrtähtede vaatlus. Häälikute märkimine kirjas. Sõna ja lause ladumine ja kirjutamine.
- Täis- ja kaashäälikud. Täishäälikuühendi vaatlus. Täishääliku pikkuse eristamine ja õigekiri, kaashääliku pikkusega tutvumine. Sulghäälik (k, p, t) omasõnade alguses. i ja j ning h sõna alguses seoses tähtede õppimisega.
- Suur algustäht lause alguses, inimese- ja loomanimedes.
- Liitsõna vaatlus (moodustamine).
- Sõnade lõpu õigekiri, -d ja -vad (mitmus) ning -b (tegasõna 3. pööre) õigekirjaga tutvumine.
- Tutvumine jutustava (väit-), küsi- ja hüüdlausega. Lause lõpumärgid: punkt, (küsi- ja hüüumärgi vaatlemine). Koma lauses (teksti vaatlus).
- Oma kirjutusvea parandamine õpetaja abiga.

Valik käsitletavaid tekste

Kirjandustekstid: liisusalm, muinasjutt, mõistatus, luuletus, piltjutt, vanasõna, jutustus, näidend.

Praktilised tööd

- Hääliku pikkuste eristamine sõnamängus, liikumise ja liigutuste abil.
- Õpetaja ja kaaslaste kuulamine ning suulise juhendi järgi toimimine. Õpetaja ja kaaslaste ettelugemise kuulamine. Kuuldu ja nähtu kommenteerimine.
- Tuttava luuletuse peast esitamine.
- Eneseväljendus dramatiseeringus ja rollimängus.
- Klassiga ühiselt kogetud sündmuste vahendamine jutustades: jutustamine eri rollides. Pantomim-mõistatused tuttavate juttude kohta.
- Sobivate kõnetuste (palumine, küsimine, keeldumine, vabandust palumine, tänamine) valik suhtlemisel.

2. klass

Õpitulemused:

Suuline keelekasutus

Õpilane:

- eristab täis- ja suluta hääliku pikkusi;
- kuulab õpetaja ja kaaslaste eakohast teksti ning toimib saadud sõnumi kohaselt õpetaja abil;

- koostab kuuldu põhjal lihtsama skeemi ja kaardi õpetaja abil;
- kasutab kõnes terviklauseid;
- teab ja leiab vastandtähendusega sõnu ning õpetaja abil ka lähedase tähendusega sõnu;
- väljendab arusaadavalt oma soove ja kogemusi väikeses ja suures rühmas; vestleb oma kogemustest ja loetust;
- annab õpetaja abil edasi lugemispala, õppeteksti, filmi ja teatrietenduse sisu;
- koostab õpetaja abil jutu pildiseeria, pildi või küsimuste toel; mõtleb jutule alguse või lõpu;
- vaatleb ja kirjeldab nähtut, märkab erinevusi ja sarnasusi õpetaja suunavate küsimuste toel;
- esitab luuletust peast.

Lugemine

Õpilane:

- loeb õpitud teksti suhteliselt õigesti, ladusalt (lugemistempo võib olla kõnetempost aeglasem), parandab ise oma lugemisvigu, enamasti väljendab intonatsioon loetava sisu;
- mõistab häälega või endamisi lugedes loetu sisu;
- vastab teemakohastele (ka lihtsamatele tekstis mitte otsese infoga seotud) küsimustele;
- leiab tekstis iseseisvalt vastused konkreetsetele küsimustele ja töötab õpetaja abiga eakohaste juhiste alusel;
- tunneb ära jutu, luuletuse, mõistatuse, näidendi ja vanasõna;
- kasutab õpiku sõnastikku õpetaja abiga sõnade leidmiseks algustähe järgi;
- on lugenud jõukohaseid lasteraamatuid, nimetab tegelasi ja annab edasi loetu sisu mõne huvitava, enam meeldinud episoodi järgi;

Kirjutamine

Õpilane:

- kasutab kirjutades õigeid väikeste ja suurte kirjatähtede tähekujusid ja seoseid;
- kirjutab tahvlilt või õpikust ära;
- täidab iseseisvalt õpilaspäevikut ja kujundab vihikut, paigutab näidise järgi tööd vihikulehele, kirja joonelisele lehele, varustab töö kuupäevaga;
- koostab õpetaja abiga kutse, õnnitluse ja teate;
- kirjutab loovtöö ning ümberjutustuse pildiseeria, tugisõnade ja küsimuste abil;
- eristab häälikut, tähte, täis- ja kaashäälikut, silpi, sõna, lauset, täishäälikuühendit;
- kirjutab õigesti sulghääliku omasõnade algusesse ja omandatud võõrsõnade algusesse;
- märgib kirjas õigesti täishäälikuid;
- teab peast võõrtähtedega tähestikku;
- alustab lauset suure algustähga ja lõpetab punkti või küsimärgiga;

- kasutab suurt algustähte inimeste ja loomade nimedes, tuttavates kohanimedes;
- kirjutab õigesti sõnade lõppu
 - -d (mida teed?), -te (mida teete?),
 - -sse (kellesse? millesse?),
 - -ga (kellega? millega?), -ta (kelleta? milleta?);
- kirjutab etteütlemise järgi õpitud keelendite ulatuses sisult tuttavat teksti ja kontrollib kirjutatut näidise järgi (20–25 sõna lihtlausetena).

Õppesisu:

Suuline keelekasutus

Kuulamine

- Hääliku pikkuste eristamine sõnamängus, liikumise ja liigutuste abil, põhirõhk suluta kaashäälikul.
- Õpetaja ja kaaslaste suulise mitmeastmelise juhendi meeldejätmine ja selle järgi toimimine mängus, praktilise ülesande lahendamisel (välitund, otsimine, mõõtmine).
- Õpetaja etteloeatud ainetekstist oluliste mõistete leidmine ja lihtsa skeemi koostamine õpetaja juhendamisel.
- Kaaslaste ettelugemise kuulamine ja hinnangu andmine ühe aspekti kaupa (õigsus, pausid ja intonatsioon mõtte toetajana).

Kõnelemine

- Hääldus- ja intonatsiooniharjutused sõnamängulistes harjutustes, kiirkõne, kajamäng. Eneseväljendus dramatiseeringus ja rollimängus: muinasjuttude esitamine, igapäevaolukordade lavastamine. Kõne eri nüansside (tempo, hääletugevus, intonatsioon) esiletoomine dramatiseeringus jm esituses: rongi, loomade häälte jm imiteerimine.
- Kõnelemine eri olukordades (telefonitsi, rühma esindajana), rollimängud.
- Nii enese kui ka teiste soorituste tunnustav kommenteerimine.
- Oma arvamuse avaldamine (raamatu, filmi jm) kohta ja selle põhjendamine. Arutlemine paaris ja rühmas: oma suhtumise väljendamine, nõustumine ja mittenõustumine, ühiste seisukohtade otsimine.
- Sündmuse, isiku, looma, eseme kirjeldamine tugisõnade, skeemi, tabeli abil.
- Sõnatähenduste selgitamine ja täpsustamine aktiivse sõnavara laiendamiseks.
- Kuuldud jutu ümberjutustamine; pikema dialoogi jälgimine, hinnangud tegelastele ja sisule.
- Mõtete väljendamine terviklausetena. Küsimuste moodustamine, küsimuste esitamine ja neile vastamine.
- Eri meeleoluga luuletuste (aastaajad, laste elu) mõtestatud peast esitamine.

Lugemine

- Lugemistehnika arendamine õpetaja juhendite järgi: oma lugemisvea parandamine, kui sellele tähelepanu juhatakse, sobiva intonatsiooni

kasutamine. Lugemistehniliselt raskete sõnade ja sõnaühendite lugema õppimine.

- Raamatu/teksti üldine vaatlus: teksti paigutus, sisukord, õppeülesannete esitus.
- Üksikute tingmärkide (õppekirjanduse tingmärgid, liiklusmärgid jms), skeemide, kaartide ja tabelite lugemine õppekirjanduses ning lasteraamatutes.
- Tekstist õpitavate keelendite, samuti sünonüümide, otsese ja ülekantud tähendusega sõnade jms leidmine. Õpiku sõnastiku kasutamine.
- Kahekõne lugemine, intonatsiooni ja tempo valik saatelause alusel ja partnereid arvestades.
- Eri liiki lühitekstide (teade, kiri, ajakirja rubriik, sõnastik) mõistev lugemine. Oma ja õpetaja käekirjalise teksti lugemine klassitahvlilt ja vihikust.
- Tekstis küsimuse, palve, käsu ja keelu äratundmine.
- Loetud jutustuse ja muinasjutu kohta kava koostamine (teksti jaotamine osadeks); skeemi/kaardi koostamine õpetaja abiga. Loetu põhjal teemakohastele küsimustele vastamine (ka siis, kui vastus otse tekstis ei sisaldu). Loole alguse ja lõpu mõtlemine. Tegelaste iseloomustamine.
- Luuletuste ilmekas (mõtestatud) esitamine. Riimuvate sõnade leidmine.
- Tekstiliiikide eristamine: jutustus, luuletus, näidend, mõistatus, vanasõna.
- Loetud raamatu tutvustamine ja soovitamine. Vajaliku teose otsimine raamatukogust autori ja teema järgi täiskasvanu abiga.

Kirjutamine

Kirjatehnika

- Suurte ja väikeste kirjatähtede kordamine.
- Kirjutamise tehnika arendamine: ühtlane kirjarida, õiged tähekujud ja seosed nii väikestel kui suurtel kirjatähtedel.
- Näidise järgi kirjatöö paigutamine vihiku lehele, kirjapaberile; kuupäeva kirjutamine.

Kirjalik tekstiloo

- Kutse, õnnitluse ja teate koostamine õpetaja abiga.
- Tekstilähedase ümberjutustuse kirjutamine küsimuste ja tugisõnade toel.
- Loovtöö skeemi, kaardi toel; fantaasialugu. Jutu ülesehitus: alustus, sisu ja lõpetus; jutule alguse ja lõpu kirjutamine. Omakirjutatud teksti üle kaaslasega arutlemine.

Õigekeelsus

- Varasemale lisanduvalt keeleteadmised: täishäälikuühendi õigekiri, suluta kaashääliku pikkus ja õigekiri;
- k, p, t s-i ja h kõrval; i ja j silbi alguses, h sõna alguses.
- Silbitamine, poolitamise üldpõhimõtted.

Valik käsitletavaid tekste

Kirjandustekstid: rahvaluuleline liisusalm, muinasjutt, mõistatus, luuletus, piltjutt, vanasõna, jutustus, näidend, muistend.

Praktilised tööd

- Õpetaja ja kaaslaste suulise mitmeastmelise juhendi meeldejätmine ja selle järgi toimimine mängus, praktilise ülesande lahendamisel (välitund, otsimine, mõõtmine).
- Õpetaja etteloeatud ainetekstist oluliste mõistete leidmine ja lihtsa skeemi koostamine õpetaja juhendamisel.
- Sündmuse, isiku, looma, eseme kirjeldamine tugisõnade, skeemi, tabeli abil.
- Raamatu lugemine, tegelaste nimetamine ja loetu edasi andmine enam meeldinud episoodi järgi.

3. klass

Õpitulemused:

Suuline keelekasutus

Õpilane:

- kuulab mõtestatult eakohast teksti, toimib saadud sõnumi, juhendite järgi;
- väljendab end suhtlusolukordades arusaadavalt: palub, küsib, selgitab, keeldub, palub vabandust, tänab;
- kasutab sobivalt täislauseid ja lühivastuseid;
- vaatleb sihipäraselt, kirjeldab nähtut, märkab erinevusi ja sarnasusi;
- avaldab arvamust kuuldu, vaadeldu ja loetu kohta;
- annab küsimuste toel arusaadavalt edasi õppeteksti, lugemispala, pildiraamatu, filmi ja teatrietenduse sisu; koostab kuuldu/loetu põhjal skeemi/kaarti; jutustab loetust ja läbielatud sündmusest;
- jutustab pildiseeria, tugisõnade, märksõnaskeemi ja küsimuste toel; mõtleb jutule alguse ja lõpu;
- leiab väljendamiseks lähedase ja vastandtäheendusega sõnu;
- esitab luuletust peast.

Lugemine

Õpilane:

- loeb nii häälega ja kui endamisi ladusalt ja teksti mõistes;
- mõistab lihtsat plaani, tabelit, diagrammi, kaarti;
- loeb õpitud teksti ette õigesti, selgelt ja sobiva intonatsiooniga;
- töötab tekstiga eakohaste juhiste alusel;
- vastab loetu kohta nii suulistele kui lühikestele kirjalikele küsimustele;
- eristab kirjalikus tekstis väidet, küsimust, palvet, käsku, keeldu;
- tunneb ära jutustuse, luuletuse, näidendi, muinasjutu, mõistatuse, vanasõna, kirja;
- on lugenud läbi vähemalt 4 eesti ja väliskirjaniku teost, kõneleb loetud raamatust;
- teab nimetada mõnd lastekirjanikku.

Kirjutamine

Õpilane:

- kasutab kirjutades õigeid tähekujusid ja -seoseid, kirjutab loetava käekirjaga;
- kirjutab tahvilt ja õpikust õigesti ära; paigutab teksti korrektselt paberile või arvutis, vormistab vihiku/õpilaspäeviku nõuetekohaselt;
- valdab eesti häälikkirja aluseid ja õpitud keelendite õigekirja;
- eristab häälikut ja tähte, täis- ja kaashäälikut, häälikuühendit, silpi, sõna, lauset;
- märgib kirjas häälikuid õigesti;
- eristab lühikesi, pikki ja ülipikki täis- ja suluta kaashäälikuid; kirjutab õigesti asesõnu;
- märgib õpitud sõnades õigesti kaashäälikuühendit; kirjutab õigesti sulghääliku omandatud oma- ja võõrsõnade algusse;
- märgib kirjas õigesti käänd- ja pöördõnade õpitud lõppe ja tunnuseid;
- teab peast võõrtähtedega tähestikku, kasutab lihtsamat sõnastikku ja koostab lihtsaid loendeid tähestik- järjestuses;
- kirjutab suure algustähega lause alguse, inimeste- ja loomade nimed ning õpitud kohanimed;
- piiritleb lause ja paneb sellele sobiva lõpumärgi;
- kirjutab etteütlemise järgi sisult tuttavat teksti ja kontrollib kirjutatut näidise järgi (30–40 sõna);
- koostab kutse, õnnitluse, teate, e-kirja;
- kirjutab eakohase pikkusega loovtöid (k.a ümberjutustusi) küsimuste, tugisõnade, joonistuse, pildi, pildiseeria, märksõnaskeemi või kava toel;
- kirjutab nii koolis kui ka igapäevaelus käsitsi ja arvutiga eakohaseid tekste vastavalt kirjutamise eesmärgile, funktsioonile ja adressaadile.

Õppesisu:

Suuline keelekasutus

Kuulamine

- Hääliku pikkuste eristamine, põhirõhk sulghääliku pikkusel.
- Pikema suulise juhendi meeldejätmine ja selle järgi toimimine. Kaaslase ja õpetaja juhtnööride kuulamine, nende järgi toimimine.
- Ettelugemise kuulamine. Kaaslase ettelugemise hindamine ühe aspekti kaupa (õigsus, pausid ja intonatsioon mõtte toetajana). Kuuldu ning nähtu kommenteerimine. Fakti ja fantaasia eristamine.
- Õpetaja etteloetud ainetekstist oluliste mõistete leidmine ning lihtsa skeemi koostamine.
- Kuuldu (muinasjutt, lühijutt lapse elust, proosa-, luule ja ainetekst), nähtu (lavastus, film) sisu ümberjutustamine. Dialoogi jälgimine, hinnangud tegelastele ja nende ütlustele.

Kõnelemine

- Hääldus- ja intonatsiooniharjutused. Selge häälduse jälgimine teksti esitades. Kõne eri nüansside (tempo, hääletugevuse, intonatsiooni) esiletoomine dramatiseeringus jm esituses.

- Sobivate kõnetuste (palumine, küsimine, keeldumine, vabandust palumise, tänamine) valik suhtlemisel. Suuline selgitus, kõnetus- ja viisakusväljendid, teietamine ja sinatamine. Kõnelemine eri olukordades: vestlus tundmatuga, sh telefonitsi, klassi/kooli esindamine, võistkonda kutsumine, koostegevusest loobumine jms.
- Sõnavara arendamine: sõnatähenduse selgitamine ja täpsustamine, aktiivse sõnavara laiendamine, lähedase ja vastandtäheendusega sõna leidmine. Eri teemadel vestlemine sõnavara rikastamiseks, arutamine paaris ja väikeses rühmas.
- Oma arvamuse avaldamine, nõustumine ja mittenõustumine, ühiste seisukohtade otsimine, kaaslaste arvamuse küsimine.
- Mõtete väljendamine terviklausetena ja sobiva sõnastusega (sõnavalik, mõtte lõpuleviimine). Küsimuste moodustamine ja esitamine ning neile vastamine.
- Jutustamine kuuldu, nähtu, läbielatu, loetu, pildi, pildiseeria ja etteantud teema põhjal; aheljutustamine.
- Sündmuste, isiku, looma, eseme jm kirjeldamine tugisõnade, skeemi ning tabeli abil. Eneseväljendus dramatiseeringus ja rollimängus erisuguste meeleolude väljendamiseks.
- Tuttava luuletuse ja dialoogi ilmekas (mõtestatud) esitamine.
- Nii enese kui ka teiste tööde tunnustav kommenteerimine õpetaja juhiste alusel.

Lugemine

- Raamatu/teksti üldine vaatlus: teksti paigutus, sisukord, õppeülesannete esitus. Teksti ülesehitus: pealkiri, teksti osad (lõigud, loo alustus, sisu, lõpetus).
- Lugemistehnika arendamine õpetaja juhendite järgi (õige hääldus, ladusus, pausid, intonatsioon, tempo; oma lugemisvea parandamine, kui sellele tähelepanu juhitakse). Ladus ja automatiseerunud lugemine. Oma ja kaaslaste lugemistehnika hindamine õpetaja juhiste alusel. Oma ja õpetaja käekirjalise teksti lugemise klassitahvli ja vihikust.
- Jutustava ja kirjeldava teksti ning tarbe- ja teabeteksti (õpilaspäeviku, kutse, õnnitluse, saatekava, tööjuhendi, raamatu sisukorra, sõnastiku, teate, eeskirja, retsepti, õpikuteksti, teatmeteose teksti, ajalehe- ja ajakirja ning muu meediateksti) lugemine.
- Üksikute tingmärkide (õppekirjanduse tingmärgid, liiklusmärgid jms), skeemide, kaartide ja tabelite lugemine õppekirjanduses, lasteraamatutes ning lasteajakirjanduses.
- Sõna, lause ning teksti sisu mõistmine. Tekstis küsimuse, palve, käsu ja keelu äratundmine. Teksti sisu ennustamine pealkirja, piltide ja üksiksõnade järgi.
- Töö tekstiga: tekstist õpitavate keelendite, sünonüümide, otsese ja ülekantud tähendusega sõnade leidmine. Õpiku sõnastiku iseseisev kasutamine. Teksti jaotamine osadeks ning tekstiosade pealkirjastamine. Loetava kohta kava, skeemi, kaardi koostamine. Loetu põhjal teemakohastele küsimustele

vastamine. Loole alguse ja lõpu mõtlemine. Teksti teema ja peamõtte sõnastamine, tegelaste iseloomustamine.

- Jutustavate luuletuste ja proosateksti mõtestatud esitamine. Riimuvate sõnade leidmine. Kahekõne lugemine, intonatsiooni ja tempo valik saatelause alusel ning partnereid arvestades.
- Loetud raamatust jutustamine, loetule emotsionaalse hinnangu andmine ja raamatust lühikokkuvõtte tegemine. Vajaliku raamatu leidmine iseseisvalt.
- Tekstilike eristamine: muinasjutt, mõistus, vanasõna, luuletus, jutustus, näidend, kiri.

Kirjutamine

Kirjatehnika

- Kirjutamise tehnika süvendamine, oma loetava käekirja kujundamine, kirjutamise kiiruse arendamine.
- Kirjutamisvilumuse saavutamine (õiged tähekujud ja proportsioonid, loetav käekiri, ühtlane kirjarida, kirjatöö nõuetekohane välimus, töö vormistamine).
- Teksti ära kiri tahvlilt ja õpikust.
- Kirjutatu kontrollimine õpiku ja sõnastiku järgi. Oma kirjavea parandamine.
- Etteütlemise järgi kirjutamine.
- Tahvile, vihikusse ja õpilaspäevikusse kirjutamine.
- Tarbeteksti kirjutamine näidise järgi: kutse, ümbrik.

Õigekiri

- Tähestiku järjekord. Täis- ja kaashäälikuühendi õigekiri. Täis- ja suluta kaashääliku pikkuse kordamine, sulghääliku pikkuse eristamine ja õigekiri. k, p, t s-i ja h kõrval. i ja j õigekiri (v.a võõrsõnades ja tegijanimedes). h sõna alguses. Sulghäälik oma- ja võõrsõnade alguses.
- Suur algustäht lause alguses, inimese- ja loomanimedes, tuntumates kohanimedes. Väike algustäht õppeainete, kuude, nädalapäevade, ilmakaarte nimetustes. Poolitamise harjutamine. Liitsõna.
- Nimi-, omadus- ja tegusõna. Ainsus ja mitmus. Sõnavormide moodustamine küsimuste alusel. Mitmuse nimetava ning sse-lõpulise sisseütleva, kaasaütleva ja ilmaütleva käände lõpu õigekirjutus. Olevik ja minevik. Pöördelõppude õigekirjutus. Erandliku õigekirjaga ase- ja küsisõnad (ma, sa, ta, me, te, nad, kes, kas, kus).
- Väit- (jutustav), küsi- ja hüüdlause. Lause lõpumärgid. Koma kasutamine loetelus; et, sest, vaid, kuid, aga, siis, kui puhul; sidesõnad, mis koma ei nõua.
- Etteütlemise järgi kirjutamine õpitud keelendite ulatuses (30–40 sõna). Oma kirjavea iseseisev leidmine.
- Sõnavara: lähedase ja vastandtäheandusega sõna. Sõna ja tema vormide õigekirja ning tähenduse omandamine ja täpsustamine.

Tekstiloome

- Lausete laiendamine ja sidumine tekstiks.
- Tarbeteksti (ajaleheartikli, teate, nimekirja jne) kirjanek.

- Ümberjutustuse kirjutamine tugisõnade, skeemi, kaardi või kava toel.
- Loovtöö kirjutamine (vaba jutt, jutt pildi, pildiseeria, küsimuste, skeemi, kaardi või kava toel, fantaasialugu). Jutu ülesehitus: alustus, sisu, lõpetus.
- Sündmusest ja loomast kirjutamine.
- Jutule alguse ja lõpu kirjutamine.
- Kirja kirjutamine.
- Oma kirjutatud teksti üle kaaslasega arutamine.

Valik käsitletavaid tekste

Kirjandus: folkloorne lastelaul, liisusalm, jutustus, muinasjutt, muistend, luuletus, kahekõne, näidend, sõnamänguline tekst, piltjutt, mõistatus, vanasõna.

Praktilised tööd

- Esitab luuletust peast.
- Raamatu lugemine, sisust lühikokkuvõtte koostamine.
- Ettelugemise kuulamine. Kaaslase ettelugemise hindamine ühe aspekti kaupa (õigsus, pausid ja intonatsioon mõtte toetajana).
- Kuuldu ning nähtu kommenteerimine. Fakti ja fantaasia eristamine.
- Koostab kutse, õnnitluse, teate, e-kirja; kirjutab eakohase pikkusega loovtöid (k.a ümberjutustusi) küsimuste, tugisõnade, joonistuse, pildi, pildiseeria, märksõnaskeemi või kava toel.

8.1.3. II kooliaste

Taotleme, et II kooliastme lõpuks on õpilane omandanud järgmised teadmised, oskused hoiakud:

- 1) mõistab rahvapärimust ja kultuuri mitmekesisust;
- 2) mõistab eesti keelt kui kultuuri kandjat ja avaliku suhtluse vahendit;
- 3) väljendab end selgelt ja asjakohaselt suuliselt ning kirjalikult;
- 4) teeb õpitu piires keeleteadlikke valikuid, kasutab korrektset kirjakeeltja sobivat sõnavara;
- 5) loeb tekste ladusalt jaeesmärgistatult eri keskkondades ja allikatest;
- 6) kirjutab eesmärgistatult eri liiki tekste erikeskkondades ja allikate toel;
- 7) analüüsib ja hindab eri liiki suulisi ja kirjalikke tekste;
- 8) mõistab eri tüüpi ja liiki tekstide ülesehitust, sisu, keelelist eripära;
- 9) kujundab lugemise kaudu hoiakuid ja tõekspidamisi;
- 10) väärtustab lugemist, leiab endale sobivat lugemisvara.

II kooliastme lõpuks on õpilane saavutanud järgmised õpitulemused:

Suuline ja kirjalik suhtlus

- 1) valib juhendamise abil olukorrale vastava suhtluskanali;
- 2) esitab kuuldu ja loetu kohta küsimusi, avaldab viisakalt ja olukorrast lähtuvalt arvamust, sõnastab järelduse;
- 3) lahendab lihtsamaid probleemülesandeid paaris- ja rühmatöös;

- 4) põhjendab oma seisukohta ja aktsepteerib kaaslaste põhjendatud seisukohti;
- 5) kasutab suhtluses sobivaid keelevahendeid, sh korrektset kirjakeelt õpitu piires nii suulises kui ka kirjalikus suhtluses.

Teksti vastuvõtt

- 1) valib ja loeb sobivaid tervikteoseid nii eesti kui ka maailma lastekirjandusest;
- 2) iseloomustab õpitud tekstiliike ja nende kasutamise võimalusi;
- 3) loeb ja mõistab eakohaseid õpi- ja elutabelisi ning huvivaldkondade tekste;
- 4) võrdleb tekste, esitab küsimusi, avaldab arvamust, teeb tekstist lühikokkuvõtte;
- 5) kuulab ja jälgib vastuvõetavat teksti, valib lugemise eesmärgile sobiva lugemisviisi;
- 6) tunneb keele ja kirjanduse valdkonna teabekeskondi, leiab neist vajaliku teabe;
- 7) võrdleb eri allikatest pärit infot, eristab olulist ebaolulisest, fakti arvamusest.

Tekstiloom

- 1) leiab juhendamise abil tekstiloomeks vajalikku teavet;
- 2) tunneb kirjutamiseks ja esinemiseks valmistumise põhietappe;
- 3) jutustab, kirjeldab, võrdleb ja arutleb suuliselt ja kirjalikult;
- 4) esineb suuliselt, võtab sõna, koostab ja peab lühikese ettekande;
- 5) kirjutab eesmärgipäraselt ja olukohaselt eri liiki eakohaseid tekste;
- 6) vormistab kirjalikud tekstid korrektselt nii käsikirjas kui ka arvutis.

Keeleteadlikkus

- 1) nimetab Eestis kõneldavaid keeli, sugulaskeeli ja rahvaid;
- 2) eristab keelevariante, sh murdeid, sotsiolekte, toob näiteid nende kasutusest;
- 3) kirjeldab eesti keele häälikusüsteemi, eristab sõnaliikide tüüpjuhte ning põhilisi käänd- ja pöörd sõna vorme;
- 4) moodustab ja kirjavahemärgistab lihtlauseid, sealhulgas koondlauseid ja lihtsamaid liitlauseid;
- 5) järgib eesti õigekirja aluseid ja õpitud põhireegleid;
- 6) rakendab omandatud keeleteadmisi tekstiloomes ja -analüüsis;
- 7) kasutab õigekirja kontrollimiseks ja tähenduste leidmiseks trüki- ja digisõnastikke, leiab sõnaartiklist vajaliku teabe.

4. klass

Õpitulemused:

Õpilane oskab:

- kõikide häälikute pikkusi kirjas õigesti märkida;
- kirjutada g, b, d sagedamini kasutatavate võõrsõnade alguses;
- kirjutada õigesti g, b, d s-i kõrval (*jalgsi, kärbsed; jõudsin, nõudsin*);
- märkida sulghäälikuid ülipika täishääliku ja täishäälikuühendi järel (*eite, taati; saabas, saapad*);
- kasutada koma loetelus;
- kasutada suurt ja väikest algustähte ajalehtede, ajakirjade ja teoste pealkirjades, keelte ja rahvuste, õppeainete, kuude, nädalapäevade, rahvakalendri tähtpäevade ja ilmakaarte nimetustes;

- moodustada liitsõnu ja neid kirjutada;
- kirjutada *lt* -lõpulisi sõnu (*laualt, riulilt; julgelt, rõõmsalt*);
- kirjutada etteütlust pikkusega 50 - 55 sõna õpitud keelendite ulatuses;
- kirjutada eakohast ümberjutustust;
- kirjutada eakohast jutukest;
- jutustada loetust minavormis;
- jutustada olevikus ja minevikus;
- loetud teksti kavastada ja selle järgi jutustada.
- Õpilane on läbi lugenud neli lasteraamatut.

Õppesisu:

Lugemine

- eakohaste tekstide lugemine ja mõistmine;
- vanasõnad ja kõnekäänud;
- sõnade mitmetähenduslikkus;
- sünonüümid ja antonüümid;
- luuletus (meeleolu, teema);
- riim (alg- ja lõppriim);
- koomiks;
- trükised (raamat, ajaleht, ajakiri);
- teatmeteoste kasutamine.

Suuline eneseväljendus

- eakohaste tekstide jutustamine klassis koostatud kava alusel;
- tegelaste käitumise motiivide analüüs ja põhjus-tagajärg suhete leidmine;
- suuline kokkuvõtte loetud ja kuulnud tekstist etteantud suuniste järgi.

Tekstiloomine

- ümberjutustuse kirjutamine;
- jutukese kirjutamine;
- kirjalik kokkuvõtte kuulnud ja loetud tekstist etteantud suuniste järgi;
- luuletuse kirjutamine.

Valik terviklikult käsitletavaid teoseid

Jutte laste elust:

- A. Kivirähk "Sirli, Siim ja saladused"
- J. Parijõgi "Kui isa kinkis raamatuid"
- A. Pervik "Arabella, mereröövli tütar"
- H. Käit "Eksinud"
- L. Lilleste "Murdvargus koolis"

Loodusest ja loomadest:

- A. Reinla "Teofrastus"
- K. Kass "Kasper ja viis tarka kassi"
- F. Tuglas "Siil"

Loodusest ja inimesest (tervishoid, keskkond ja säästev areng):

- I. Tomuski raamatud
- R. Reinaus "Täiesti tavaline perekond"/ "Kuidas mu isa endale uue naise sai"/ "Saladuslik päevik"

Muinasjutte meilt ja mujalt:

- W. Hauff "Käabus nina"

Luuleraamatuid:

- E. Enno luuleraamat omal valikul
- O. Arder luuleraamat omal valikul
- V. Luik luuleraamat omal valikul
- H. Mänd luuleraamat omal valikul
- I. Trull luuleraamat omal valikul

Grammatika

- häälikute liigid (täis- ja kaashäälikud);
- kõikide häälikute pikkused ja õigekiri;
- g, b, d võõrsõnade alguses;
- g, b, d s-i kõrval (jalgsi, kärbsed);
- ülipikk sulghäälik ülipika täishääliku ja täishäälikuühendi järel (Taat aitas eite.);
- lt-lõpuliste sõnade õigekiri (laualt, riulilt, julgelt, rõõmsalt);
- lik-lõpuliste sõnade õigekiri (õnneliku, õnnelikku);
- suurtäht nimedes, suur ja väike algustäht ajalehtede, ajakirjade ja teoste pealkirjades, keelte ja rahvuste, õppeainete, kuude, nädalapäevade, rahvakalendri tähtpäevade ja ilmakaarte nimetustes;
- loetelu komad;
- rooma numbrite kirjutamine;
- liitsõnade moodustamine ja õigekiri;
- nimi-, omadus-, tegu-, arv-, ase-ja sidesõnad;
- olevik, minevik;
- jaatav ja eitav kõne;
- liht- ja liitlause;
- otsekõne saatelause järel.

Praktilised tööd

- lühijutu koostamine pildimaterjali põhjal;
- piltide analüüs;
- ideekaart: rahvakalendri tähtpäevad tänapäeval ja vanasti – mida tähistame siiamani ja mis tähtpäevad on juurde tulnud;
- mõistekaartide kasutamine;
- perekonnaloo koostamine (vanavanemate päev);
- lünkteksti täitmine, märksõnad on ette antud;
- ümberjutustuse kirjutamine;
- jutukese koostamine ette antud alguse põhjal;
- kirjalik kokkuvõte kuulnud ja loetud tekstist etteantud suuniste järgi;

- luuletuse kirjutamine;
- lugemispäeviku koostamine;
- klassi lugemispuu projekt.

5. klass

Õpitulemused:

Õpilane oskab:

- rakendada kaashäälikuühendi õigekirjareegleid;
- õigesti kasutada rõhuliiteid –ki ja –gi;
- kasutada suurt algustähte ajaloosündmuste ja riiginimede kirjutamisel;
- õigesti märkida i-d ja j-i liitsõna piiril ja tegijanimedes;
- leida sõnadele sünonüüme ja antonüüme, kasutada neid oma tekstides;
- eristada tegu-, nimi-, omadus-, arv- ja asesõnu;
- kirjutada omadussõnu järgnevast nimisõnast lahku;
- kirjutada kahte nimisõna kokku või lahku selgepiirilistel juhtudel (võrkpall, pildiraamat, venna raamat, sõnajalg);
- kirjutada kokku liitomadussõnu (helesinine, süsimust);
- kirjutada kokku või lahku arvsõnu;
- koostada väit-, küsi- ja käsklauseid nii suulises kui ka kirjalikus kõnes;
- koostada ja kirjavahemärgistada lihtsamaid koond- ja liitlauseid;
- koostada ja kirjavahemärgistada otsekõnega ning üttega lauset (saatelause ees- ja järelasend);
- jutustada oma elamustest ja juhtumustest;
- kirjutada lühijuttu.

Õppesisu:

Sõna tähendus, õige kasutamine, kirjutamine ja hääldamine (ortoeepia)

Ortograafia

- kaashäälikuühendi õigekiri;
- kaashäälikuühendi erandlik kirjutamine (ülipikk s helilise hääliku järel, gi- ja kiliide, tüve lõpuhääliku ja liite algushääliku kokkulangevus);
- sulghääliku õigekiri liitsõna piiril;
- i ja j-i õigekiri liitsõna piiril ja tegijanimedes (tegija);
- gi- ja ki-liite õigekiri. Suur ja väike algustäht (ajaloosündmused, riigid);
- liitsõnade ja võõrsõnade poolitamine.

Sõnavara

- sõnavara rikastamine;
- sõna tähendus (sünonüümid, antonüümid, homonüümid);
- sõna tähenduse sõltumine õigekirjast (all –hall, buss – puss, majja – maia);
- sagedamini esinevate võõrsõnade tähendus ja õigekiri;
- võõrsõnade asendamine omasõnadega ja vastupidi;
- sõnaraamatute kasutamine õigekirja ja sõna tähenduse kontrollimiseks;

- sõnaliigid (nimisõna, omadussõna, arvsõna, asesõna, tegusõna);
- sõna ja selle tähendus;
- mitmetähenduslike ning lähedase ja vastandliku tähendusega sõnade kasutamine;
- sõnavaliku täpsus erinevates tekstides.

Nimisõna

- nimi ja nimetus;
- liitsõnade moodustamine;
- täiendsõna ja põhisõna;
- liitsõna tähendus ja kasutamine;
- nimisõnade kokku- ja lahkukirjutamine;
- uute nimisõnade moodustamine tuletamise
- teel, nende õigekiri;
- tuletiste tähendus ja kasutamine.

Omadussõna

- liitomadussõnad;
- omadussõnade kokku- ja lahkukirjutamine (helesinine, süsimust);
- omadussõnade tuletamine liidete abil;
- omadussõnade sünonüüme ja antonüüme;
- omadussõnade õigekiri;
- omadussõnade kasutamine ilmestamiseks.

Arvsõna

- liigid;
- märkimine kirjas;
- kokku- ja lahkukirjutamine.

Asesõna

- kasutamine tekstis.

Tegusõna

- teksti sünonüümika ja mitmetähenduslikkus;
- oleviku- või minevikuvormi kasutamine tekstis;
- eitava ja jaatava kõne kasutamine.

Lause

- alus ja öeldis;
- aluseta lause;
- lause laiendamine;
- väit-, küsi- ja käsklause kasutamine, nende lõpumärgid;
- korduvate lauseliikmete kirjavahemärgistamine koondlauses;
- koondlause kasutamine tekstis;

- kahe järjestikuse osalausega liitlause kirjavahemärgistamine;
- otsekõne ja saatelause;
- saatelause otsekõne ees ja järel;
- otsekõne kirjavahemärgid;
- otsekõne kasutamise võimalusi;
- üte ja selle kirjavahemärgid;
- ütte kasutamise võimalusi.

Kirjeldus

- Kirjelduse sõnavalik, oluliste ja iseloomulike tunnuste esitamine, eseme ja looma kirjeldamine.

Jutustus

- oma elamustest ja juhtumustest jutustamine ning kirjutamine;
- sidus lausestus;
- otsekõne jutustuses;
- kuulutus;
- kiri;
- minavormis jutustamine;
- kirja ja ümbriku vormistamine.

Arutlus

- suuline arvamusavaldus;
- väite põhjendamine.

Kirjutamisprotsess

- suuline eeltöö;
- kirjutamine kava järgi;
- mustand;
- oma vigade leidmine ja parandamine;
- puhtand;
- sõnastusvigade ennetamine (tarbetu sõnakorduse vältimine).

Praktilised tööd

- lühijutu koostamine pildianalüüsi põhjal;
- ideekaartide koostamine (lugude kirjutamisel, kirjandi kirjutamisel, kirjandusteoste analüüsil jne);
- mõistekaartide kasutamine;
- perekonnaloo koostamine (vanavanemate päev);
- lünkteksti täitmine, märksõnad on ette antud;
- ümberjutustuse kirjutamine;
- jutukese koostamine ette antud alguse või lõpu põhjal;
- kirjalik kokkuvõte kuulatud ja loetud tekstist etteantud suuniste järgi;
- luuletuse kirjutamine;

- rollimängud;
- dialoogid, monoloogid;
- rühma- ja paaristööd.

6. klass

Õpitulemused:

Õpilane oskab:

- kirjutada sulghäälikuid vältevahelduslike sõnade käändevormides, sh astmevahelduslikes liidetes (sepa:seppa, koogi:kooki, õnneliku:õnnelikku);
- kasutada suurt algustähte riikide, asutuste, ehitiste, taevakehade nimedes;
- kirjutada õpitud sõnavara piires õigesti laen ja võõrsõnu, milles esinevad v, hv, f, s, š, z, ž ja sõnaalguline klusiil;
- käänata ja kasutada sõnu 14 käändes nii ainsuses kui ka mitmuses;
- õigesti hääldada vältevahelduslike käändsõnade nõrga ja tugeva astme vorme;
- moodustada ja kasutada omadussõna kesk- ja kõige-ülivõrret;
- kirjutada numbritega põhi- ja järgarvsõnu ja neid lugeda;
- kontrollida "Eesti keele sõnaraamatust" sõna tähendust, õigekirja, hääldust ja vormimoodustust;
- koostada ja kirjavahemärgistada osalause erineva paigutusega liitlauseid;
- kasutada otsekõnet kirjalikus tekstis ja seda kirjavahemärgistada (saatelause otsekõne ees, keskel ja järel);
- kirjandit otstarbekalt üles ehitada (sissejuhatus, teemaarendus, lõpetus).

Õppesisu:

Käändsõnad

Ortograafia

- kaashäälikuühendi põhireegli rakendamine liitega sõnades (lõplik);
- sagedamini esinevate lühendite lugemine ja õigekiri;
- suur ja väike algustäht (riigid, asutused, ehitised, taevakehad);
- sulghäälik võõrsõna algul ja sõna lõpus, sulghäälik sõna keskel;
- f-i ja š õigekiri;
- ia- ja ioon-lõpulised võõrsõnad;
- sõna tähenduse sõltumine õigekirjast (kuuski – kuuski, sargki – sargi – särki – särkki).

Käändsõna

- käändsõnade liigid (nimisõna, omadussõna, arvsõna, asesõna);
- käändsõna vormid ja nende väljendamise võimalused (lõpud, tunnused, sõnatüve
- muutumine).

Käänamine

- käänded, nende küsimused ja tähendus;

- õige käände valik lauses sõltuvalt kontekstist;
- ainsus ja mitmus;
- käänamine 14 käändes;
- käänete kasutamise võimalusi;
- põhikäänded;
- käändelõpud ja mitmuse tunnused;
- käänamine eeskujusõna järgi;
- sõnaraamatute kasutamine käändsõna vormide kontrollimiseks;
- omadussõna käänamine koos nimisõnaga;
- ühildumine;
- lik- ja ne-liiteliste omadussõnade käänamine ja õigekiri;
- omadussõnade võrdlusastmed. Lühike ülivõrre;
- võrdlusastmete kasutamine;
- omadussõnade kokku- ja lahkukirjutamine (ne- ja line-liitelised omadussõnad);
- arvsõnade käänamine;
- põhi- ja järgarvsõnade kirjutamine sõnade ja numbritega, nende lugemine;
- arvsõnade kasutamine tekstis;
- asesõnade käänamine ja kasutamine;
- sõnaraamatute kasutamine sõna tähenduse, õigekirja ja käändevormide kontrollimiseks.

Liht- ja liitlause

- alus ja öeldis;
- osalausete erinev paigutus liitlauses;
- sidesõnaga ja sidesõnata liitlause;
- koma liitlauses;
- otsekõne kirjavahemärgid (saatelause otsekõne alguses, keskel ja lõpus);
- otsekõne kasutamine tekstis;
- sõnajärg lauses.

Kirjandi ülesehitus

- sissejuhatuse, teemaarenduse, lõpetuse.

Kirjeldus

- kirjelduse ülesehitus (üldmulje, detailid, hinnang);
- inimese kirjeldamine;
- elamuslik looduskirjeldus;
- autori suhtumine kirjeldatavasse ja selle väljendamine.

Jutustus

- ajalis-põhjuslik järgnevus;
- jutustuse ülesehitus.

Arutlus

- probleemide nägemine vaadeldavas nähtuses;
- põhjuse ja tagajärje eristamine;
- loetule, nähtule või kuuldule hinnangu
- andmine nii kirjalikult kui suuliselt.

Kiri

- isiklik ja ametlik kiri;
- kirja vormistamine (pöördumine ja lõpetamine).

Kirjutamisprotsess

- kava, ideeskeemi vms koostamine;
- kirjandi liigendamine;
- lõik;
- sõnastusvigade ennetamine (asesõnade otstarbekas kasutamine);
- sõnastuse ilmestamine epiteetide ja võrdlustega.

Praktilised tööd

- lühijutu koostamine pildianalüüsi põhjal;
- ideekaartide koostamine (lugude kirjutamisel, kirjandi kirjutamisel, kirjandusteoste analüüsil jne);
- mõistekaartide kasutamine;
- perekonnaloo koostamine (vanavanemate päev);
- lünkteksti täitmine, märksõnad on ette antud;
- ümberjutustuse kirjutamine;
- jutukese koostamine ette antud alguse või lõpu põhjal;
- kirjalik kokkuvõte kuuldud ja loetud tekstist etteantud suuniste järgi;
- luuletuse kirjutamine;
- rollimängud;
- dialoogid, monoloogid;
- rühma- ja paaristööd;
- kirja kirjutamine ja vormistamine;
- kava, ideeskeemi vms koostamine;
- reklaamplakatite koostamine.

8.1.4. III kooliaste

Taotleme, et III kooliastme lõpuks on õpilane omandanud järgmised teadmised, oskused hoiakud:

- 1) väärtustab oma rahvapärimust ja kultuuri mitmekesisust;
- 2) väärtustab eesti keelt kui kultuuri kandjat ja avaliku suhtluse vahendit.
- 3) on keeleteadlik, väljendab end eesmärgipäraselt, selgelt, asjakohaselt ja keeleliselt korrektselt suuliselt ning kirjalikult;

- 4) loeb tekste vilunult, eesmärgistatult ja kriitiliselt eri keskkondades ja allikatest;
- 5) kirjutab eesmärgistatult ja keeleliselt korrektselt eriliiki tekste eri keskkondades ja allikate toel;
- 6) analüüsib ja hindab kriitiliselt eri liiki suulisi ja kirjalikke tekste, arvestab intellektuaalomandiga;
- 7) mõistab eri tüüpi ja liiki tekstide ülesehitust, sisu, keelelist eripära ning funktsiooni;
- 8) kujundab lugemise kauduväärtushoiakuid ja tõekspidamisi;
- 9) väljendab end sobivat ja rikkalikku sõnavara kasutades;
- 10) omandab lugemisharjumuse ja väärtustab lugemist.

III kooliastme lõpuks on õpilane saavutanud järgmised õpitulemused:
Suuline ja kirjalik suhtlus

- 1) nimetab suulise ja kirjaliku kõne erijooni ning eristab kirjakeelt argikeelest;
- 2) esitab kuuldu ja loetu põhjal küsimusi, teeb järeldusi ning annab hinnanguid;
- 3) teeb kuuldu ja loetu kohta nii suulise kui ka kirjaliku kokkuvõtte;
- 4) arutleb eakohastel teemadel, lahendab keelealaseid probleemülesandeid ja osaleb diskussioonides;
- 5) põhjendab ning avaldab viisakalt ja asjakohaselt arvamust ja seisukohta sündmuse, nähtuse või teksti kohta nii suuliselt kui ka kirjalikult;
- 6) märkab tekstides ja suhtluses tehtavaid keelevalikuid;
- 7) kasutab asjakohaseid suulise ja kirjaliku suhtlemise tavasid ja võimalusi.

Teksti vastuvõtt

- 1) iseloomustab peamisi tekstiliike, nende põhijooni ning kasutamise võimalusi;
- 2) loeb ja kuulab sihipäraselt, kriitiliselt ning arusaamisega nii oma huvivaldkondade kui ka õpi- ja elutarbelisi tekste;
- 3) teab, et teksti väljenduslaad oleneb teksti kasutusvaldkonnast, liigist, eesmärgist, autorist ja suhtlusolukorrast;
- 4) teeb järeldusi kasutatud keelevahendite kohta ning märkab kujundlikkust mõjutusvahendina;
- 5) hindab kriitiliselt sõnumi suhtlusmooduseid, sh visuaalset, kuuldelist, žestilist ja tekstilist osa;
- 6) võtab kokku ja konspekteerib tekste, teeb teksti põhjal märkmeid, võrdleb tekste omavahel, osutab arusaamatule;
- 7) sõnastab teksti kohta küsimusi ja esitab vastuväiteid, avaldab arvamust, kommenteerib, tõlgendab ning seostab oma kogemuste ja mõtetega;

- 8) kasutab omandatud keele- ja tekstimõisteid teksti vastuvõtmisel, analüüsimisel ja tõlgendamisel ning seoste loomisel.

Tekstiloomed

- 1) leiab tekstiloomeks vajalikku teavet eri allikatest ja keskkondadest, valib kriitiliselt teabeallikaid ning osundab neid sobivas vormis;
- 2) kirjutab ja valmistub esinemiseks etappide kaupa;
- 3) ehitab teksti üles vastuvõtjat arvestades, järjestab ja seostab info loogiliselt ning valdab peamisi tekstisidususvõtteid;
- 4) esineb suuliselt (tervitab, võtab sõna, koostab ning peab lühikese ettekande ja kõne);
- 5) kirjutab eesmärgipäraselt ja olukohaselt, vormistab korrektselt eri liike tekste (teabetekstid, sh kindla eesmärgiga ülevaated, kokkuvõtted ja lühiuurimused; meediatekstid, sh uudis, intervjuu; arvamustekstid, sh kirjand, kommentaar, arvamyslugu; avaliku suhtluse tekstid, sh avaldus, seletuskiri);
- 6) seostab oma kirjutise ja esinemise sündmuse või toiminguga eesmärgiga, vahendab kuulnud ja loetud tekste sobiva pikkuse ja täpsusega, viidates allikale;
- 7) kirjutab suhtlussituatsiooni sobivaid tekste, arvestab teksti vastuvõtjat, järgib õigekirjanorme, kasutab mitmekesiseid grammatilisi tarindeid ja sõnavara;
- 8) kasutab kirjutamisel mitmeid keeleallikaid ja teeb saadud teabe põhjal teadlikke keelevalikuid.

Keeleteadlikkus

- 1) väärtustab eesti keelt ühena Euroopa ja maailma keeltest, kirjeldab ja mõistab eesti keele eripära, kujunemist ja rolli teiste keelte taustal, suhestab keeli teadlikult;
- 2) suhtub mõistvalt eesti keelt teise keelena kõnelejatesse, on toetav vestluspartner;
- 3) järgib eesti õigekirja aluseid ja põhimõtteid, kasutab õigekirjakorrektorit;
- 4) kasutab eesti kirjakeelt avalikult esinedes ning õppides;
- 5) kirjeldab eesti keele häälikusüsteemi, eristab sõnaliike ja -vorme, lauseehituse peajooni;
- 6) tunneb peamisi lausetarindeid ja varieerib neid kirjutades korrektsel ja sobival viisil, sh kasutab liit- ja lihtlauseid, lauselühendiga lauseid, otsekõnet;
- 7) kasutab ja mõistab tekstis erineva stiiliväärtusega sõnu ja väljendeid, tunneb eesti keele sõnamoodustuse põhimõtteid;
- 8) kirjeldab õpitud metakeele piires tekstide ülesehituslikku ja grammatilist ning sõnavaralist eripära;
- 9) kasutab teadlikult mitmesuguseid keeleallikaid, tunneb sõnaartikli ülesehitust, märke ja märgendeid, leiab teavet õigekirja, vormimoodustuse ja tähenduse kohta.

7. klass

Õpitulemused:

Õpilane oskab:

- kirjutada sulghäälikuid vältevahelduslike tegusõnade eri vormides (õppida:õpin, rääkida:räägin);
- märkida õigesti sulghäälikut helitu hääliku kõrval lihtminevikus ja käskiva kõneviisi vormides (andsin, andke, kiitsin, kiitke) ning 3. silbi algusklusiili (kirjutatakse, ömmeldud);
- kirjutada veatult a-tunnuselist da-tegevusnime, umbisikulise tegumoe olevikku ning tegijanime (käia, käiakse, käija);
- kirjutada kokku või lahku liit-, ühend- ja väljendtegasõnu;
- kirjutada kaassõna käändsõnast lahku;
- eesmärgile vastavalt kasutada tegusõnu erinevates vormides (pööre, arv, aeg, kõneviis, tegumood, kõneliik);
- jutustamisel kasutada erinevaid aegu ja kõneviise;
- muuta isikuline tekst umbisikuliseks ja vastupidi;
- muuta jaatavas kõnes olev tekst eitavaks ja vastupidi;
- õigesti hääldada vältevahelduslike pöördõnade nõrga ja tugeva astme vorme;
- kontrollida "Eesti keele sõnaraamatust" sõna tähendust, õigekirja, hääldust ja vormimoodustust;
- leida sünonüüme sagedamini esinevatele pöörd- ja määrsõnadele;
- põhjendada lühidalt oma arvamust;
- kasutada jutustavas kirjandis erinevaid aegu, kõneviise, tegumoodi;
- määratleda, millised on ajakirjanduslikud tekstid ja nende kasutusvõimalused;
- määratleda meediatekstide üldisi žanritunnuseid.

Õppesisu:

Pöörd- ja muutumatud sõnad

Ortograafia

- käskiva kõneviisi ja lihtmineviku õigekiri (andke, andsin);
- tegusõnade (liit-, ühend- ja väljendverbide) kokku- ja lahkukirjutamine;
- muutumatute sõnade kokku- ja lahkukirjutamine.

Pöördõna

- pöördõna mõiste ja kasutamine, tegevuse väljendamise võimalusi eri vormide abil.

Tegusõna vormistik

- tegusõna pöördelised vormid;
- arv ja pööre;
- pöördvormide kasutamine erinevates tekstides;
- aluse ja öeldise ühildumine;
- ajad - olevik ja minevik (liht-, täis- ja enneminevik), tuleviku väljendamise võimalusi eesti keeles. Aegade kasutamine jutustuses;

- kõneviisid (kindel, tingiv, käskiv, kaudne);
- kõneviisi valik olenevalt väljenduse eesmärgist ja stiililisest taotlusest (anna! – kas sa annaksid?);
- tegumood (isikuline ja umbisikuline) tegumoodide tähendus ja kasutamine;
- aluseta lause;
- jaatav ja eitav kõne;
- kõnelliigi õigekeelsus ja kasutamisevõimalusi;
- tegusõna käändelised vormid;
- tegevusnimed;
- oleviku ja mineviku kesksõnad;
- käändeliste vormide tähendus ja otstarve tekstis;
- tegusõna tüvi, tunnus, pöördelõpp;
- astmevaheldus pöörd sõnades (välte- ja laadivaheldus, nõrk ja tugev aste);
- tegusõna põhivormid;
- pööramine eeskujusõna järgi;
- veakriitilisi tegusõnu ja vorme;
- II ja III vältes sõnade õige hääldamine;
- sõnaraamatute kasutamine tegusõna vormide kontrollimiseks;
- võõrtegusõnade tähendus ja õigekiri, nende leidmine sõnaraamatutest;
- võõrsõna asendamine omasõnaga;
- tegusõnade tuletamine liidete abil;
- sõna tähenduse seos liitega; liit-, ühend- ja väljendverb;
- keele kujundlikkus, väljendverbide kasutamise stiililine korrektsus;
- tegusõna kokku- ja lahkukirjutamine;
- öeldise paiknemine lauses;
- sõnajärg lauses;
- aluse ja öeldise seos.

Muutumatud sõnad

- määrsõnad (iseseisvad ja abimäärsõnad);
- määrsõnaliited;
- määrsõnade tähendused ja kasutamine;
- kaassõnad, nende funktsioon ja kasutamine lauses;
- määrsõnade ja kaassõnade eristamine;
- muutumatute sõnade kokku- ja lahkukirjutamine;
- sidesõnad, ühendsidesõnad;
- sidesõnade funktsioon ja kasutamine lauses;
- koma tarvitamine sidesõna ees;
- hüüdsõnade funktsioonid ja õigekiri;
- hüüdsõna kasutamine ja kirjavahemärgid;
- sõnastuse mitmekesisistamine (sünonüümide ja antonüümide kasutamine, paronüümid ja homonüümid).

Kirjeldus

- tegevuse ja protsessi kirjeldamine;

- juhendite koostamine, tegusõna eri vormide kasutamine juhendites;
- sõnastuse täpsus.

Jutustus

- ajalise järgnevuse muutmine;
- ajavormide teadlik vaheldamine vaatlushetkest lähtudes;
- kaudne jutustamine;
- fantaasial põhinev jutt.

Arutlus

- isikliku seisukoha kujundamine käsitletavas probleemis, selle põhjendamine ja kaitsmine;
- arvamus raamatu ja kaasõpilase kirjandi kohta.

Kirjutamisprotsess

- kirjandi eeltöö;
- kirjandi sisu, kompositsiooni ja stiili viimistlemise põhialused;
- sõnastusvigade ennetamine (tegusõnade sünonüümika, kirjakeele ja slängi kasutamine).

Meediatekstid

Uudis

- ajakirjandusžanrid;
- uudise ülesehitus;
- fakti ja arvamuse eristamine;
- uudisväärtus;
- meediakriitiline lugemine.

Reportaaž

- tunnused, eripära;
- võõrsõnad;
- meeleolu.

Intervjuu

- ülesehitus ja kavandamine;
- teabekeskkond;
- väärtused ja kõlblus;
- vestlusoskus.

Praktilised tööd

- kirjandi kirjutamine mandala põhjal;
- ideekaartide koostamine (lugude kirjutamisel, kirjandi kirjutamisel, kirjandusteoste analüüsil jne);
- mõistekaartide kasutamine;
- lünkteksti täitmine, märksõnad on ette antud;

- kirja koostamine ette antud alguse ja lõpu põhjal;
- kirjalik kokkuvõte kuulnud ja loetud tekstist etteantud suuniste järgi;
- luuletuse kirjutamine;
- rollimängud;
- dialoogid, monoloogid;
- rühma- ja paaristööd;
- kirja kirjutamine ja vormistamine;
- kava, ideeskeemi vms koostamine;
- reklaamplakatite koostamine;
- uudise kirjutamine;
- kirjelduse ja iseloomustuse kirjutamine;
- tegelaste võrdlemine;
- tegelas- ja raamatukaardi koostamine.

8. klass

Õpitulemused:

Õpilane oskab:

- sidesõnu, sh ühendsidesõnu otstarbekohaselt kasutada;
- moodustada ja kirjavahemärgistada lisandiga, üttega lauseid, liht-, koond- ja liitlauseid ning lauselühendeid;
- kasutada sama- ja eriliigilisi täiendeid, korduvaid määrusi;
- muuta otsekõnet kaudkõneks ja vastupidi;
- vormistada tsitaati ja refereeringut;
- kasutada eesti keelele omast sõnajärge ja ühildumist;
- kontrollida "Eesti keele sõnaraamatust" rektsiooni;
- kasutada oma teksti ilmestamiseks õpitud kõnekujundeid;
- kirjutada kirjeldavat, jutustavat või arutlevat kirjandit etteantud teemal.

Õppesisu:

Lause

Sõnaliigid

- tegusõnade käändeliste ja pöördeliste vormide eristamine.

Lause

- suhtluseesmärgid;
- intonatsioon ja lõpumärgid väit-, küsi-, käsk- ja hüüdlause.

Lauseliikmed

- lauseliikmete funktsioonid (alus, öeldis, sihitis, määrus, öeldistäide, täiend, lisand, üte);
- öeldis, mitmesõnaline öeldis;
- alus, aluseta lause, aluse ja öeldise seos;
- sihiline tegusõna ja sihitis;

- öeldistäide;
- määruse liigid (aja-, koha-, hulga- ja viisimäärus);
- täiend ja lisand, nende kirjavahemärgid.

Liht- ja liitlause

- sõnade järjekord lauses;
- ühildumine;
- reksioon;
- reksiooni kontrollimine "Eesti keele sõnaraamatust".

Koondlause

- kokkuvõttev sõna koondlauses;
- korduvate komponentide asendamine sidekriipsuga;
- korduvad täiendid ja määrused;
- kirjavahemärgid;
- kasutamisevõimalusi.

Rindlause

- osalausete rindlauseks ühendamise võimalusi, stiilierinevused;
- kirjavahemärgid.

Põimlause

- pea- ja kõrvallause;
- kõrvallause paiknemine põimlauses;
- sõnade järjekord;
- kirjavahemärgid;
- lihtsam segaliitlause;
- rind- ja põimlause stiilierinevused ja kasutamisevõimalusi tekstides.

Otsekõne

- asendamine kaudkõnega;
- tsiteerimine ja refereerimine.

Üte

- ütte kasutamine, keeleline etikett; kirjavahemärgid.

Lauselühend

- lauselühendi kasutamine ja asendamine kõrvallausega;
- kirjavahemärgid;
- lauseehitus stiilivahendina.

Kirjeldus

- kirjeldus jutustavas tekstis, omapärase ja iseloomuliku esiletoomine detailide kaudu;
- võrdlev kirjeldus.

Jutustus

- jutu alustamise ja lõpetamise võimalusi;
- olulise esiletõstmine jutustuses.

Arutlus

- nähtuste võrdlemine, võrdlusaluse leidmine;
- argumenteerimine, poolt- ja vastuväited.
- arvustus ja selle võrdlemine sisu ümberjutustusega;
- eritüübiliste tekstide analüüs; refereerimine ja tsiteerimine;
- referaat ja uurimus;
- lühiettekande koostamine ja esitamine;
- diskussioon;
- alusteksti põhjal kirjutamine.

Kirjutamisprotsess

- kompositsiooni kavandamine;
- sõnastusvigade ennetamine (hoidumine ülearusest ja paljusõnalisusest);
- kõnekujundite (epiteet, võrdlus, metafoor, isikustamine) kasutamine;
- lausekujundite (kordus, retooriline küsimus ja hüüatus) kasutamine;
- lausestusvigade parandamine.

Praktilised tööd

- kirjandi kirjutamine mandala põhjal;
- ideekaartide koostamine (lugude kirjutamisel, kirjandi kirjutamisel, kirjandusteoste analüüsil jne);
- mõistekaartide kasutamine;
- lünkteksti täitmine, märksõnad on ette antud;
- kirja kirjutamine teose autorile või mõnele tegelasele;
- kirjalik kokkuvõte kuulnud ja loetud tekstist etteantud suuniste järgi;
- luuletuse kirjutamine;
- rollimängud;
- dialoogid, monoloogid;
- rühma- ja paaristööd;
- kirja kirjutamine ja vormistamine;
- kava, ideeskeemi vms koostamine;
- reklaamplakatite koostamine;
- uudise kirjutamine;
- kirjelduse ja iseloomustuse kirjutamine;
- tegelaste võrdlemine;
- tegelas- ja raamatukaardi koostamine;
- PowerPoint esitlused;
- tekstide põhjal episoodide dramatiseerimine;
- lühiuurimuse küsimustiku koostamine ja intervjuude läbiviimine.

9. klass

Õpitulemused:

Õpilane oskab:

- hääldada õigesti eesti omasõnu ja üldkasutatavaid võõrsõnu;
- rakendada häälikuõigekirja reegleid;
- kasutada õigesti suurt ja väikest algustähte;
- kirjutada käänd-, pöörd- ja muutumatuid sõnu kokku või lahku;
- sõnu poolitada;
- kasutada üldtuntud lühendeid;
- leida sõnaraamatutest vajalikku teavet sõna tähenduse, õigekirja, vormimoodustuse ja reksiooni kohta;
- kasutada ja kirjavahemärgistada erinevat liiki lauseid;
- kasutada lausete moodustamisel eesti keelele omast sõnajärge ja ühildumist;
- kirjutada sidusat kirjandit etteantud teemal ja seda õigesti liigendada, rakendades teksti ülesehituse põhimõtteid;
- oma teksti sisuliselt ja keeleliselt redigeerida.

Õppesisu:

Kirjakeele kasutamine ja rikastamine tänapäeval

Ortograafia

- hääliku ja häälikuühendi õigekirja kordamine;
- poolitamine;
- liidete õigekiri;
- tuntumate lühendite lugemine ja kirjutamine;
- võõrhäälikud ja –tähed;
- tsitaatsõnade kasutamine, nende märkimine nii käsitsi kirjutatud tekstis kui ka arvutikirjas.

Suur ja väike algustäht

- nimede päritolu ja tähendus.

Veaohtlike sõnade käänamine ja pööramine

- isiku- ja kohanimed.

Sõnade kokku- ja lahkukirjutamine

- tähendus- ja vormipõhimõtte ning traditsiooni järgi;
- käändsõnad;
- pöördõnad;
- muutumatud sõnad.

Sõnavara rikastamine

- liitsõna ja liitega sõna;
- sõnatuletus (nimisõna-, omadussõna-, tegusõna- ja mäarsõnatuletus);
- eesti murded;
- murdesõnavara;

- võõr- ja laensõnad;
- tehissõnad;
- neutraalne ja hinnanguline sõnavara.

Keel kui rahvuskultuuri kese

- eesti keele ajaloost ja uurimisest;
- kirjakeel ja kõnekeel, släng.

Erineva ülesehitusega laused

- lihtlause, sh koondlause, liitlause, sh põimlause ja rindlause, lihtsam segaliitlause, otsekõnega lause, lauselühendiga lause;
- ühte tüüpi lause asendamine teisega;
- kirjavahemärkide funktsioonid ja kasutamine.

Kirjand kui terviktekst

- teksti peamõtte ja teema;
- kirjandi ülesehitus (kirjeldava, jutustava ja arutleva komponendi sidumine tervikuks, tsiteerimine ja refereerimine);
- funktsionaalstiilid (ametlik stiil, argistiil, ilukirjanduslik ja teadusstiil ning nende kasutusvõimalused);
- tarbetekstide keelekasutus;
- keeleviisakus.

Arutlemine

- arutluse põhiskeem (väide/ tees, tõestus, järeldus);
- argumenteerimine;
- arutluse kahesugune suunamine (teesile tõestuse leidmine ja vaadeldava materjali alusel järelduse tegemine).

Kirjutamisprotsess

- teema lahtimõtestamise võimalusi;
- kompositsiooni sisuline põhjendatus;
- teksti sidusus;
- kompositsioonivigade vältimine;
- kirjandi keelelis-stiililine redigeerimine, sõnastus- ja lausestusvigade parandamine.

Praktilised tööd

- kirjandi kirjutamine mandala põhjal;
- ideekaartide koostamine (lugude kirjutamisel, kirjandi kirjutamisel, kirjandusteoste analüüsil jne);
- mõistekaartide kasutamine;
- lünkteksti täitmine, märksõnad on ette antud;
- kirja kirjutamine teose autorile või mõnele tegelasele;

	kirjalik	kokkuvõte	kuuldud	ja	loetud	tekstist
•	etteantud suuniste järgi;					
•	luuletuse kirjutamine;					
•	rollimängud;					
•	dialogid, monoloogid;					
•	rühma- ja paaristööd;					
•	kirja kirjutamine ja vormistamine;					
•	kava, ideeskeemi vms koostamine;					
•	plakatite koostamine;					
•	uudise kirjutamine;					
•	kirjelduse ja iseloomustuse kirjutamine;					
•	tegelaste võrdlemine;					
•	tegelas- ja raamatukaardi koostamine;					
•	PowerPoint esitlused;					
•	tekstide põhjal episoodide dramatiseerimine;					
•	lühiauurimuse küsimustiku koostamine ja intervjuude läbiviimine;					
•	kõne koostamine;					
•	referaadi koostamine;					
•	erinevate lugemisstrateegiate kasutamine.					

8.2. Kirjandus

8.2.1. Õppeaine kirjeldus

Kirjandus on alates 5. klassist eraldi õppeaine, milles õpilane arendab oma lugejaoskusi, kujundlikku mõtlemist ja verbaalset loomevõimet. Ilukirjanduse ja rahvaluule lugemise, analüüsi ja tõlgendamise kaudu kujundab õpilane oma esteetilisi hoiakuid ja eetilisi tõekspidamisi, arendab enda mõtte- ja tundemaailma. Kirjandusõpetus toetab õpilase isiksuse kujunemist, individuaalse ja kogukondliku identiteedi määratlemist, laiemalt aga kultuuri eripära ja mitmekülgsuse teadvustamist.

Lugemis- ja tekstitoimingud on kirjandusõpetuse loomulik ja vajalik alus, sest kirjandust saab õppida vaid lugedes. Eesmärgistatud lugemine, eri lugemisviiside ja -mudelite kasutamine, lugemisülesannete täitmine, oma lugemisoskuse hindamine ja lugemiskogemuse jagamine toetab õpilase kujunemist oskuslikuks lugejaks. Põhikooli kirjandusõpetuses loetakse õpilastele lähedasi ja olulisi teemasid käsitlevaid ilukirjandusteoseid, mis aitavad mõista inimestevahelisi suhteid ja arendada empaatiavõimet, kujundada õpilase lugemisharjumusi ning tugevdada tema sisemist motivatsiooni lugeda. Tehnoloogiliselt laienenud lugemisvõimaluste hulgast valib õpilane endale sobivad, tundes paberraamatu kui peamise trükise kõrval ka audio- ja e-raamatute kasutamise ning sisu omandamise spetsiifikat.

Järk-järgult kirjanduse väljendusvahendeid tundma õppides ja muid tekstist arusaamist toetavaid oskusi omandades jõuab õpilane teose kui terviku tähendusvälja mõistmiseni

ja selle väärtustamiseni. Eri liiki ilukirjandustekste, nii tervikteoseid kui ka tekstikatkendeid lugedes saab õpilane erinevaid lugemis- ja analüüsikogemusi, arendab oma interpreteerimis- ja sünteesivõimet, täiendab oma keelepädevust, sh sõnavara ja õigekeelsust, suhestab ennast aktuaalsete eluliste teemade ja probleemidega, kujundades seeläbi mina- ja maailmapilti. Tekstianalüüsi ja -tõlgendamise oskus on põhikooli kirjandusõpetuse põhieesmärk, mis on lahutamatu kirjanduse poeetika tundmisest, sealhulgas kujundlikkuse mõistmisest selle mitmetähenduslikkuses ja terviklikkuses. Ilukirjandusteose eritlemiseks peab õpilane valdama metakeelt kui tööriistakasti, mis avaks talle poeetilise teksti väljenduslikud võtted ja tähenduste paljususe.

Kirjandusteoste valiku põhikriteeriumideks on kunstiväärtus, humanistlik suunitlus ning positiivne mõju õpilastele, teoses püstitatud probleemide aktuaalsus õpilaste kõlbelisel kasvatamisel ning sallivuse kujundamisel. Samuti peetakse teoste valikul silmas õpilaste eakohaseid psühholoogilisi ja intellektuaalseid võimeid ning huvisid. Lugemisvara valikul arvestatakse eesti ja maailmakirjanduse, klassikalise ja tänapäeva kirjanduse ning eri žanre esindavate luule-, proosa- ja draamateoste põhjendatud proportsioone, nais- ja meesautorite esindatust ning kooliastmele kohaseid teemavaldkondi. Tervikteoste valikul võib õpetaja jagada soovitusi, arvestades nii õpilaste eelistusi, huvisid kui ka lugemisvõimet. Põhikoolis on kohustuslik lugeda igas klassis vähemalt neli tervikteost.

Kultuuri järjepidevust ja põlvkondlikku sidusust silmas pidades peab tervikteoste valik sisaldama rohkesti eesti väärtkirjandust (sh tüvitekste, klassikat), mida käsitletakse ühiselt. Et toetada paikkondlikku identiteeti ja teadvustada rahvapärimuse rolli kultuuris, pööratakse kirjandusõpetuses tähelepanu regionaalsele kirjandusele ja folklooripärandile. Traditsioonilist folkloorikäsitlust tänapäevastatakse, et õpilane mõistaks paremini pärimuskultuuri olemust ja funktsioone, suudaks õpituga paremini suhestuda ning tajuks, et folkloor on elav ja ajas muutuv nähtus. Pärimuskultuuri tundmine õpetab õpilast väärtustama ja hoidma rahvus- ja omakultuuri.

Kirjandustundides tegeleb õpilane ka aimetekstidega, mis on seotud kirjanike ja teiste kultuurilooliselt tähenduslike isikutega (nt elulugu, intervjuu autoriga), ja meediatekstidega, mis vahendavad kirjandusteoste kohta arvustavaid seisukohti (nt raamatututvustus, arvustus, blogi). Kultuuriloolised tekstid avavad identiteeti kujundavaid asjaolusid, aitavad mõista minevikku ja olevikku, kujundavad ajaloo- ja kultuuriteadlikkust. Ühtlasi õpib õpilane tundma teose kirjanduslikku ja ajaloolist konteksti ning autorist lugejani kulgevat kirjandusprotsessi. Kirjandusteoste üle arutlemiseks ja nende sügavuti mõistmiseks peab õpilane tundma kirjandusteaduslikku mõistestikku ja kirjanikega seotud kultuuriloolist tausta. Eelkõige on tähtis, et säiliks lugemishuvi ja areneksid tõlgenduoskused, kuid selleks on tarvis ka faktiteadmisi ja mõistevaramut.

Õppeprotsessis pakutakse õpilasele rohkesti omaloomingulisi, sealhulgas kirjandusteostele, teistele tekstidele ja oma elamustele tuginevaid kirjutamiskogemusi, et ergutada ja väärtustada loovust ning tuua esile oma isikupära ja anne.

Eneseväljendusoskuse igakülgse arendamise huvides analüüsib õpilane tekste ja katsetab omaloomingut nii kirjalikult kui ka suuliselt. Suulised sooritusülesanded, sh jutustamine ja esitamine on olulised just jagamise ja tagasiside kogemuse saamiseks. Loominguline eneseväljendus kirjanduse õppimisel hõlmab muu hulgas suhtlemist veebikeskkondades, info hankimist ja kriitilist hindamist, digitaalse sisu loomist, selle muutmist ja taasesitamist.

Kirjandusõpetuse kaudu suunatakse õpilast mõistma kunstiliikide vahelisi seoseid, avastama viise, kuidas kirjanduslikud süžeed, karakterid, teemad ja motiivid leiavad kasutamist ning edasiarendamist teatris, filmis, muusikas ja kujutavas kunstis. Kirjandus lõimub eeskätt keeleõpetusega, aga ka kõikide teiste õppeainetega ning toetab õppesisu ja õpitulemuste kaudu õppekava üldpädevuste kujundamist ja läbivate teemade käsitlemist. Läbivate teemade käsitlemise iseloom, sügavus ja raskuspunkt on klassiti erinev ning paljuski seotud kirjandustekstide valikuga.

8.2.2. II kooliaste

Taotleme, et II kooliastme lõpuks on õpilane omandanud järgmised teadmised, oskused hoiakud:

- 1) õpib tundma kirjandust ja pärimust rahvuskultuuri osana, tutvub eri rahvaste kirjanduse ja kultuuriga;
- 2) arendab oma loovvõimeid, jutustamis- ja esitamisoskust, kirjutab eakohasel tasemel ja keeleliselt korrektseid kirjeldavas, jutustavas ja arutlevas laadis ning eri žanrites tekste, väljendab oma arvamust nii suuliselt kui ka kirjalikult;
- 3) leiab, hindab kriitiliselt ja kasutab otstarbekalt eri allikates ja keskkondades pakutavat teavet;
- 4) õpib tundma ilukirjandusteose poeetikat, iseloomustab ja võrdleb teose tegelasi, kirjeldab süžeed ja olustikku ning sõnastab peamõtte, tõlgendab kujundlikku keelt ja rikastab oma sõnavara;
- 5) loeb, analüüsib ja mõistab jõukohase keerukusega eri žanris laste- ja noortekirjandust nii eesti kui ka maailmakirjandusest, loeb luule-, proosa- ja draamatekste, arendab oma lugemisoskusi;
- 6) rikastab lugedes oma mõtte- ja tundemaailma, täiendab enda kultuuri- ja kirjandusteadmisi, kujundab esteetilisi hoiakuid ja eetilisi tõekspidamisi.

II kooliastme lõpuks on õpilane saavutanud järgmised õpitulemused:

- 1) loeb laste- ja noortekirjandusteoseid nii eesti kui ka maailmakirjandusest, sealhulgas vähemalt kaheksa tervikteost;

- 2) loeb latusalt ja mõtestatult eri žanris luule-, proosa- ja draamatekste, kasutab õpetaja juhendamisel põhilisi lugemisvõtteid ja -viise, jälgib ja hindab oma lugemist;
- 3) tutvustab loetud raamatut ja selle autorit ning jagab oma lugemiskogemust;
- 4) loeb kirjandusvaldkonnaga seotud aime- ja meediatekste, kasutab teabe hankimiseks sobivaid allikaid ja keskkondi;
- 5) kasutab otstarbekalt eri allikatest ja keskkondadest hangitud teavet, eristab oma ja laenatud teksti, nimetab ja märgib kasutatud allikad;
- 6) väärtustab nii paikkondlikku kui ka kogu Eestit ühendavat eripärast paljutahulist kultuuri;
- 7) õpib tundma kultuuri eri ilminguid, sealhulgas teatri- ja filmikunsti, pärimus- ja muuseumikultuuri;
- 8) eristab ilukirjanduse ja rahvaluule põhiliike ning olulisemaid žanre, nimetab nende tunnuseid ja toob näiteid;
- 9) nimetab luuletuse teema ja kirjeldab selle meeleolu, märkab keele- ja vormikasutuse iseärasusi, mõtestab lahti luuletuse kujundlikkust;
- 10) koostab proosa- või draamateksti kohta kava küsimuste, väidete või märksõnadena, kirjutab kokkuvõtte;
- 11) nimetab teose teema, arutleb tegelastega seotud probleemide ja väärtushoiakute üle, sõnastab teose peamõtte;
- 12) iseloomustab ja võrdleb tegelasi, kirjeldab nendevahelisi suhteid ja hindab tegelaste käitumist;
- 13) järjestab loo sündmused ning põhjendab toimumisaja ja -koha valikut;
- 14) rikastab oma sõnavara, otsib teavet tundmatute sõnade ja väljendite kohta;
- 15) kirjutab eri žanris omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldavaid ja jutustavaid tekste;
- 16) osaleb arutelus, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valib kirjandusteosest rääkides tekstist sobivaid näiteid, teeb koostööd;
- 17) esitab (peast) luuletuse, lühikese proosa- või rolliteksti, taotleb esituse ladusust, selgust ja tekstide täpsust;
- 18) mõtestab lahti esitatud teksti tähendused, annab tagasisidet enda ja teiste esitusele;
- 19) jutustab mõttelt sidusa tervikliku ülesehitusega selgelt sõnastatud loo, tugineb kirjanduslikule tekstile, tõsielusündmusele või oma fantaasiale;
- 20) jutustab tekstilähedaselt või kokkuvõtvalt kavapunktide järgi, märksõnade abil või piltteksti põhjal;
- 21) kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid.

5. klass

Õpitulemused:

Õpilane:

- on läbi lugenud vähemalt neli eakohast eri žanris kirjandusteost;
- loeb ladusalt ja mõtestatult eri žanris luule-, proosa- ja draamatekste, kasutab õpetaja juhendamisel põhilisi lugemisvõtteid ja -viise, jälgib ja hindab oma lugemist;
- tutvustab loetud raamatut ja selle autorit ning jagab oma lugemiskogemust;
- loeb kirjandusvaldkonnaga seotud aime- ja meediatekste, kasutab teabe hankimiseks sobivaid allikaid ja keskkondi;
- kasutab otstarbekalt eri allikatest ja keskkondadest hangitud teavet, eristab oma ja laenatud teksti, nimetab ja märgib kasutatud allikad;
- koostab proosa- või draamateksti kohta kava küsimuste, väidete või märksõnadena, kirjutab kokkuvõtte;
- nimetab teose teema, arutleb tegelastega seotud probleemide ja väärtushoiakute üle, sõnastab teose peamõtte;
- iseloomustab ja võrdleb tegelasi, kirjeldab nendevahelisi suhteid ja hindab tegelaste käitumist;
- järjestab loo sündmused ning põhjendab toimumisaja ja -koha valikut;
- nimetab luuletuse teema ja kirjeldab selle meeleolu, märkab keele- ja vormikasutuse iseärasusi, mõtestab lahti luuletuse kujundlikkust;
- avaldab loetud teose kohta arvamust, põhjendab seda näidetega tekstist ja igapäevaelust;
- kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid;
- eristab ilukirjanduse ja rahvaluule põhiliike ning olulisemaid žanre, nimetab nende tunnuseid ja toob näiteid;
- mõtestab lahti esitatud teksti tähendused, annab tagasisidet enda ja teiste esitusele;
- rikastab oma sõnavara, otsib teavet tundmatute sõnade ja väljendite kohta;
- kirjutab eri žanris omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldavaid ja jutustavaid tekste;
- osaleb arutelus, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valib kirjandusteosest rääkides tekstist sobivaid näiteid, teeb koostööd;
- õpib tundma kultuuri eri ilminguid, sealhulgas teatri- ja filmikunsti, pärimus- ja muuseumikultuuri;
- esitab (peast) luuletuse, lühikese proosa- või rolliteksti, taotleb esituse ladusust, selgust ja tekstide täpsust;
- jutustab mõttelt sidusa tervikliku ülesehitusega selgelt sõnastatud loo, tugineb kirjanduslikule tekstile, tõsielusündmusele või oma fantaasiale;
- jutustab tekstilähedaselt või kokkuvõtvalt kavapunktide järgi, märksõnade abil või piltteksti põhjal;
- väärtustab nii paikkondlikku kui ka kogu Eestit ühendavat eripärast paljutahulist kultuuri.

Õppesisu:

Lugemine ja ümberjutustamine

- Lugemise eesmärgistamine.
- Lugemiseks valmistumine, keskendunud lugemine, ositi lugemine.
- Lugemistehnika arendamine, häälega ja hääleta lugemine.
- Eesmärgistatud ülelugemine.
- Huvipakkuva kirjanduse leidmine ja iseseisev lugemine.
- Loetud raamatu sisu ja tegelaste tutvustamine klassikaaslastele.
- Koolis soovitatud tervikteoste kodulugemine.
- Käsitletava teemaga seotud teabetekstide eesmärgistatud lugemine.
- Jutustamine kunstniku või õpilaste endi loodud illustratsioonide alusel.
- Iseendaga või kellegi teisega toimunud loo või mälestuspildist jutustamine.

Teksti mõtestamine ja analüüs

- Mälu- ehk faktiküsimuste ja fantaasiaküsimuste koostamine. Küsimustele vastamine oma sõnastuses ning tekstile toetudes (tsiteerimine).
- Teksti plaani koostamine. Kavapunktide pealkirjastamine ühe sõna, väite, küsimuse või tsitaadiga.
- Teksti põhiteema ja idee määramine. Arutlemine samasuguse teema kajastuse üle varem käsitletud teostes.
- Isikliku arvamuse sõnastamine, väljendades suhtumist teose teemasse ja ideesse. Illustratiivsete näidete toomine tekstist ja igapäevaelust.
- Tegelaste või tegelasrühmade vahelise põhikonflikti väljatoomine, selle tekkepõhjuste ja lahendusvõimaluste selgitamine. Kirjeldatud sündmuste koha ja aja ning nende põhjuse-tagajärje seose väljatoomine.
- Faabula ja süžee, pea- ja kõrvaltegelased, jutustamine esimeses ja kolmandas isikus.
- Sõnavara ja väljendusoskuse rikastamine. Kunstiliste detailide märkamine, tundmatute sõnade ja väljendite selgitamine.

Ajaloolis-kirjanduslikud teadmised ja mõisted

- Põhiandmed autorite, kõnealuste teoste loomise ajastu ning neis kujutatud aja kohta.
- Suuline rahvalooming, rahvaluule žanrid: muinasjutt, vanasõna, kõnekäänd, mõistatus, legend (pärimus).
- Müüdid. Muinasjuttude liigid: imemuinasjutt, olustikuline muinasjutt, loomamuinasjutt. Kunstmuinasjutt.
- Fantaasiajutt.
- Kunstiteose teema ja idee. Süžee ja faabula. Kompositsioon, selle põhielemendid: ekspositsioon, tegevuse areng, kulminatsioon, lahendus, epiloog.
- Eepika, lüürika, draama. Kirjandusžanrid: jutustus, novell, valm, poeem. Näidend, tegelased, repliik.
- Luulekeele iseärasused. Kahesilbiline värsijalg. Kujutus- ja väljendusvahendid: epiteet, võrdlus, metafoor, isikustamine, hüperbool.

Kujundliku mõtlemise arendamine ja töö keelelise ilmekusega

- Riim, värsimõõt.
- Epiteetide, võrdluste, isikustamise äratundmine ja mõistmine kirjandustekstides ning kasutamine oma kõnes.
- Riimide leidmine ja loomine, kahesilbilise värsijala tundmine.
- Kujundite kasutamine loovtöös.

Loominguline tegevus ja esinemine

Omaloomingulised tööd:

- proosavormis (muinasjutt, lühikesed jutustava iseloomuga jutud, looduskirjeldused);
- luulevormis (luuletus etteantud riimidega jm);
- loetud teoste alusel (tegelaste dialoog, uus lõpp jutule, lühike hinnang loetud teosele).
- Esinemisoskus: luuletus, katkendid proosa- ja draamateostest, rolliteksid, tempo ja intonatsioon, omaloodud tekstid.
- Dialoog kuulajaskonnaga.

Kirjandustekstide valik

- K. Ader "Kui mina olin veel väikene mees", "Kui mina sirgusin suuremaks"
- A. Kivirähk "Sibulad ja šokolaad"
- E. Bornhöhe „Tasuja“
- E. Kästner "Veel üks Lotte"
- A. Lindgren "Röövlitütar Ronja"
- S. Rannamaa "Kadri"
- J. Vaiksoo "Neli hommikut ja üks õhtu"
- I. Soopan "Kõik poisid ei saa suureks"
- L. Sachar "Pahupidi kooli lood"
- Müüdid ja mõistatused
- Eesti muinasjutud
- Rahvaluule

Sissevaateid kultuurilukku:

- K. Ader,
- F. R. Faehlmann,
- Virumaalt pärit kirjanikud H. Mänd ja Jakob Liiv.

Praktilised tööd

- rollimängud;
- dialoogid, monoloogid;
- rühma- ja paaristööd;
- lühinäidendi lavastamine;
- kirjandusteose põhjal tegelaste seikluste kaardistamine;
- koomiksrite koostamine;

- jutustamine ja eneseväljendus;
- funktsionaalne lugemine (ilukirjandus);
- lugemispäeviku koostamine;
- klassi lugemispuu projekt.

6. klass

Õpitulemused:

Õpilane:

- on läbi lugenud vähemalt neli eakohast eri žanris kirjandusteost eesti ja maailmakirjandusest;
- loeb lususalt ja mõtestatult eri žanris luule-, proosa- ja draamatekste, kasutab õpetaja juhendamisel põhilisi lugemisevõtteid ja -viise, jälgib ja hindab oma lugemist;
- tutvustab loetud raamatut ja selle autorit ning jagab oma lugemiskogemust;
- loeb kirjandusvaldkonnaga seotud aime- ja meediatekste, kasutab teabe hankimiseks sobivaid allikaid ja keskkondi;
- jutustab mõttelt sidusa tervikliku ülesehitusega selgelt sõnastatud loo, tugineb kirjanduslikule tekstile, tõsielusündmusele või oma fantaasiale;
- mõtestab lahti esitatud teksti tähendused, annab tagasisidet enda ja teiste esitusele;
- jutustab tekstilähedaselt või kokkuvõtvalt kavapunktide järgi, märksõnade abil või piltteksti põhjal;
- koostab proosa- või draamateksti kohta kava küsimuste, väidete või märksõnadena, kirjutab kokkuvõtte;
- nimetab teose teema, arutleb tegelastega seotud probleemide ja väärtushoiakute üle, sõnastab teose peamõtte;
- iseloomustab ja võrdleb tegelasi, kirjeldab nendevahelisi suhteid ja hindab tegelaste käitumist;
- nimetab luuletuse teema ja kirjeldab selle meeleolu, märkab keele- ja vormikasutuse iseärasusi, mõtestab lahti luuletuse kujundlikkust;
- järjestab loo sündmused ning põhjendab toimumisaja ja -koha valikut;
- avaldab loetud teose kohta arvamust, põhjendab seda näidetega tekstist ja igapäevaelust;
- eristab ilukirjanduse ja rahvaluule põhiliike ning olulisemaid žanre, nimetab nende tunnuseid ja toob näiteid;
- õpib tundma kultuuri eri ilminguid, sealhulgas teatri- ja filmikunsti, pärimus- ja muuseumikultuuri;
- rikastab oma sõnavara, otsib teavet tundmatute sõnade ja väljendite kohta;
- esitab (peast) luuletuse, lühikese proosa- või rolliteksti, taotleb esituse lususust, selgust ja tekstide täpsust;
- kirjutab eri žanris omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldavaid ja jutustavaid tekste;
- osaleb arutelus, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valib kirjandusteosest

rääkides tekstist sobivaid näiteid, teeb koostööd;

- kasutab otstarbekalt eri allikatest ja keskkondadest hangitud teavet, eristab oma ja laenatud teksti, nimetab ja märgib kasutatud allikad;
- väärtustab nii paikkondlikku kui ka kogu Eestit ühendavat eripärast paljutahulist kultuuri;
- kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid.

Õppesisu:

Lugemine ja ümberjutustamine

- Eesmärgistatud lugemine, esialgne (ettevalmistav) lugemine, ositi lugemine. Uuesti ülelugemine teatud eesmärgiga, hoiakuga jne. Lugemistehnika: intonatsioon, pausid, tempo.
- Teoste iseseisev lugemine oma valikul.
- Teksti ümberjutustamine üksikasjalikult, lühidalt, koostatud plaani järgi, kommenteerimise elementidega, tegelase vaatepunktist lähtudes. Jutustamine kunstniku või õpilaste endi loodud illustratsioonide alusel.
- Iseseisvalt loetud teoste tutvustamine klassikaaslastele.
- Mälu- ehk faktiküsimuste ja fantaasiaküsimuste koostamine. Küsimustele vastamine oma sõnastuses ning tekstile toetudes (tsiteerimine).
- Teksti plaani koostamine. Kavapunktide pealkirjastamine ühe sõna, väite, küsimuse või tsitaadiga.
- Teksti põhiteema ja idee määramine. Arutlemine samasuguse teema kajastuse üle varem käsitletud teostes.
- Isikliku arvamuse sõnastamine, väljendades suhtumist teose teemasse ja ideesse. Illustratiivsete näidete toomine tekstist ja igapäevaelust.
- Tegelaste või tegelasrühmade vahelise põhikonflikti väljatoomine, selle tekkepõhjuste ja lahendusvõimaluste selgitamine. Kirjeldatud sündmuste koha ja aja ning nende põhjuse-tagajärje seose väljatoomine.
- Faabula ja süžee, pea- ja kõrvaltegelased, jutustamine esimeses ja kolmandas isikus.
- Sõnavara ja väljendusoskuse rikastamine. Kunstiliste detailide märkamine, tundmatute sõnade ja väljendite selgitamine.

Ajaloolis-kirjanduslikud teadmised ja mõisted

- Põhiandmed autorite, kõnealuste teoste loomise ajastu ning neis kujutatud aja kohta.
- Suuline rahvalooming, rahvaluule žanrid: muinasjutt, vanasõna, kõnekäänd, mõistatus, legend (pärimus).
- Müüdid. Muinasjuttude liigid: imemuinasjutt, olustikuline muinasjutt, loomamuinasjutt. Kunstmuinasjutt.
- Fantaasiajutt.
- Kunstiteose teema ja idee. Süžee ja faabula. Kompositsioon, selle põhielemendid: ekspositsioon, tegevuse areng, kulminatsioon, lahendus, epiloog.
- Eepika, lüürika, draama. Kirjandusžanrid: jutustus, novell, valm, poeem. Näidend, tegelased, repliik.

- Looduskirjeldus, interjäär, portree. Kunstiline detail.
- Luulekeele iseärasused. Kahesilbiline värsijalg. Kujutus- ja väljendusvahendid: epiteet, võrdlus, metafoor, isikustamine, hüperbool. Allegooria. Huumor ja satiir.

Kujundliku mõtlemise arendamine ja töö keelelise ilmekusega

- Vanasõna, kõnekäänd, metafoor, riim, värsimõõt, allegooria, sümbol. Epiteetide, võrdluste, isikustamise äratundmine ja mõistmine kirjandustekstides ning kasutamine oma kõnes.
- Metafoori äratundmise ja kasutamise võimalused.
- Sümboolika ja allteksti lihtsamad näited.
- Koomilised elemendid tekstis.
- Vanasõnade ja kõnekäändude tähendus, võrdlev ja eristav seostamine tänapäeva elunähtustega.
- Riimide leidmine ja loomine, kahesilbilise värsijala tundmine.
- Kujundite kasutamine loovtöodes.

Loominguline tegevus ja esinemine

Omaloomingulised tööd:

- proosavormis (muinasjutt, lühikesed jutustava iseloomuga jutud, õpitud vanasõnadel ja kõnekäändudel põhinevad jutud, looduskirjeldused, interjöörikirjeldused);
- luulevormis (luuletus etteantud riimidega jm);
- loetud teoste alusel (tegelaste dialoog, uus lõpp jutule, kiri kirjandusteose tegelasele, lühike hinnang loetud teosele või arvustus).
- Esinemisiskus: luuletus, katkendid proosa- ja draamateostest, omaloodud tekstid.
- Dialoog kuulajaskonnaga.

Kirjandustekstide valik

- F. Molnar "Pal-tänava poisid"
- E. Raud "Kalevipoeg"
- E. Kippel "Meelis"
- J. Parijõgi "Teraspoiss"
- A. Nöstlinger "Vahetuslaps"
- J. K. Rowling "Harry Potter ja tarkade kivi"
- H. Vaher "Jõesaare poisid"
- A. Lindgren "Meisterdetektiiv Blomkvist"
- Rahvaluule, muistendid
- Mõistatused
- Vanasõnad ja kõnekäändud

Sissevaateid kultuurilukku:

- H. Runnel,
- F. R. Kreutzwald,

- Virumaalt pärit kirjanikud J. Parijõgi ja K. Merilaas.

Praktilised tööd

- kirjandustegelaste iseloomustamine;
- legendi/ muistendi kirjutamine etteantud teemal;
- illustratsioonide loomine kirjandusteostele;
- eesti kirjanike teoste kohta viktoriinide koostamine;
- muinasjutu kirjutamine;
- rollimängud;
- dialoogid, monoloogid;
- rühma- ja paaristööd;
- lühinäidendi lavastamine;
- kirjandusteose põhjal tegelaste seikluste kaardistamine;
- koomiksite koostamine;
- jutustamine ja eneseväljendus, aheljutustuse arendamine;
- funktsionaalne lugemine (ilukirjandus);
- lugemispäeviku koostamine;
- klassi lugemispuu projekt.

8.2.3. III kooliaste

Taotleme, et III kooliastme lõpuks on õpilane omandanud järgmised teadmised, oskused hoiakud:

- 1) süvendab oma arusaama kirjandusest kui kultuuri- ja kunstinähtusest, selle rollist identiteedi kujundamisel ja ühiskonna mõtestamisel, tunneb ning väärtustab rahvuskultuuri traditsioone ja pärimust;
- 2) arendab oma loovvõimeid, jutustamis- ja esitamisoskust, kirjutab eakohasel tasemel ja keeleliselt korrektseid kirjeldavas, jutustavas ja arutlevas laadis ning eri žanrites tekste, väljendab ja põhjendab oma arvamust nii suuliselt kui ka kirjalikult;
- 3) leiab, hindab kriitiliselt ja kasutab otstarbekalt eri allikates ja keskkondades pakutavat teavet, arvestab teabe kasutamise ja avaldamise head tava ning õiguslikke sätteid;
- 4) õpib mitmekülgsemalt ja sügavamalt tundma ilukirjandusteose poeetikat, analüüsib teose süžeed, tegelasi ja olustikku, märkab kompositsiooni erijooni ning arutleb käsitletud probleemide ja väärtuste üle, tõlgendab kujundlikku keelt ja rikastab oma sõnavara;
- 5) loeb, analüüsib, tõlgendab ja mõistab nii eakohast noortekirjandust kui ka eri žanrites eesti ja maailmakirjanduse klassikat, loeb luule-, proosa- ja draamatekste, arendab oma lugemisoskusi;
- 6) rikastab lugedes oma mõtlemis- ja väljendusoskust, täiendab enda kultuuri- ja kirjandusteadmisi, kujundab esteetilisi hoiakuid ja eetilisi tõekspidamisi.

III kooliastme lõpuks on õpilane saavutanud järgmised õpitulemused:

- 1) loeb eri liiki ja žanris kirjandusteoseid, sealhulgas tüvitekste, või nende katkendeid nii eesti kui ka maailmakirjandusest, analüüsib ja tõlgendab vähemalt kahteteist loetud tervikteost;
- 2) loeb lodusalt ja mõtestatult, kasutab iseseisvalt lugemise eesmärgist ja teksti liigist lähtuvaid lugemisviise ja -mudeleid, hindab oma lugemisoskust ning juhib oma lugemisprotsessi;
- 3) loeb kultuurivaldkonnaga seotud aime- ja meediatekste, leiab, hindab kriitiliselt ja kasutab otstarbekalt eri allikates ja keskkondades pakutavat teavet, arvestab teabe kasutamise ja avaldamise head tava ning õiguslikke sätteid;
- 4) tunneb eesti kultuuri erijooni ning vahendab oma kultuurikogemust, väärtustab nii oma- kui ka maailmakultuuri ja selle mitmekesisust;
- 5) selgitab pärimuse olemust, toob näiteid mineviku ja tänapäeva pärimuskultuurist ning oma kodukohast;
- 6) kasutab rahvaluule elemente suulises ja kirjalikus tekstiloomes;
- 7) eristab ilukirjanduse põhiliike ja peamisi žanre, nimetab nende tunnuseid ja toob näiteid;
- 8) leiab endale sobivat lugemisvara, põhjendab oma valikut, tutvustab loetud raamatut ja selle autorit, jagab oma lugemiskogemusi;
- 9) toob esile luuletuse temaatilisi ja lüürilisi erijooni, märkab keele- ja vormikasutuse iseärasusi, mõtestab lahti luuletuse kujundlikkust ja avab selle tähendusi;
- 10) nimetab teose teema, arutleb selle põhisündmuste, kesksete probleemide, põhjuse ja tagajärje seoste üle, sõnastab teose peamõtte;
- 11) teeb kokkuvõtte teose süžeeist, põhjendab loo tegevusaja ja -koha valikut, iseloomustab ja võrdleb tegelasi, analüüsib tegelastevahelisi suhteid ja nende väärtushoiakuid;
- 12) analüüsib kirjandusteose vormivõtteid ja kompositsiooni, seostab neid teose sisuga;
- 13) rikastab oma sõnavara, otsib teavet tundmatute sõnade ja väljendite ning loetu tausta kohta;
- 14) kirjeldab kirjandusteosele omast keelekasutusviisi, tunneb ära peamised kõne- ja lausekujudid, sh epiteet, isikustamine, võrdlus, metafoor, kordus ja siire, tõlgendab kujundite tähendust ja rolli tekstis ning kasutab neid tekstiloomes;
- 15) võrdleb kirjandusteost ja selle põhjal valminud lavastust või filmi;
- 16) kirjutab erinevaid omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldavaid, jutustavaid ja arutlevaid tekste;
- 17) hindab suulises ja kirjalikus väljenduses korrektset keelt ning järgib nii käsikirjaliste kui ka digitaalsete tekstide vormistusnõudeid;

- 18) osaleb arutelus, väljendab selgelt ja sobival viisil oma põhjendatud seisukohti, annab ja kuulab tagasisidet, võtab arvesse teiste seisukohti, teeb koostööd;
- 19) koostab ja esitab loetud teose, mõne kultuurinähtuse või oma kultuurikogemuse põhjal ettekande, kasutab selleks esitlustarkvara;
- 20) esitab (peast) luule-, proosa- või draamateksti, taotleb esituse ladusust, selgust ja tekstide täpsust, põhjendab teksti valikut, seletab selle tähendust;
- 21) kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid.

7. klass

Õpitulemused:

Õpilane:

- on lugenud läbi vähemalt 4 tervikteost nii eesti kui ka maailmakirjandusest ning tekstikatkendeid. Loetud raamatu (proosa-, luule- või draamateose) autori, temaatika, narratiivi, probleemistiku ja poetika tutvustamine ning võrdlemine teiste teostega.
- loeb ladusalt ja mõtestatult, kasutab iseseisvalt lugemise eesmärgist ja teksti liigist lähtuvaid lugemisviise ja -mudeleid, hindab oma lugemisoskust ning juhib oma lugemisprotsessi;
- loeb kultuurivaldkonnaga seotud aime- ja meediatekste, leiab, hindab kriitiliselt ja kasutab otstarbekalt eri allikates ja keskkondades pakutavat teavet, arvestab teabe kasutamise ja avaldamise head tava ning õiguslikke sätteid;
- tunneb eesti kultuuri erijooni ning vahendab oma kultuurikogemust, väärtustab nii oma- kui ka maailmakultuuri ja selle mitmekesisust;
- selgitab pärimuse olemust, toob näiteid mineviku ja tänapäeva pärimuskultuurist ning oma kodukohast;
- kasutab rahvaluule elemente suulises ja kirjalikus tekstiloomes;
- eristab ilukirjanduse põhilike ja peamisi žanre, nimetab nende tunnuseid ja toob näiteid;
- leiab endale sobivat lugemisvara, põhjendab oma valikut, tutvustab loetud raamatut ja selle autorit, jagab oma lugemiskogemusi;
- toob esile luuletuse temaatilisi ja lüürilisi erijooni, märkab keele- ja vormikasutuse iseärasusi, mõtestab lahti luuletuse kujundlikkust ja avab selle tähendusi;
- nimetab teose teema, arutleb selle põhisündmuste, kesksete probleemide, põhjuse ja lugejapäeviku pidamine tagajärje seoste üle, sõnastab teose peamõtte;
- teeb kokkuvõtte teose süžeeest, põhjendab loo tegevusaja ja -koha valikut, iseloomustab ja võrdleb tegelasi, analüüsib tegelastevahelisi suhteid ja nende väärtushoiakuid;
- analüüsib kirjandusteose vormivõtteid ja kompositsiooni, seostab neid teose sisuga;

- rikastab oma sõnavara, otsib teavet tundmatute sõnade ja väljendite ning loetu tausta kohta;
- kirjeldab kirjandusteosele omast keelekasutusviisi, tunneb ära peamised kõne- ja lausekujudid, sh epiteet, isikustamine, võrdlus, metafoor, kordus ja siire, tõlgendab kujundite tähendust ja rolli tekstis ning kasutab neid tekstiloomes;
- võrdleb kirjandusteost ja selle põhjal valminud lavastust või filmi;
- kirjutab erinevaid omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldavaid, jutustavaid ja arutlevaid tekste;
- hindab suulises ja kirjalikus väljenduses korrektset keelt ning järgib nii käsikirjaliste kui ka digitaalsete tekstide vormistuse nõudeid;
- osaleb arutelus, väljendab selgelt ja sobival viisil oma põhjendatud seisukohti, annab ja kuulab tagasisidet, võtab arvesse teiste seisukohti, teeb koostööd;
- koostab ja esitab loetud teose, mõne kultuurinähtuse või oma kultuurikogemuse põhjal ettekande, kasutab selleks esitlustarkvara;
- esitab (peast) luule-, proosa- või draamateksti, taotleb esituse ladusust, selgust ja tekstide täpsust, põhjendab teksti valikut, seletab selle tähendust;
- kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid.

Õppesisu:

Lugemine ja ümberjutustamine

- Erinevad lugemisviisid: aeglane lugemine, kommenteeriv lugemine. Proosatekstide ja lüroepiliste tekstide kompositsiooni eri tasandite analüüs. Mõtestatud ilmekas luuletuste lugemine.
- Erinevad ümberjutustamise viisid: üksikasjalik, üldistav, fragmentaarne, varem kokku lepitud viisil. Isiklik suhtumine ümberjutustatavasse teksti. Oma arvamuse esitamine ja kaitsmine.
- Jutustamisel kahe või mitme žanrilt erineva teksti elementide sidumine;
- Huvipakkuva kirjandusteose leidmine ja iseseisev lugemine. Loetud raamatu (proosa-, luule- või draamateose) autori, temaatika, narratiivi, probleemistiku ja poeetika tutvustamine ning võrdlemine teiste teostega. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Soovitatud tervikteoste iseseisev lugemine tunnis ja tunniväliselt.

Teksti mõtestamine, analüüs ja interpretatsioon

- Teksti mõistmine ja tõlgendamine: võtmesõnade leidmine, tegelaste vaatepunkti väljaselgitamine, tekstis autori positsiooni määramine jne
- Teose liigendamine süželisteks fragmentideks, plaanide koostamine, teose erinevate süželistate funktsioonidega (kirjeldus, portree või psühholoogiline karakteristika, monoloogid ja dialoogid) episoodide väljaselgitamine, episoodide valimine varem kokkulepitud viisil.
- Kirjandusteose struktuur. Süžee ja kompositsioon, tegelaskonna struktuur, teksti stilistilised karakteristikud.
- Kirjanduslikud tüüptegelased. Tegelase analüüs: välimus, iseloom, hoiakud ja käitumine, suhted teiste tegelastega. Tegelase sisekonflikti ja

tegelastevahelise põhikonflikti määratlemine ja analüüsimine (põhjus, tagajärg, lahendus). Eri teoste peategelaste võrdlemine.

- Proosateose kompositsioon. Kirjeldavad ja jutustavad elemendid, nende roll. Põhjuse-tagajärje seosed proosajutustuses.
- Ilukirjanduse põhiliigid ja žanrid. Eepika, lüürika ja dramaatika tunnused. Lüroeeepika. Ulme- ja krimiromaani tunnused. Reisikiri ja elulooraamat.
- Eri žanris teoste kunstispetsiifika. Lühijutt. Novell. Jutustus. Ajalooline romaan/jutustus.

Kultuuri- ja kirjandusteadmised

- Tavad ja kombed pärimuskultuuris, muutuv pärimus. Looduspärimus ja linnalegendid. Kohanimed folklooris. Eesti kirjanike muuseumid.
- Rahvaluule põhiliigid ja žanrid. Regilaul ja riimiline rahvalaul. Muinasjutu liigid ja tunnused.

Ajaloolis-kirjanduslikud teadmised ja mõisted

- Personaaž, tegelane, prototüüp, teose põhikonflikt.
- Inimene kui peamine loomingulise mõtestamise objekt kirjanduses. Kirjandusteos kui autori looming, kirjaniku fantaasia produkt.
- Autori, jutustaja ja kirjandusliku kangelase vahekord teoses. Eepilise teose kangelane, lüüriline kangelane, tegelane draamas. Autobiograafiline jutustus.
- Tegelase karakteristika: sotsiokultuuriline, psühholoogiline, väline. Tegelase ajalooline ja kultuuriline tingitus.
- Tegelase biograafia ja evolutsioon. Tegelase süžeealiste funktsioonide määramine, tegelaste vastastikuste suhete analüüs. Tegelaskõne (monoloog ja dialoog).
- Tegelase karakteri loomise vahendid: portree, autori iseloomustus, kõneline iseloomustus, olukorra kirjeldus. Draamateose tegelaste kujutamise iseärasused.
- Põhikonflikti olemuse määramine (sotsiaalne, eetiline).
- Kunstiline ruum ja aeg poeetilises tekstis. Teose ajaloolis-kultuuriline kontekst. Tekst kui kunstiline tervik.
- Eesti Rahvusraamatukogu. E-teavikute ja e-teenuste kasutamine (nt ESTER, MIRKO, DIGAR). Digiraamatud. Autoriõigused. Plagiaat. Kirjandusteadmiste täiendamine eri allikaid ja keskkondi kasutades. Eesti Kirjandusmuuseumi digikeskkonnad.

Loominguline tegevus ja esinemine

- Eri liiki iseseisvad esitlused: kirjandi või luuletuse esitamine, sõnavõtuks või ettekandeks valmistumine.
- Eri žanris ning erineva suunitlusega tekstide loomine: kirjand, kirjandusteoste alusel loodud lavastuse ja filmi retsensioon, kõrvutades originaalteksti lavaversiooni või ekraniseeringu omaga.

- Lavastus ja selle valmimine. Näitleja ja tema roll. Monoloog, dialoog, vaatus, stseen, remark, repliik. Draamateksti temaatika, narratiivi ja poeetika eritlemine. Eesti teatri sünnilugu ja nüüdisteater.
- Tekstiloomes paaris- ja rühmatööna. Alustekstile tuginev kirjutamine. Arutleva teksti loome.

Kirjandustekstide valik

- E. Bornhöhe "Tasuja"
- O. Luts "Kevade"
- A. Vallik "Kuidas elad, Ann?"
- J. Parijõgi "Teraspoiss"
- J. Krüss "Timm Thaler ehk müüdud naer"
- K. Reimus "Haldjatants"
- J. Tolkien "Kääbik"
- K. Priilinn "Halloween"
- üks luulekogu omal valikul.

Sissevaateid kultuurilukku:

- J. Parijõgi,
- F. Jüssi,
- O. Luts.

Praktilised tööd

- kirjandustegelaste iseloomustamine;
- legendi/ muistendi kirjutamine etteantud teemal;
- illustratsioonide loomine kirjandusteostele;
- eesti kirjanike teoste kohta viktoriinide koostamine;
- muinasjutu kirjutamine;
- rollimängud;
- dialoogid, monoloogid;
- rühma- ja paaristööd;
- lühinäidendi lavastamine;
- kirjandusteose põhjal tegelaste seikluste kaardistamine;
- koomiksite koostamine;
- jutustamine ja eneseväljendus, aheljutustuse arendamine;
- funktsionaalne lugemine (ilukirjandus);
- lühikokkuvõtte kirjutamine teose sündmustikust;
- kirjandusteosest tsitaatide leidmine;
- klassi lugemispuu projekt.

8. klass

Õpitulemused:

Õpilane:

- on lugenud läbi vähemalt 4 tervikteost nii eesti kui ka maailmakirjandusest ning tekstikatkendeid. Loetud raamatu (proosa-, luule- või draamateose) autori, temaatika, narratiivi, probleemistiku ja poeetika tutvustamine ning võrdlemine teiste teostega;
- loeb latusalt ja mõtestatult, kasutab iseseisvalt lugemise eesmärgist ja teksti liigist lähtuvaid lugemisviise ja -mudeleid, hindab oma lugemisoskust ning juhib oma lugemisprotsessi;
- loeb kultuurivaldkonnaga seotud aime- ja meediatekste, leiab, hindab kriitiliselt ja kasutab otstarbekalt eri allikates ja keskkondades pakutavat teavet, arvestab teabe kasutamise ja avaldamise head tava ning õiguslikke sätteid;
- tunneb eesti kultuuri erijooni ning vahendab oma kultuurikogemust, väärtustab nii oma- kui ka maailmakultuuri ja selle mitmekesisust;
- selgitab pärimuse olemust, toob näiteid mineviku ja tänapäeva pärimuskultuurist ning oma kodukohast;
- kasutab rahvaluule elemente suulises ja kirjalikus tekstiloomes;
- eristab ilukirjanduse põhiliike ja peamisi žanre, nimetab nende tunnuseid ja toob näiteid;
- leiab endale sobivat lugemisvara, põhjendab oma valikut, tutvustab loetud raamatut ja selle autorit, jagab oma lugemiskogemusi;
- toob esile luuletuse temaatilisi ja lüürilisi erijooni, märkab keele- ja vormikasutuse iseärasusi, mõtestab lahti luuletuse kujundlikkust ja avab selle tähendusi;
- nimetab teose teema, arutleb selle põhisündmuste, kesksete probleemide, põhjuse ja lugejapäeviku pidamine tagajärje seoste üle, sõnastab teose peamõtte;
- teeb kokkuvõtte teose süžeeist, põhjendab loo tegevusaja ja -koha valikut, iseloomustab ja võrdleb tegelasi, analüüsib tegelastevahelisi suhteid ja nende väärtushoiakuid;
- analüüsib kirjandusteose vormivõtteid ja kompositsiooni, seostab neid teose sisuga;
- rikastab oma sõnavara, otsib teavet tundmatute sõnade ja väljendite ning loetu tausta kohta;
- kirjeldab kirjandusteosele omast keelekasutusviisi, tunneb ära peamised kõne- ja lausekujudid, sh epiteet, isikustamine, võrdlus, metafoor, kordus ja siire, tõlgendab kujundite tähendust ja rolli tekstis ning kasutab neid tekstiloomes;
- võrdleb kirjandusteost ja selle põhjal valminud lavastust või filmi;
- kirjutab erinevaid omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldavaid, jutustavaid ja arutlevaid tekste;

- hindab suulises ja kirjalikus väljenduses korrektset keelt ning järgib nii käsikirjaliste kui ka digitaalsete tekstide vormistuse nõudeid;
- osaleb arutelus, väljendab selgelt ja sobival viisil oma põhjendatud seisukohti, annab ja kuulab tagasisidet, võtab arvesse teiste seisukohti, teeb koostööd;
- koostab ja esitab loetud teose, mõne kultuurinähtuse või oma kultuurikogemuse põhjal ettekande, kasutab selleks esitlustarkvara;
- esitab (peast) luule-, proosa- või draamateksti, taotleb esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust, põhjendab teksti valikut, seletab selle tähendust;
- kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid.

Õppesisu:

Lugemine ja ümberjutustamine

- Erinevad lugemisviisid: aeglane lugemine, kommenteeriv lugemine. Proosatekstide ja lüroepiliste tekstide kompositsiooni eri tasandite analüüs. Mõtestatud ilmekas luule lugemine.
- Erinevad ümberjutustamise viisid: üksikasjalik, üldistav, fragmentaarne, varem kokku- lepitud viisil. Isiklik suhtumine ümberjutustatavasse teksti. Oma arvamuse esitamine ja kaitsmine.
- Jutustamisel kahe või mitme žanrilt erineva teksti elementide sidumine.
- Loetud raamatu (proosa-, luule- või draamateose) autori, temaatika, narratiivi, probleemistiku ja poeetika tutvustamine ning võrdlemine teiste teostega. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Soovitatud tervikteoste iseseisev lugemine tunnis ja tunniväliselt.
- Ülelibisev ja süvenenud lugemine. Eesmärgistatud (üle)lugemine. Eri lugemistehnikate valdamine.

Teksti mõtestamine, analüüs ja interpretatsioon

- Teksti mõistmine ja tõlgendamine: võtmesõnade leidmine, tegelaste vaatepunkti väljaselgitamine, tekstis autoripositsiooni määramine jne
- Analüüs ja interpreteerimine.
- Teose liigendamine sүžeealisteks fragmentideks, plaanide koostamine, teose erinevate sүžeealiste funktsioonidega (kirjeldus, portree või psühholoogiline karakteristika, monoloogid ja dialoogid) episoodide väljaselgitamine, episoodide valimine varem kokkulepitud viisil.
- Sündmuste toimumise aja ja koha määramine. Miljö kirjeldamine. Teose loomise kontekst. Ajastule iseloomuliku ainese leidmine teosest.
- Kirjandusteose struktuur. Sүžee ja kompositsioon, tegelaskonna struktuur, teksti stilistilised karakteristikud.
- Kirjanduslikud tüüptegelased. Tegelase analüüs: välimus, iseloom, hoiakud ja käitumine, suhted teiste tegelastega. Tegelase sisekonflikti ja tegelastevahelise põhikonflikti määramine ja analüüsimine (põhjus, tagajärg, lahendus). Eri teoste peategelaste võrdlemine.
- Proosateose kompositsioon. Kirjeldavad ja jutustavad elemendid, nende roll. Põhjuse-tagajärje seosed proosajutustuses.
- Ilukirjanduse põhiliigid ja žanrid. Eepika, lüürika ja dramaatika tunnused. Lüroepika. Ulme- ja krimiromaani tunnused. Reisikiri ja elulooraamat.

- Kujundliku keelekasutuse mõistmine. Iseenda kujundliku väljendusoskuse ja sõnavara hindamine ning arendamine. Olulisemate kõla-, kõne- ja lausekujundite määratlemine ja seostamine teksti kui tervikuga.
- Eri žanris teoste kunstispetsiifika. Lühijutt. Novell. Jutustus. Ajalooline romaan/jutustus. Proosaluuletus.
- Lüüriline miniatuur.

Ajaloolis-kirjanduslikud teadmised ja mõisted

- Personaaž, tegelane, prototüüp, teose põhikonflikt.
- Inimene kui peamine loomingulise mõtestamise objekt kirjanduses. Kirjandusteos kui autori looming, kirjaniku fantaasia produkt.
- Autori, jutustaja ja kirjandusliku kangelase vahekord teoses. Eepilise teose kangelane, lüüriline kangelane, tegelane draamas. Autobiograafiline jutustus.
- Tegelase karakteristik: sotsiokultuuriline, psühholoogiline, väline. Tegelase ajalooline ja kultuuriline tingitus.
- Tegelase biograafia ja evolutsioon. Tegelase süžeealiste funktsioonide määramine, tegelaste vastastikuste suhete analüüs. Tegelaskõne (monoloog ja dialoog). Erinevate teoste tegelaskujude võrdlus (ajalooliskultuuriline, autoripoeetika võrdlus). Tegelase karakteri loomise vahendid: portree, autori iseloomustus, kõneline iseloomustus, olukorra kirjeldus. Draamateose tegelaste kujutamise iseärasused.
- Põhikonflikti olemuse määramine (sotsiaalne, eetiline).
- Kunstiline ruum ja aeg poeetilises tekstis. Teose ajaloolis-kultuuriline kontekst. Tekst kui kunstiline tervik.
- Klassitsism. Romantism. Rahvusromantism. Romantiline kangelane. Realism kirjanduses.

Loominguline tegevus ja esinemine

- Eri liiki iseseisvad esitlused: kirjandi või luuletuse esitamine, osalemine diskussioonides loetu üle, lugemispäeviku pidamine, sõnavõttuks või ettekandeks valmistumine.
- Eri žanris ning erineva suunitlusega tekstide loomine: essee, kirjand, kirjandusteoste alusel loodud lavastuse ja filmi retsensioon, kõrvutades originaalteksti lavaversiooni või ekraniseeringu omaga. Kirjandusteose teksti n-ö tõlkimine teise kunstiliigi keelde (eelkõige teatri- ja filmikeelde).
- Kirjandusteose, filmi või lavastuse arvustuse kirjutamine. Oma arvamuse sõnastamine, põhjendamine ja kaitsmine. Esitatud väidete tõestamine oma kogemuse ja tekstinäidete varal.
- Esitamiseks sobiva tempo, hääletugevuse ja intonatsiooni valimine. Diktsiooni jälgimine. Aktiivne ja tõhus kuulamine.

Kirjandustekstide valik

- A. Conan Doyle "Etüüd punases"/ "Baskerville'ide koer"
- W. Golding "Kärbeste Jumal"
- A. de Saint-Exyperi "Väike prints"
- A. Vallik "Mis teha, Ann?"

- Üks luulekogu omal valikul
- E. Tuule “Sundsuvitaja”/ M. Suitso “Hobusehullud”/ M. Sarapik “Õhku joonistatud naeratus”
- Kitzberg “Libahunt”
- Eesti luuletajate luuletused

Sissevaateid kultuurilukku:

- K. Ehin,
- L. Meri,
- M. Under,
- V. Osila (Ida-Virumaa poetess).

Praktilised tööd

- kirjandustegelaste iseloomustamine;
- legendi/ muistendi kirjutamine etteantud teemal;
- illustratsioonide loomine kirjandusteostele;
- eesti kirjanike teoste kohta viktoriinide koostamine;
- muinasjutu kirjutamine;
- rollimängud;
- dialoogid, monoloogid;
- rühma- ja paaristööd;
- näidendi episoodide lavastamine;
- kirjandusteose põhjal tegelaste seikluste kaardistamine;
- koomiksite koostamine;
- jutustamine ja eneseväljendus, aheljutustuse arendamine;
- funktsionaalne lugemine (ilukirjandus);
- lühikokkuvõtte kirjutamine teose sündmustikust;
- kirjandusteosest tsitaatide leidmine ja põimimine oma jutustusse;
- kirja kirjutamine teose tegelasele või autorile;
- PowerPoint esitlused;
- klassi lugemispuu projekt.

9. klass

Õpitulemused:

Õpilane:

- on lugenud läbi vähemalt 4 tervikteost nii eesti kui ka maailmakirjandusest ning tekstikatkendeid. Loetud raamatu (proosa-, luule- või draamateose) autori, temaatika, narratiivi, probleemistiku ja poeetika tutvustamine ning võrdlemine teiste teostega;
- loeb ladusalt ja mõtestatult, kasutab iseseisvalt lugemise eesmärgist ja teksti liigist lähtuvaid lugemisviise ja -mudeleid, hindab oma lugemisoskust ning juhib oma lugemisprotsessi;
- loeb kultuurivaldkonnaga seotud aime- ja meediatekste, leiab, hindab kriitiliselt ja kasutab otstarbekalt eri allikates ja keskkondades pakutavat

teavet, arvestab teabe kasutamise ja avaldamise head tava ning õiguslikke sätteid;

- tunneb eesti kultuuri erijooni ning vahendab oma kultuurikogemust, väärtustab nii oma- kui ka maailmakultuuri ja selle mitmekesisust;
- selgitab pärimuse olemust, toob näiteid mineviku ja tänapäeva pärimuskultuurist ning oma kodukohast;
- kasutab rahvaluule elemente suulises ja kirjalikus tekstiloomes;
- eristab ilukirjanduse põhilike ja peamisi žanre, nimetab nende tunnuseid ja toob näiteid;
- leiab endale sobivat lugemisvara, põhjendab oma valikut, tutvustab loetud raamatut ja selle autorit, jagab oma lugemiskogemusi;
- toob esile luuletuse temaatilisi ja lüürilisi erijooni, märkab keele- ja vormikasutuse iseärasusi, mõtestab lahti luuletuse kujundlikkust ja avab selle tähendusi;
- nimetab teose teema, arutleb selle põhisündmuste, kesksete probleemide, põhjuse ja lugejapäeviku pidamine tagajärje seoste üle, sõnastab teose peamõtte;
- teeb kokkuvõtte teose süžees, põhjendab loo tegevusaja ja -koha valikut, iseloomustab ja võrdleb tegelasi, analüüsib tegelastevahelisi suhteid ja nende väärtushoiakuid;
- analüüsib kirjandusteose vormivõtteid ja kompositsiooni, seostab neid teose sisuga;
- rikastab oma sõnavara, otsib teavet tundmatute sõnade ja väljendite ning loetu tausta kohta;
- kirjeldab kirjandusteosele omast keelekasutusviisi, tunneb ära peamised kõne- ja lausekujudid, sh epiteet, isikustamine, võrdlus, metafoor, kordus ja siire, tõlgendab kujundite tähendust ja rolli tekstis ning kasutab neid tekstiloomes;
- võrdleb kirjandusteost ja selle põhjal valminud lavastust või filmi;
- hindab suulises ja kirjalikus väljenduses korrektset keelt ning järgib nii käsikirjaliste kui ka digitaalsete tekstide vormistusnõudeid;
- osaleb arutelus, väljendab selgelt ja sobival viisil oma põhjendatud seisukohti, annab ja kuulab tagasisidet, võtab arvesse teiste seisukohti, teeb koostööd;
- esitab (peast) luule-, proosa- või draamateksti, taotleb esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust, põhjendab teksti valikut, seletab selle tähendust;
- kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid;
- kirjutab erinevaid omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldavaid, jutustavaid ja arutlevaid tekste;
- koostab ja esitab loetud teose, mõne kultuurinähtuse või oma kultuurikogemuse põhjal ettekande, kasutab selleks esitlustarkvara;
- kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid.

Õppesisu:

Lugemine ja ümberjutustamine

- Erinevad lugemisviisid: aeglane lugemine, kommenteeriv lugemine. Proosatekstide ja lüroepiliste tekstide kompositsiooni eri tasandite analüüs. Mõtestatud ilmekas luule lugemine.
- Erinevad ümberjutustamise viisid: üksikasjalik, üldistav, fragmentaarne, varem kokku- lepitud viisil. Isiklik suhtumine ümberjutustatavasse teksti. Oma arvamuse esitamine ja kaitsmine.
- Jutustamisel kahe või mitme žanrilt erineva teksti elementide sidumine.
- Huvipakkuva kirjandusteose leidmine ja iseseisev lugemine. Loetud raamatu (proosa-, luule- või draamateose) autori, temaatika, narratiivi, probleemistiku ja poeetika tutvustamine ning võrdlemine teiste teostega. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Soovitatud tervikteoste iseseisev lugemine tunnis ja tunniväliselt.
- Teksti eesmärgistatud jälgimine ja eri tüüpi lugemisülesannete täitmine. Kriitiline lugemine. Tundmatute sõnade ja väljendite tähenduse väljaselgitamine.

Teksti mõtestamine, analüüs ja interpretatsioon

- Teksti mõistmine ja tõlgendamine: võtmesõnade leidmine, tegelaste vaatepunkti väljaselgitamine, tekstis autori positsiooni määramine jne
- Arutlemine teoses püstitatud teemal: isikliku arvamuse väljendamine teksti sisu ja struktuuri kohta, oma seisukohtade argumenteerimine ja kaitsmine teosele viidates ja seda tsiteerides.
- Analüüs ja interpreteerimine.
- Teose liigendamine süželisteks fragmentideks, plaanide koostamine, teose erinevate süželistate funktsioonidega (kirjeldus, portree või psühholoogiline karakteristika, monoloogid ja dialoogid) episoodide väljaselgitamine, episoodide valimine varem kokkulepitud viisil.
- Kirjanduslikud tüüptegelased. Tegelase analüüs: välimus, iseloom, hoiakud ja käitumine, suhted teiste tegelastega. Tegelase sisekonflikti ja tegelastevahelise põhikonflikti määramine ja analüüsimine (põhjus, tagajärg, lahendus). Eri teoste peategelaste võrdlemine.
- Kirjandusteose struktuur. Süžee ja kompositsioon, tegelaskonna struktuur, teksti stilistilised karakteristikud.
- Naljandi ja anekdoodi tunnused. Tänapäeva folkloor, selle kogumine ja kogemine.
- Tavad ja kombed pärimuskultuuris, muutuv pärimus. Looduspärimus ja linnalegendid.
- Proosateose kompositsioon. Kirjeldavad ja jutustavad elemendid, nende roll. Põhjuse-tagajärje seosed proosajutustuses.
- Ilukirjanduse põhiliigid ja žanrid. Eepika, lüürika ja draamaatika tunnused. Lüroepika. Ulme- ja krimiromaani tunnused. Reisikiri ja elulooraamat.
- Eri žanris teoste kunstispetsiifika. Lühijutt. Novell. Jutustus. Ajalooline romaan/jutustus. Proosaluuletus. Ballaad, sonett, haiku ja ood luules.

- Lüüriline miniatuur.
- Kirjandusteose ekraniseering. Mängu- ja dokumentaalfilmid. Filmikunsti väljendusvahendid: kaader ja plaan, valgus, värv ja heli. Stsenarium. Montaaž. Loo, tegelaste ja miljöo kujutamise võrdlus kirjandusteoses ja filmis.
- Teksti kompositsioonelemendid: sissejuhatuse, sõlmituse, teemaarenduse, kulminatsiooni, lõpplahenduse. Kirjelduse eesmärk teoses.

Ajaloolis-kirjanduslikud teadmised ja mõisted.

- Personaaž, tegelane, prototüüp, teose põhikonflikt.
- Inimene kui peamine loomingulise mõtestamise objekt kirjanduses. Kirjandusteos kui autori looming, kirjaniku fantaasia produkt.
- Autori, jutustaja ja kirjandusliku kangelase vahetõrge teoses. Eepilise teose kangelane, lüüriline kangelane, tegelane draamas. Autobiograafiline jutustus.
- Tegelaselise karakteristika: sotsiokultuuriline, psühholoogiline, väline. Tegelaselise ajalooline ja kultuuriline tingitus.
- Tegelaselise biograafia ja evolutsioon. Tegelaselise süžeealiste funktsioonide määramine, tegelaste vastastikkuste suhte analüüs. Tegelaseliskõne (monoloog ja dialoog). Erinevate teoste tegelaskujude võrdlus (ajalooliskultuuriline, autoripoeetika võrdlus). Tegelaselise karakteri loomise vahendid: portree, autori iseloomustus, kõneline iseloomustus, olukorra kirjeldus. Draamateose tegelaste kujutamise iseärasused.
- Põhikonflikti olemuse määramine (sotsiaalne, eetiline).
- Kunstiline ruum ja aeg poeetilises tekstis. Teose ajaloolis-kultuuriline kontekst. Tekst kui kunstiline tervik.
- Klassitsism. Romantism. Rahvusromantism. Romantiline kangelane. Realism kirjanduses.
- Kirjandussuunad ja -rühmitused 20. sajandi alguse kirjanduses. Uusromantism, uusrealism. Luulekeele uuenemine. Sümbolism, akmeism, futurism kirjanduses. Luuletuslikel ja luuleraamat. Käsitletavate kirjandusteoste seostamine peamiste kirjandussuundadega.

Loominguline tegevus ja esinemine

- Eri liiki iseseisvad esitlused: kirjandi või luuletuse esitamine, osalemine diskussioonides loetu üle, lugemispäeviku pidamine, sõnavõttuks või ettekandeks valmistumine.
- Eri žanris ning erineva suunitlusega tekstide loomine: essee, kirjand, kirjandusteoste alusel loodud lavastuse ja filmi retsensioon, kõrvutades originaalteksti lavaversiooni või ekraniseeringu omaga. Kirjandusteose teksti n-ö tõlkimine teise kunstiili keelde (eelkõige teatri- ja filmikeelde).
- Kirjandusteose dramatiseering. Lavastus ja selle valmimine. Näitleja ja tema roll. Monoloog, dialoog, vaatus, stseen, remark, repliik.

Kirjandustekstide valik

- A. H. Tammsaare "Kõrboja peremees"
- A. Kivikas "Nimed marmortahvilil"

- L. Koidula "Säärane mulk"
- Ed. Vilde "Pisuhänd"
- Vallik "Mis juhtus, Ann?"
- Fr. R. Kreutzwald "Kalevipoeg" (kaks lugu)
- Üks reisikiri (omal valikul)
- Üks luulekogu omal valikul (V. Osila - Ida-Virumaa poetess)

Sissevaateid kultuurilukku:

- K. J. Peterson,
- J. Liiv,
- A. H. Tammsaare,
- Heino Kiik (Ida-Virumaalt pärit kirjanik).

Praktilised tööd

- kirjandustegelaste iseloomustamine;
- legendi/ muistendi kirjutamine etteantud teemal;
- illustratsioonide loomine kirjandusteostele;
- eesti kirjanike teoste kohta viktoriinide koostamine;
- muinasjutu kirjutamine;
- rollimängud;
- dialoogid, monoloogid;
- rühma- ja paaristööd;
- näidendi episoodide lavastamine;
- kirjandusteose põhjal tegelaste seikluste kaardistamine;
- koomiksite koostamine;
- jutustamine ja eneseväljendus, aheljutustuse arendamine;
- funktsionaalne lugemine (ilukirjandus);
- lühikokkuvõtte kirjutamine teose sündmustikust;
- kirjandusteosest tsitaatide leidmine ja põimimine oma jutustusse;
- kirja kirjutamine teose tegelasele või autorile;
- PowerPoint esitlused;
- klassi lugemispuu projekt.

8.3. Eesti keel teise keelena

8.3.1. Õppeaine kirjeldus

Muu kodukeelega õpilased õpivad eesti keelt teise keelena eesmärgiga lõimuda Eesti ühiskonda ning tulla edukalt toime nii koolis kui ka väljaspool kooli. Eesti keel on paljudele muu kodukeelega õpilastele emakeele kõrval esimene õpitav keel. Seetõttu on eriti oluline õppe huvitavus ja jõukohasus, et tekiks ja säiliks õpimotivatsioon. Õppetöös kasutatakse tänapäevaseid ja kaasahaaravaid õppematerjale ning autentseid lugemis- ja kuulamistekste, mis hoiavad õpilasi kursis ühiskonnas toimuvaga ja tekitavad eesti keele kasutamise soovi. Keeletundides kasutatakse inspireerivaid aktiivõppemeetodeid, mis toetavad eri õpistiiliga õpilasi, võimaldavad õpilastel keelt eesmärgipäraselt kasutada ja aitavad luua keelest süsteemse arusaamise. Õppeprotsessis arendatakse õpilaste

õpioskusi, oskust teha koostööd ja töötada iseseisvalt ning kasutada tõhusaid keeleõppevõtteid. Kasutatakse keelekeskkonna võimalusi: õpilasi suunatakse jälgima eestikeelset meediat, suhtlema eesti keeles väljaspool koolitunde, osalema eestikeelsetel üritustel, kutsutakse tundidesse eestikeelseid külalisi jmt. Eesti keelt õppides väärtustatakse ka teisi keeli ja kultuure, eriti õpilaste päritolukultuuri.

Eesti keele kui teise keele õppes keskendutakse järgmistele teemavaldkondadele: mina ja teised; kodu ja lähiümbrus; Eesti ja maailm; igapäevaelu; õppimine ja töö. Iga valdkonnaga tegeldakse korduvalt vastavalt õpilaste keeleoskustasemele, kogemustele, huvidele ning vajadustele. Eesti keele tunnis suheldakse eesti keeles. Vajaduse korral kohandab õpetaja oma keele tasemekohaseks ja/või jagab toetavaid selgitusi.

Eesti keele kui teise keele õpetaja teeb koostööd teiste õppeainete õpetajatega, et toetada keeleliselt teiste ainete omandamist ning aidata õpilastel näha ainetevahelisi seoseid. Eesti keele kui teise keele õpetamisel lähtutakse ainevaldkonna üldpõhimõtetest.

8.3.2. I kooliaste

Taotleme, et I kooliastme lõpuks väärtustab õpilane eesti keelt kui avaliku suhtluse vahendit ning saavutab eakohase A2- keeleoskustaseme, mis tähendab, et ta:

- 1) saab aru lihtsatest kirjalikest ja suulistest tekstidest;
- 2) väljendab oma vajadusi, kirjeldab lähiümbrust, inimesi ja toiminguid, osaleb lihtsas lühivestluses;
- 3) leiab vajalikku infot ümbritsevast keskkonnast;
- 4) koostab kirjalikke lihtsaid lühitekste;
- 5) teab mõningate Eestis ja oma kodukohas toimuvate ürituste nimetusi ja tuntud inimeste nimesid;
- 6) tunneb ja järgib esmaseid viisakusnorme.

I kooliastme lõpuks on õpilane saavutanud järgmised õpitulemused:

- 1) saab aru lihtsast selgest aeglasest seotud kõnest;
- 2) saab aru eakohastest lühikestest lihtsatest suulistest tekstidest, nagu juhised, teated, sõnumid jmt;
- 3) saab üldiselt aru lühikestest aeglastest selgetest salvestistest, nagu saatelõigud, lühifilmid jmt;
- 4) leiab ja mõistab vajalikku olmeteavet lihtsamatest tarbetekstidest, näiteks sõidu- ja tunniplaanid, ajakavad, kuulutused, teated, reklaamid, menüüd, juhised, hoiatused jmt;

- 5) saab üldjoontes aru tava-suhtluse lihtsatest kirjalikest sõnumitest ja kirjadest;
- 6) saab aru lihtsamases keeles ilukirjandus- ja meediatekstide põhisust;
- 7) leiab talle vajalikku teavet trüki- ja veebisõnastikest ning teatmeteostest;
- 8) kasutab igapäevaseid viisakusväljendeid;
- 9) kirjeldab ja tutvustab lihtsal viisil inimesi, kohti, asju ja tegevusi;
- 10) jutustab endale olulistest sündmustest;
- 11) väljendab ja selgitab lühidalt oma arvamusi, kavatsusi, vajadusi, meeldimist ja mittemeeldimist;
- 12) suhtleb vestluspartneri toel lihtsamases endale vajalikes ja huvipakkuvates olukordades;
- 13) esitab küsimusi tavatoimingute kohta ja vastab küsimustele, teeb ettepanekuid ja vastab teiste ettepanekutele, väljendab nõustumist või keeldumist;
- 14) kirjutab lühikesi lihtsaid sõnumeid endale olulistel teemadel;
- 15) kirjutab sidusat teksti oma eluoluga seotud teemadel;
- 16) paneb kuulmise järgi kirja lühikest lihtsat infot;
- 17) valdab tavaolukordades suhtlemisel vajalikku põhisõnavara;
- 18) tuletab konteksti põhjal mõne tundmatu sõna tähenduse;
- 19) kasutab grammatika põhitarindeid tuttavases olukorras üldjoontes arusaadavalt;
- 20) hääldab sõnu ja lauseid piisavalt selgelt ja arusaadavalt.

1. klass

Õpitulemused:

Õpilane:

- saab aru lihtsatest igapäevastest väljenditest ja lühikestest lausetest;
- teab 1. klassi eesti keele õppekavas esitatud temaatika piires sõnu, peamiselt nimetavas käändes;
- loeb teksti sõna haaval, kõne tekstist aeglasemalt;
- reageerib adekvaatselt lihtsatele küsimustele ja korraldustele;
- on omandanud õppekava raames esmased teadmised Eestist;
- suhtub positiivselt eesti keele õppimisse;
- oskab vastata küsimuste toel loetust;
- moodustab pildi põhjal lihtlauseid;
- tutvub tähestikuga;
- tunneb suurtähti (oskab neid lugeda ja kirjutada), oskab lugeda väiketähti, teab kirjatähti;
- teeb ära kirja tahvliilt, tahvlinäidise järgi täidab õpilaspäevikut;
- hoiab kirjutusvahendit ja istub kirjutamisel, joonistamisel õigesti;
- oskab õpetaja juhendamisel töötada paaris.

Õppesisu:

Mina ja teised

- Tervitamine, vabandamine, enese kirjeldamine.
- Perekonnaliikmed.
- Minu klass, minu õpetaja.
- Värvide nimetused.
- Trüki- ja kirjatähtede tundmine pildis ja kirjas.

Kodu ja lähiümbrus

- Kodu: asukoht (nt linn, küla, tänav, telefoninumber) mööbel, kodus olevad asjad. Koduümbrus kodukoha loodus (nt lilled, puud, põõsad, linnud, loomad). Koduloomad.

Igapäevaelu

- Kodused tegevused (nt koristamine, söömine, pesemine, riietumine); perekondlikud sündmused (nt sünnipäevad, isadepäev).
- Liiklusvahendid ja koolitee.
- Aastaajad ja kuud, nädalapäevad, ilm.
- Silvi Väljal "Jussikese seitse sõpra" Margit Sarapik "Kalendrilinna lood"

Õppimine ja töö

- Kool ja klassiruum, seal leiduvad esemed.
- Õppeainete nimetused.
- Tegevused tunnis.
- Tunniplaan.
- Koolitee, koolipäev (kool ja klass, õppeained ja tunniplaan, koolitarbed, õppetegevused, kell ja kellaaeg).
- Kellaaeg, täis-ja pooltund.
- Kehaosad.
- Riietusesemed. (Müts, sall ja kindad).
- Emotsioonid.
- Tervis (nt enesetunne).

Eesti ja maailm

- Eesti sümboolika.
- Suuremad linnad (nt pealinn Tallinn, Tartu, Pärnu, Kuressaare, Narva, Viljandi);
- Rahvakalendri tähtpäevad (nt mardipäev, kadripäev, jõulud, vastlapäev), sõbrapäev, emadepäev, laulupidu, rahaühikud.
- Söögikorrad, söögid, joogid, toiduainete nimetused.
- Metsloomad.
- Tegevused õues.

Vaba aeg

- Minu huvid. Huviringid. Muusika instrumendid

- Mängud, mänguasjade nimetused, mängujuhendid.
- Laulu- ja ringmängud mängude käsklused ja juhendid.
- Tegevused õues.
- Vaba aeg koos perega. Puhkepäevade ja koolivaheaja tegevused; lemmiktegevused (nt lugemine, tantsimine, sport, mängud, ühistegevused sõpradega).
- Kauplused: kaupade nimetused, suhtlemine müüjaga, ostmine, maksmine.
- Rahaühikud.
- Suvised tegevused.

Praktilised tööd

Praktilised tööd toimuvad õpetaja valikul vastavalt läbitud teemale, õpilaste võimekusele ja kooli tehnilistele võimalustele (keelemängud, multifilmid, laulu- ja ringmängud - mängude käsklused ja juhendid, emade- ja isadepäev, jõulud, emakeelepäev - temaatilised laulud ja luuletused)

Grammatika

Tähestik, täis- ja kaashäälikud, kes?, mis?, mida teeb? mida teevad? mitmus. Suur algustäht lause alguses, nimed. Lauselõpumärgid.

2. klass

Õpitulemused:

Õpilane:

- saab aru lihtsatest igapäevastest väljenditest ja lühikestest lausetest;
- loeb dialoogi;
- kasutab õpitud väljendeid ja lühilauseid oma vajaduste väljendamiseks ning oma lähiümbruse (pere, kodu, kooli) kirjeldamiseks;
- reageerib adekvaatselt lihtsatele küsimustele ja korraldustele;
- on omandanud õppekava raames esmased teadmised Eestist ja eesti kultuurist;
- suhtub positiivselt eesti keele õppimisse;
- töötab tekstiga eakohaste juhiste alusel;
- on lugenud vähemalt ühe lasteraamatu;
- esitab peast kahte luuletust;
- koostab lühemat suulist juttu pildiseeria või küsimuste abil;
- väljendab end arusaadavalt suhtlusolukordades: palumine, küsimine, keeldumine, vabandamine, tänamine;
- loeb ladusalt ja ilmekalt päheõpitud nelja realist luuletust;
- eristab täis- ja kaashäälikut, sõna, liitsõna, lauset;
- kasutab suurt algustähte inimeste, loomade ja kooli nimes, tuntud kohanimedes;
- oskab lause lõppu panna kas punkti või küsimärgi;
- kirjutab väikesi ja suuri kirjatähti (lahuskiri või siduskiri);
- kirjutab loetava käekirjaga;

- oskab vihikusse paigutada tööd, kirjutada pealkirja, kuupäeva;
- täidab õpilaspäevikut (kirjutab tunniplaani üks nädal ette, märgib kodused tööd õpetaja juhendamisel);
- teeb ära kirja nii tahvlilt kui õpikust;
- oskab eristada jutukest ja luuletust;
- oskab õpetaja juhendamisel töötada nii paaris kui ka rühmas.

Õppesisu:

Mina ja teised

- Enese, pereliikmete, kaaslaste ja sõprade tutvustamine ning kirjeldamine. Õpilane jutustab oma perest: nimed, kes on peres. Kirjeldab pereliikmete välimust, iseloomujooni.
- Tervitab, jätab hüvasti.
- Kooliasjad.
- Riideesemed.
- Värvid.

Kodu ja lähiümbrys

- Kodukoht.
- Turul, puu-, juur- ja köögiviljad.
- Liiklusvahendid.
- Ellen Niit "Rongisõit"
- Koduloomad.

Eesti ja maailm

- Naaberriigid, pealinnad, põhirahvused, keel.
- Eesti kaart, linnad.
- Eesti sümboolika (rahvuslill - rukkilill, rahvuskivi - paekivi, rahvuslind – suitsupääsuke, lipp, vapp, vapil on kolm sinist lõvi).
- Loomaaed, võõramaaloomad.
- Jõulude sümboolika ja talverõõmud.

Igapäevaelu

- Vaba aja veetmise kohad.
- Päev, nädal, kuu, kalender, kell.
- Lemmiktegevused.
- Mängude käsklused ja juhendid.
- Piknik.
- Leiutised.
- Suveplaanid.

Õppimine ja töö

- Tervis; menüü.
- Koolipäev, koolitee.
- Huviringid.

- Ametid.

Praktilised tööd

Praktilised tööd toimuvad õpetaja valikul vastavalt läbitud teemale, õpilaste võimekusele ja kooli tehnilistele võimalustele (keelemängud, multifilmid, laulu- ja ringmängud, mängude käsklused ja juhendid, emade- ja isadepäev, jõulud, emakeelepäev - temaatilised laulud ja luuletused).

Grammatika

- Tähestik, täis- ja kaashäälikud.
- Pööramine.
- Suur algustäht lause alguses, nimed.
- Lauselõpumärgid.

3. klass

Õpitulemused:

Õpilane:

- saab aru igapäevastest väljenditest ja lühikestest lausetest;
- kasutab õpitud väljendeid ja lühilauseid oma vajaduste väljendamiseks ning oma lähiümbruse (pere, kodu, kooli) kirjeldamiseks;
- reageerib adekvaatselt lihtsatele küsimustele ja korraldustele;
- on omandanud õppekava raames esmased teadmised Eestist ja eesti kultuurist;
- suhtub positiivselt eesti keele õppimisse;
- koostab suulist ja kirjalikku juttu pildiseeria, tugisõnade, küsimuste abil;
- töötab tekstiga juhiste alusel;
- tunneb ära, mis on jutustus, luuletus, näidend, muinasjutt;
- kasutab suurt algustähte lause algul, inimese- ja loomanimedes ning tuntumates kohanimedes;
- oskab tähestikku, teab ja tunneb eesti keele häälikuid;
- oskab nimetada vastandtähendusega sõnu;
- teab komaga ja komata sidesõnu;
- tunneb ära sõnaliikidest nimi-, omadus- ja tegusõnu ning liitsõnu;
- oskab märkida mitmuse lõppu ja tegusõna pöördelõppe;
- oskab õpetaja juhendamisel töötada nii paaris kui ka rühmas;
- kirjutab sidusat teksti oma eluluga seotud teemadel;
- on lugenud vähemalt kaks lasteraamatut.

Õppesisu:

Mina ja teised

- Enese, pereliikmete, kaaslaste ja sõprade tutvustamine ning kirjeldamine.
- Lastekirjanik – Kristiina Kass “Nõianei Nöbinina”
- Lastekirjanik- Leelo Tungal erinevad luuleraamatud
- Lastekirjanik Ilmar Tomusk “Tere, Volli”
- Tüdrukute ja poiste tegevused.

Kodu ja lähiümbrus

- Kodukoht; kodukoha loodus; kodused toimingud.
- Perekondlikud sündmused.
- Mängud.
- Mets ja sellega kaasnevad ohud.
- Lastekirjanik Heljo Mänd "Tuulehunt"

Eesti ja maailm

- Suuremad linnad.
- Aastaring; rahvakalendri tähtpäevad.
- Riigid ja nende kultuur.
- Naaberriigid; pealinnad, põhirahvused, keel.

Igapäevaelu

- Lemmiktegevused, mängude käsklused ja juhendid.
- Suvi.
- Toidud.
- Kodumasinad.
- Sünnipäev/kutse.
- Sport. Spordipäev – spordialad.
- Transport – Millega? Ainsus, mitmus, loetlemine.
- Matk – Kellega?
- Raamatukogu ja raamatud / Kellele? Kus?
- Tervis; haigused, arsti juures.

Õppimine ja töö

- Tunniplaan.
- Kooliruumid.
- Järgarvud.
- Kuupäevad.

Praktilised tööd

Praktilised tööd toimuvad õpetaja valikul vastavalt läbitud teemale, õpilaste võimekusele ja kooli tehnilistele võimalustele (keelemängud, multifilmid, viktoriin, poster, lipud, laulu- ja ringmängud - mängude käsklused ja juhendid, tuntumate mängude, sh laulumängude käsklused ja läbiviimine. Emade- ja isadepäev, jõulud, emakeelepäev - temaatilised laulud ja luuletused).

Grammatika

Tähestik, täis- ja kaashäälikud. Pööramine. Suur algustäht – lause algus, nimed. Lauselõpumärgid. Omadussõna, tegusõna, küsisõna, vastandsõna. Kellega? Millega? Kus? Asesõna. Vastandsõna. Võrdlus (suur, suurem, kõige suurem). Samatähenduslikud sõnad, <https://portaal.eki.ee/>, õpikusõnastikud.

8.3.3. II kooliaste

Taotleme, et II kooliastme lõpuks väärtustab õpilane eesti keelt kui kultuuri kandjat ja avaliku suhtluse vahendit ning saavutab eakohase B1- keeleoskustaseme, mis tähendab, et ta:

- 1) saab aru kirjalikest ja suulistest tekstidest;
- 2) väljendab ja põhjendab oma arvamust, räägib oma kogemustest ja kavatsustest, tuleb toime igapäevastes suhtlusolukordades;
- 3) kasutab leitud infot suhtlusülesannete täitmiseks;
- 4) koostab isiklikke lihtsaid eri tüüpi tekste;
- 5) on kursis mõningate Eestis ja oma kodukohas toimuvate või toimunud üritustega ja tuntud inimeste tegevusega;
- 6) tunneb ja kasutab mõningaid eestikeelseid meediaväljaandeid;
- 7) tunneb ja järgib üldisi viisakusnorme.

II kooliastme lõpuks on õpilane saavutanud järgmised õpitulemused:

- 1) tuleb toime igapäevastes suhtlusolukordades;
- 2) saab aru lühematest lihtsamatest teadetest, sõnumitest, juhistest ja kirjadest;
- 3) saab aru tuttava sisu ja selge ülesehitusega suulistest ja kirjalikest meediatekstidest;
- 4) saab aru eakohase eestikeelse filmi põhisist;
- 5) leiab ja mõistab asjakohast teavet tarbetekstidest, näiteks teated, kirjad, voldikud, kuulutused, reklaamid, juhised, hoiatused jmt;
- 6) loeb eakohast ilukirjandusteksti ja mõistab selle põhisisu;
- 7) leiab vajalikku teavet trüki- ja veebisõnastikest ning teatmeteostest;
- 8) räägib lihtsate seostatud lausetega tuttavatel teemadel;
- 9) vestleb kaaslastega, esitab küsimusi ja vastab neile;
- 10) jagab lihtsamaid juhiseid, teeb ettepanekuid ja vastab neile;
- 11) kirjeldab sündmusi, olukordi, kohti, tegevusi ja inimesi;
- 12) väljendab ja selgitab oma vajadusi, soove ja emotsioone, tuleb toime igapäevaelu olukordades;
- 13) vahendab raamatu või filmi põhisisu ning väljendab oma muljeid ja mõtteid;
- 14) avaldab arvamust tuttavatel teemadel ja põhjendab oma seisukohta;
- 15) kirjutab ja täidab lihtsamaid tarbetekste, nagu kutse, sõnum, e-kiri, avaldus, ankeet;
- 16) kirjutab kirjeldavaid ja jutustavaid tekste tuttavatel teemadel;

- 17) valdab põhisõnavara, vajaduse korral lihtsustab sõnumit või sõnastab oma teksti ümber;
- 18) tuletab konteksti põhjal sõnade tähendusi;
- 19) kasutab grammatika põhitarindeid võrdlemisi korrektselt;
- 20) hääldab sõnu ja lauseid üldiselt selgelt ja arusaadavalt.

4. klass

Õpitulemused:

Õpilane:

- tuleb toime igapäevastes suhtlusolukordades õpitud sõnavara ulatuses (nt poes, apteegis ühistranspordis);
- saab aru lühematest lihtsamatest teadetest, sõnumitest, juhistest ja kirjadest (kuulutus, küsitlus, tööjuhised, päevaplaanid);
- saab aru tuttava sisu ja selge ülesehitusega suulistest ja kirjalikest meediatekstidest;
- saab aru eakohase eestikeelse filmi põhisistust;
- leiab ja mõistab asjakohast teavet tarbetekstidest, näiteks teated, kirjad, voldikud, kuulutused, reklaamid, juhised, hoiatused jmt;
- loeb eakohast ilukirjandusteksti ja mõistab selle põhisisu (vahendab raamatu või filmi põhisisu);
- leiab vajalikku teavet trüki- ja veebisõnastikest ning teatmeteostest;
- räägib lihtsate seostatud lausetega tuttavatel teemadel;
- vestleb kaaslastega, esitab küsimusi ja vastab neile;
- jagab lihtsamaid juhiseid (käskiv kõneviis);
- kirjeldab kohti, tegevusi ja inimesi;
- väljendab ja selgitab oma vajadusi, soove ja emotsioone;
- kirjutab ja täidab lihtsamaid tarbetekste, nagu kutse, sõnum, ankeet, e-kiri nii paber kandjal kui ka arvutis;
- valdab õpitud põhisõnavara;
- kasutab grammatika põhitarindeid võrdlemisi korrektselt;
- hääldab sõnu ja lauseid üldiselt selgelt ja arusaadavalt.

Õppesisu:

Mina ja teised

- Suhtlemine pereliikmetega ja koolikaaslastega.
- Viisakusväljendid.

Kodu ja lähiümbrus

- Elu linnas ja maal; looduse märgid; kodu kirjeldamine; lemmikloomad; töövahendid ning kohustused kodus.
- Rõõmsad ja kurvad sündmused peres. Peretraditsioonid.

Eesti ja maailm

- Eesti geograafiline asukoht.

- Ilm.
- Riigi- ja rahvussümboolika; riigipühad ja riiklikud tähtpäevad; üldrahvalikud sündmused.
- Naaberriigid; pealinnad, põhirahvused, keel, kultuuritavad, huvipakkuvad paigad, muuseumid, kultuuritegelased (kunst, kirjandus, muusika).

Igapäevaelu

- Aja planeerimine.
- Avalikud kohad/asutused (poes, apteegis, ühistranspordis, haiglas/polikliinikus jm).
- Turvaline liiklemine, tee küsimine ja juhatamine.
- Igapäevased tegevused ja olukorrad.
- Kooliväline tegevus; huvid; laagrid; lugemiseelisted; perepuhkus; spordialad ning sportlikud tegevused.
- Tervis (haigused, põhjused, ravimine), sport, tervislik toitumine.

Õppimine ja töö

- Koolielu (tunni tegevused, koolitoit, koolitarbed, tunniplaan).
- Ametid, töökohad, tegevused töö.

Praktilised tööd

Praktilised tööd toimuvad õpetaja valikul vastavalt läbitud teemale, õpilaste võimekusele ja kooli tehnilistele võimalustele (nt. filmi ja/või loetud jutu kokkuvõte, poster, pildi kirjeldamine, kaart, jutukese koostamine, lasteajakirja lugemine, viktoriini ja/või harjutuse koostamine, emade- ja isadepäev, jõulud, sõbrapäev, emakeelepäev, temaatilised laulud ja luuletused)

Grammatika

nimisõna; ainsus ja mitmus; nimisõna käänamine ainsuses; omadussõnade võrdlusastmed; sünonüümid ja antonüümid; tegusõnade pööramine olevikus ja minevikus (nt rääkima, tegema, õppima, ärkama, sööma jt); tegusõnade rektsoon (nt armastan, aitan, käin); käskiv kõneviis; sõnamoodustus (liitsõnad); küsisõnad; asesõnad; sidesõnad; põhi- ja järgarvsõnad; lauseehitus.

5. klass

Õpitulemused:

Õpilane:

- tuleb toime igapäevastes suhtlusolukordades;
- saab aru lühematest lihtsamatest teadetest, sõnumitest, juhustest ja kirjadest (kuulutused, saatekavad, küsitlused, reeglid, ilmateated, tööjuhised/soovitused, sõiduplaanid, blogid, postitused, päevaplaanid, reklaamid, tänukirjad);
- saab aru tuttava sisu ja selge ülesehitusega suulistest ja kirjalikest meediatekstidest;

- saab aru eakohase eestikeelse filmi põhisist;
- loeb eakohast ilukirjandusteksti ja mõistab selle põhisist;
- vahendab raamatu või filmi põhisist;
- leiab vajalikku teavet trüki- ja veebisõnastikest ning teatmeteostest;
- räägib lihtsate seostatud lausetega tuttavatel teemadel;
- vestleb kaaslastega, esitab küsimusi ja vastab neile;
- jagab lihtsamaid juhiseid, teeb ettepanekuid ja vastab neile;
- kirjeldab kohti, tegevusi ja inimesi;
- väljendab ja selgitab oma vajadusi, soove ja emotsioone, tuleb toime igapäevaelu olukordades;
- avaldab arvamust tuttaval teemal;
- kirjutab ja täidab lihtsamaid tarbetekste, nagu kutse, sõnum, e-kiri, ankeet nii paberkandjal kui ka arvutis;
- kirjutab jutustavaid tekste lihtsamatel tuttavatel teemadel nii paberkandjal kui ka arvutis;
- valdab põhisõnavara, vajaduse korral lihtsustab sõnumit;
- kasutab grammatika põhitarindeid võrdlemisi korrektselt;
- hääldab sõnu ja lauseid üldiselt selgelt ja arusaadavalt.

Õppesist:

Mina ja teised

- Suhted peres ja koolis, emotsioonid ja tuju, ootused ja hirmud, unistused ja pettumused.

Kodu ja lähikõrbrus

- Erinevad kodud, elu linnas ja maal, kodukõrbrus.
- Kodutööd, aia- ja õuetööd, unistuste kodu.
- Liiklus, tee juhatamine, õnnetused teel.

Eesti ja maailm

- Ilm ja kliima.
- Eesti looduslikud kohad (metsad, sood, looduskaitsealad, jõed, järved).
- Eesti meedia (ajakirjandus, televisioon, raadio, internetiallikad).
- Eesti ja teiste riikide traditsioonid ja tähtpäevad.

Igapäevaelu

- Suvetegevused.
- Reisimine.
- Meedia (ajakirjandus, televisioon, internet, sotsiaalvõrgustikud, interneti ohud ja võimalused).
- Koolivaheaegade tegemised.
- Terviseprobleemid (õnnetusjuhtumid, haigused: ennetamine, ravimine).
- Sünnipäev.
- Transport.
- Huvid ja trennid.
- Raamatukogu, lemmikraamat.

Õppimine ja töö

- Koolielu, klass, lemmiktegevused koolis/tunnis; koolimeedia ja IT-vahendid (kooliraadio/TV/ajaleht, digipööre, digisõltlane), vahetundide tegevused; koolimaja/ruumide kirjeldamine, kooliraamatukogu; korrapidamine, koolimaja hoidmine; koolivorm (selle eeldused ja puudused), huviharidus (spordi-, kunstiringid).
- Kooli traditsioonid ja tähtpäevad; e-õpe, koolitoit, õpilasvahetused, koolivahetused, unistuste kool.

Praktilised tööd

Praktilised tööd toimuvad õpetaja valikul vastavalt läbitud teemale, õpilaste võimekusele ja kooli tehnilistele võimalustele (nt. filmi ja/või loetud jutu kokkuvõte, plakat, pildi kirjeldamine, kaart, jutukese koostamine, lasteajakirja lugemine, viktoriini ja/või harjutuse koostamine, emade- ja isadepäev, jõulud, sõbrapäev, emakeelepäev - temaatilised laulud ja luuletused).

Grammatika

Nimisõnade käänamine ainsuses ja mitmuses; omadussõnade võrdlusastmed; tegusõnade pööramine olevikus ja minevikus (*sh astmevahelduslikud tegusõnad: tundma, kandma, hoidma, lugema, tegema*); tegusõnade reksioon (*nt aitan, kuulan, loen, vaatan, soovin, unistan jt*); sihitis; põhi- ja järgarvsõnad; sõnamoodustus (liitsõnad).

6. klass

Õpitulemused:

Õpilane:

- tuleb toime igapäevastes suhtlusolukordades;
- saab aru lühematest lihtsamatest teadetest, sõnumitest, juhistest ja kirjadest;
- saab aru tuttava sisu ja selge ülesehitusega suulistest ja kirjalikest meediatekstidest;
- saab aru eakohase eestikeelse filmi põhisist;
- loeb eakohast ilukirjandusteksti ja mõistab selle põhisisu vahendab raamatu või filmi põhisisu ning väljendab oma muljeid ja mõtteid;
- leiab vajalikku teavet trüki- ja veebisõnastikest ning teatmeteostest;
- räägib lihtsate seostatud lausetega tuttavatel teemadel;
- vestleb kaaslasega, esitab küsimusi ja vastab neile;
- jagab lihtsamaid juhiseid, teeb ettepanekuid ja vastab neile;
- kirjeldab sündmusi, kohti, tegevusi ja inimesi;
- väljendab ja selgitab oma vajadusi, soove ja emotsioone, tuleb toime igapäevaelu olukordades;
- avaldab arvamust tuttavat teemal ja põhjendab oma seisukohta;
- kirjutab ja täidab lihtsamaid tarbetekste, nagu kutse, sõnum, e-kiri, teade, kiri, avaldus, ankeet, kuulutus, sõbrapäevik, suvekaart, motivatsioonikiri, päevik

nii paberkandjal kui ka arvutis;

- kirjutab jutustavaid tekste tuttavatel teemadel nii paberkandjal kui ka arvutis;
- valdab põhisõnavara, vajaduse korral lihtsustab sõnumit või sõnastab oma teksti ümber;
- tuletab konteksti põhjal sõnade tähendusi;
- kasutab grammatika põhitarindeid võrdlemisi korrektselt;
- hääldab sõnu ja lauseid üldiselt selgelt ja arusaadavalt.

Õppesisu:

Mina ja teised

- Suhtlemine kaaslastega, tunded ja emotsioonid.
- Suhted koolis ja peres, kiusamine ja vägivald.
- Abi ja toetamine, heategevus.

Kodu ja lähiümbrus

- Elu linnas ja maal (tegevused erinevatel aastaaegadel).
- Lemmikloomad (hoolitsemine ja tähtsus).
- Keskkonnahoid ja looduskaitse.

Eesti ja maailm

- Ilm ja kliima.
- Kultuur ja traditsioonid, riiklikud tähtpäevad.
- Meedia (teater, ilukirjandus, ajakirjandus, televisioon, filmikunst, muusika, raadio).
- Euroopa riigid ja nende kultuur; vaatamisväärsused, muuseumid, sambad; maailmaimed.

Igapäevaelu

- Huvid ja ringid.
- Rahatarkus, taaskasutus, raha teenimise, suveks tööle, õpilasmalev, vabatahtlikud.
- Liiklusvahendid.
- Tehnika (nutiseadmed).
- Käitumine avalikes kohtades (toidu- ja riidepoes, R-kioskis, kohvikus, restoranis, bussis).
- Meelelahutus (kinos, teatris, kontserdil).
- Eeisimine Eestis ja maailmas.
- Tervise eest hoolitsemine (perearsti ja hambaarsti juures)

Õppimine ja töö

- Ametid ja töökohad (elukutse valik, elukestev õpe).
- Huvid ja fännlus.

Praktilised tööd

Praktilised tööd toimuvad õpetaja valikul vastavalt läbitud teemale, õpilaste võimekusele ja kooli tehnilistele võimalustele (nt. filmi ja/või loetud raamatu kokkuvõtte, plakat, pildi kirjeldamine, kaart, jutu koostamine, lasteajakirja lugemine,

viktoriini ja/või harjutuse koostamine, emade- ja isadepäev, jõulud, sõbrapäev, emakeelepäev - temaatilised laulud ja luuletused).

Grammatika

Nimisõnade käänamine ainsuses ja mitmuses, suur ja väike algustäht, omadussõnade võrdlusastmed (sh lühike ülivõrre), verbi reksioon, i-mineviku tegusõnad ja nende reksioon, tingiv kõneviis, umbisikuline tegumood, lõpetamata ja lõpetatud tegevus (*sihitise käänded*), arvsõna vormid, liide -gi/-ki, kaassõnad.

8.3.4. III kooliaste

Taotleme, et III kooliastme lõpuks väärtustab õpilane eesti keelt kui kultuuri kandjat ja avaliku suhtluse vahendit ning saavutab eakohase B2-keeleskustaseme, mis tähendab, et ta:

- 1) mõistab konkreetsel ja abstraktsel teemal tekste;
- 2) suhtleb loomulikult ja ladusalt erinevatel teemadel;
- 3) väljendab, põhjendab ja kaitseb oma seisukohti;
- 4) loob sidusaid ja loogilisi eri tüüpi tekste eri teemadel;
- 5) on üldiselt kursis Eestis ja oma kodukohas toimuvate või toimunud olulisemate üritustega ja tuntud inimeste tegevusega;
- 6) tunneb ja kasutab mõningaid eestikeelseid meediaväljaandeid;
- 7) teadvustab eesti kultuuri suhtlustavade eripära ning arvestab neid suhtluses.

III kooliastme lõpuks on õpilane saavutanud järgmised õpitulemused:

- 1) kasutab teadlikult eesti keele oskuse arendamiseks keelekeskkonna võimalusi;
- 2) saab aru erisuguse pikkuse ja keerukusega suuliste tekstide põhisistust;
- 3) jälgib vilunud kõnelejate elavat mõttevahetust ning saab aru selgelt struktureeritud diskussioonist;
- 4) jälgib eakohaseid ettekandeid ja esitlusi, leiab infot ja teeb kokkuvõtte;
- 5) saab aru enamikust suulistest ja kirjalikest üldkeelsetest tarbe- ja meediatekstidest;
- 6) jälgib ja mõistab eakohaste arvamus- ja probleemartiklite arutluskäiku;
- 7) loeb eakohaseid eri žanris ilukirjandustekste, analüüsib nende sisu ja mõistab sõnumit;
- 8) suhtleb ettevalmistuseta küllaltki ladusalt, väljendab oma seisukohti, tundeid ja soove, reageerib kaaslaste jutule;
- 9) osaleb arutelus, väljendub selgelt ja üksikasjalikult mitmesugustel teemadel, esitab argumentide ja näidetega toetatud seisukohti ja põhjendusi;

- 10) peab selgelt struktureeritud ettekande, toob esile olulisemad seisukohad ning poolt- ja vastuargumendid;
- 11) kirjutab eri tüüpi tarbetekste, näiteks avaldus, motivatsioonikiri, elulookirjeldus, seletuskiri, e-kiri, ning vormistab need korrektselt;
- 12) kirjutab jutustavaid ja kirjeldavaid tekste nii realistlikus kui ka fantastilises laadis;
- 13) kirjutab arutlevaid tekste, esitab poolt- ja vastuargumente, toob näiteid ning sõnastab kokkuvõtte;
- 14) kirjutab raamatu-, filmi- või teatriarvustuse;
- 15) valdab üldsõnavara, väljendub selgelt, täpselt ja varieeruvalt;
- 16) valdab grammatika tarindeid;
- 17) hääldab sõnu ja lauseid selgelt ja loomulikult;
- 18) arvestab keeleliste vahendite valikul suhtluse eesmärki, partnerit ja olukorda;
- 19) ühendab lausungid selgelt ja loogiliselt sidusaks tekstiks, liigendab teksti lõikudeks;
- 20) järgib õigekirjareegleid.

7. klass

Õpitulemused:

Õpilane:

- suhtleb eesti keeles igapäevastes suhtlusolukordades väljaspool kooli;
- kasutab eestikeelset internetikeskkonda õpitegevuses ja enda huvialadega seoses;
- saab aru erisuguse pikkuse ja keerukusega suuliste tekstide põhisist;
- jälgib mõttevahetust tuttavatel teemadel ning saab aru põhisist;
- jälgib eakohaseid ettekandeid ja esitlusi, leiab infot ja teeb kokkuvõtte,
- teeb kirjalikke märkmeid loetud või kuuldu teksti kohta;
- saab aru enamikust suulistest ja kirjalikest üldkeelsetest tarbetekstidest;
- loeb eakohaseid eri žanris ilukirjandustekste, mõistab põhisõnumit ning avaldab loetu kohta arvamust;
- suhtleb ettevalmistuseta küllaltki ladusalt tuttavatel teemadel, väljendab oma seisukohti, tundeid ja soove, reageerib kaaslase jutule;
- jutustab endast ja oma elu sündmustest, kirjeldab ennast, kirjutab oma eesti sõbrale kirja endast;
- jutustab ettevalmistatud tekstis endaga seotud minevikusündmusest selgelt ja arusaadavalt;
- osaleb arutelus, väljendab seisukohti tuttavatel teemadel, esitab argumentide ja näidetega toetatud seisukohti ja põhjendusi;
- tutvustab suuliselt üht tuntud eesti muusikut ja / või kunstnikku;
- esitab selgelt struktureeritud ettekande;
- kirjutab vabas vormis tarbetekste, näiteks kuulutus, järelepärimine, teade,

kutse, blogi;

- koostab alusteksti, näiteks mõistekaart, pilt või video, põhjal jutustavaid ja kirjeldavaid tekste nii realistlikus kui ka fantastilises laadis;
- valdab üldsõnavara tuttavalt teemal;
- valdab grammatika tarindeid; moodustab tüüpsõna eeskujul sõnavorme,
- väljendab ennast grammatiliselt õigesti õpitu piires;
- hääldab sõnu ja lauseid selgelt ja loomulikult;
- valib erinevates suhtlussituatsioonides sobivad keelelised vahendid;
- ühendab lausungid sidusaks tekstiks, liigendab teksti lõikudeks;
- järgib õigekirjareegleid õpitu piires.

Õppesisu:

Mina ja teised

- Kes ma olen?
- Sündmused peres ja peretraditsioonid.
- Minu juured ja päritolu.
- Kelle moodi ma olen? Põnev sugulane. Minu eeskujud.
- Toimetulek raskustega perekonnas.
- Koostöö teistega, head grupisuhted.
- Mina internetis: mida ja kui palju avaldada.
- Netisõber. Piltide kirjeldamine. Arvamuste avaldamine.

Kodu ja lähiümbrus

- Erinevad elamutüübid: eramaja, kortermaja, ühiselamu, suvila.
- Erinevad piirkonnad, nt keskus, puhkeala, kesklinn, äärelinn, tööstusrajoon. Nn tark maja. Remont. Kinnisvarakuulutused. Tagurpidi maja. Kodused toimetused.

Eesti ja maailm

- Eesti looduse omapära võrreldes teiste maadega.
- Looduskaitsealad. Põnev taime- või loomaliik.
- Traditsioonilised muusikaüritused. Muusikakonkursid ja -saated.
- Kujutava kunsti liigid. Muuseumid, näitused, galeriid. Tänavakunst. Lähem tutvus ühe Eesti kunstniku või muusikuga.
- Reisikogemused. Reisikaaslased, reisimise viisid, reisieesmärgid ja sihtkohad. Reisi korraldamine.

Igapäevaelu

- Pere eelarve ja taskuraha.
- Ostukohad (pood, r-kiosk), internetikaubandus. Ostunimekirja koostamine.
- Vastutustundlik loomapidamine (koduloomad linnas ja maal).
- Spordiüritused, harrastussport ja võistlussport.
- Peod, pidulikud sündmused, perepeod ja peod sõpradega.
- Tervislikud eluviisid. Arsti juures (kooli-, pere- hambaarst).
- Liikumine. Ohutu liiklemine (transpordis ja tänaval).
- Puhkus, vaba aeg ja huvid, asutused. Riietus.

Õppimine ja töö

- Õpilasesinduse roll koolis.
- AI ja tõlkeprogrammide kasutamine koolitöös.
- Minu ajakasutus.
- Kuidas leida sobiv harrastusvõimalus. Harrastusest saab kutsumus.
- Ametid.

Praktilised tööd

Praktilised tööd toimuvad õpetaja valikul vastavalt läbitud teemale, õpilaste võimekusele ja kooli tehnilistele võimalustele (nt. filmi ja/või loetud raamatu kokkuvõtte, plakat, pildi kirjeldamine, kiri, jutu koostamine, noorte ajakirja lugemine, teemantluuletuse koostamine, viktoriini koostamine, teemapõhised esitlused).

Grammatika

Käänded ainsuses, järgarvud.

8. klass

Õpitulemused:

Õpilane:

- kasutab Eesti Keele Instituudi veebisõnastikke keele rikastamiseks ja enesekontrolliks;
- oskab kasutada eestikeelse meedia pakutavaid võimalusi info leidmiseks ja keele õppimiseks, oskab nimetada eestikeelseid väljaandeid;
- kasutab keele õppimiseks infokeskkonda, näiteks sildid, kuulutused, reklaamid ja juhised;
- eristab tuntumaid kõnekeelseid keelendeid, valib kõnelemisel ja kirjutamisel sõltuvalt suhtlusolukorrast sobivad keelendid;
- kasutab ametlikus suhtlussituatsioonis sobivat suhtlusstiili ja eesti keelele omaseid keelendeid pöördumiseks, tervitamiseks, huvi üles näitamiseks ja suhtluse lõpetamiseks;
- saab aru erisuguse pikkuse ja keerukusega oma huvivaldkondade, üldiste ning õpi- ja elutabeliste kirjalike ja suuliste tekstide põhisisust;
- teeb kuulnud või loetud intervjuu põhjal kokkuvõtte;
- jälgib mitme osalejaga struktureeritud mõttevahetust ning toob välja mõned põhiseisukohad;
- korduva kuulamise võimalusel teeb kokkuvõtte videoloengust tuttavale teemale;
- saab aru üldkeelelisest või oma huvialaga seotud meelahutuslikust või enesediagnostilisest kirjalikust valikvastustega testist;
- saab aru tuttavale teemale antud soovitustest ja oskab neid ise koostada suuliselt ja kirjalikult;
- jälgib ja mõistab eakohaste arvamus- ja probleemartiklite arutluskäiku, esitab enda seisukoha;
- loeb eakohaseid eri žanris ilukirjandustekste, mõistab põhisisu kui ka kõik

pole arusaadav, avaldab loetu kohta arvamust;

- suhtleb tuttaval teemal ettevalmistuseta küllaltki ladusalt, väljendab oma seisukohti, tundeid ja soove, reageerib kaaslaste jutule asjakohaselt ja viisakalt;
- osaleb arutelus, esitab argumentide ja näidetega toetatud seisukohti ja põhjendusi, kasutab kaaslaste jutule reageerimiseks ja sõnajarje saamiseks sobivaid keelendeid;
- peab selgelt struktureeritud ettekande, toob esile olulisemad seisukohad ning poolt- ja vastuargumendid, pöördub kuulajate poole ning lõpetab ettekande asjakohaselt ning head tava silmas pidades;
- kirjutab eri tüüpi tarbetekste, näiteks järelepärimine, motivatsioonikiri, avaldus, seletuskiri, ning oskab neid korrektselt vormistada;
- kirjeldab möödunud sündmust või kogemust kirjeldava teksti;
- kirjutab arutlevaid tekste, kus esitab poolt- ja vastuargumente, toob näiteid ning
- saab aru õpitud teemaga seotud üldkasutatavatest rahvapärastest ütlustest ja vanasõnadest;
- hääldab sõnu ja lauseid selgelt ja loomulikult;
- ühendab lausungid sidusaks tekstiks, liigendab teksti lõikudeks;
- kirjutab korrektselt järgides õigekirjareegleid õpitu piires.

Õppesisu:

Mina ja teised

- Isikuomadused, tugevad ja nõrgad küljed.
- Sõprus, armastus ja heade suhete hoidmine.
- Erilised inimesed, eeskujud (spordis, peres jm).

Kodu ja lähiümbrus

- Ümbruskond ja elukeskkond.
- Kodukoha rajatised, asutused ja ettevõtted.
- Tähtsad sündmused kodukandis.
- Liiklemisvõimalused, vahendid.
- Tee juhatamine. Jalakäijasõbralik linn.

Eesti ja maailm

- Loodusväärtuslikud (loodukaitsealad, linnapargid) ja kultuuriväärtuslikud objektid (Kuremäe klooster, Narva kindlus jm).
- UNESCO maailmapärand Eestis (Tallinna vanalinn).
- Muuseumid, külastused ja virtuaaltuurid.
- Tuntud eestlased. Tuntud teistest rahvustest inimesed Eestis.
- Ilm.
- Tähtpäevad.

Igapäevaelu

- Ohutus. Liiklusohutus. Veeohutus. Hädaabinumbrile helistamine.
- Eesti Rahvusringhääling: meediakanalid, rubriigid err.ee lehel.

- Aktiivne puhkus (reisimine, matkamine, sport jm).
- Vaba aeg. Teater. Kohvik. Kino. Muusika. Muuseumid.

Õppimine ja töö

- Mina õppijana. Tõhus õppimine.
- Infotehnoloogia kasutusvõimalused keeleõppes. Sotsiaalmeedia ja äpid. Turvaline internet.
- Vabatahtlik töö, talgud, töö võimalused õpilastele.

Praktilised tööd

Praktilised tööd toimuvad õpetaja valikul vastavalt läbitud teemale, õpilaste võimekusele ja kooli tehnilistele võimalustele (nt. filmi ja/või loetud raamatu kokkuvõtte, plakat, pildi kirjeldamine, kiri, jutu koostamine, noorte ajakirja lugemine, teemantluuletuse koostamine, viktoriini koostamine, teemapõhised esitlused).

Grammatika

Käänded mitmuses, umbisikuline tegumood.

9. klass

Õpitulemused:

Õpilane:

- väärtustab eesti keelt ja kultuuri, kasutab teadlikult eesti keele oskuse arendamiseks eestikeelset keelekeskkonda;
- kasutab õppes ajakohaseid keeletehnoloogilisi vahendeid eesmärgipäraselt, arvestab digiturvalisuse nõuetega;
- saab aru erineva pikkuse ja keerukusega suuliste tekstide põhisist, mõistab nii kirja- kui kõnekeelt.
- jälgib vilunud kõnelejate elavat mõttevahetust ning saab aru selgelt struktureeritud diskussioonist;
- jälgib eakohaseid ettekandeid ja esitlusi, leiab infot ja teeb kokkuvõtte, avaldab oma arvamust, esitab vastuväiteid;
- saab aru enamikust suulistest ja kirjalikest üldkeelsetest tarbe- ja meediatekstidest, eristab kvaliteetajakirjandust kollasest;
- jälgib ja mõistab aramus- ja probleemartiklite ning saadete arutluskäiku usaldusväärsetest allikatest;
- loeb keeletasemele vastavaid eri žanris ilukirjandustekste, analüüsib nende sisu ja mõistab sõnumit;
- suhtleb ettevalmistuseta küllaltki ladusalt tuttavatel ja eale vastavatel teemadel, väljendab oma seisukohti, tundeid ja soove, reageerib kaaslaste jutule aktuaalsetel teemadel;
- osaleb arutelus, väitluses, väljendub selgelt, üksikasjalikult ning argumenteeritult eakohastel ja aktuaalsetel teemadel.
- peab selgelt struktureeritud ettekande tuttavatel teemadel või alusteksti põhjal, esitab olulisemad seisukohad ning poolt- ja vastuargumendid;

- koostab eri tüüpi tarbetekste, näiteks kandideerimisdokumente: avaldus, motivatsioonikiri, elulookirjeldus, seletuskiri, volitus,
- e-kiri, ning vormistab need korrektselt;
- kirjutab jutustavaid ja kirjeldavaid tekste nii realistlikus kui ka fantastilises laadis,
- kirjutab arutlevaid tekste, esitab poolt- ja vastuargumente, toob näiteid ning sõnastab kokkuvõtte alustekstide põhjal;
- kirjutab raamatu-, filmi-, teatri-, saate-, videoarvustuse loetu, nähtu, kuuldu põhjal;
- valdab üldsõnavara tuttavatel ja aktuaalsetel teemadel, väljendub selgelt, täpselt ja varieeruvalt;
- tunneb eesti keele grammatikat õpitu piires, tunneb sõna- ja sõnavormide moodustamise viise;
- hääldab sõnu ja lauseid selgelt ja loomulikult;
- arvestab keeleliste vahendite valikul suhtluse eesmärki, partnerit ja olukorda nii koolis kui ka väljaspool kooli.
- kasutab liit- ja lihtlauseid, lauselühendiga lauseid, otsekõnet; ühendab lausungid selgelt ja loogiliselt struktureeritud sidusaks tekstiks;
- kirjeldab eesti keele häälikusüsteemi, eristab sõnaliike ja -vorme, järgib õigekirjareegleid õpitu piires;
- tunneb eesti keele sõnamoodustuse põhimõtteid.

Õppesisu:

Mina ja teised

- Avalik ja privaatne suhtlemine (digisuhtlus: e-kiri, sotsiaalsuhtlusvõrgustikud). meilietikett. Turvaline digisuhtlus, koostöö veebikeskkonnas.
- Lähisuhted, sugulased ja sugupuu.
- Armastus- ja sõprus-suhted, psühholoogiline suhtlusbarjäär, suhtepeetuste ja konfliktide ennetamine ning lahendamine. Enesejuhtimisoskus ja eneseanalüüs.

Kodu ja lähiümbrus

- Kogukondlikud rahvaalgatused, „Teeme ära!” talgud.
- Looduskaitse ja -hoid, prügi sorteerimine, taaskasutus ja pakendiringlus.
- Säästlik eluviis.
- Loomade varjupaik.
- Heakord.

Eesti ja maailm

- Eesti eripära/koht/tuntus maailmas: e-riik, puhas keskkond.
- Eesti keele kui riigikeele väärtustamine ja tähtsus, eestlaste välja- ja sissevõtte; eesti keel ja kultuur maailmas.
- Eesti noored ja teadus. Vabariiklikud teema-aastad.
- Eesti keele keskkonnad, eesti tuntumad kirjanikud ning tüvitekstid.
- Riigiaparaat ja selle valitsemine.
- Erinevate rahvaste stereotüübid, tavad ja kombed.

Igapäevaelu

- Noorte vaba aeg.
- Tervislik eluviis (istuv eluviis, netisõltuvus jne, tasakaalustatud toitumine, vaimne tervis).
- Aktiivne puhkus: matkad, jalgrattaretked, kultuureisid, noortelaagrid.
- Huvitegevus (kujutav kunst, muusika, kirjandus, film, teater, fotograafia, sport, tants, käsitöö, kogumine jt loovtegevused).

Õppimine ja töö

- Keeleõppe võimalused: tandemõpe, õpilasvõistlus, kohtumisõhtud, keelesõber, keeleteklubid ja -kohvikud jt.
- Edasiõppimine: kutseõpe; õpipoisi õpe, õpilasvahetus.
- Noorte tööhõive ja teenimisvõimalused: õpilasfirmad, töövarjupäevad.
- Noorteorganisatsioonid, noortevahetus. Vahetuspere. Kandideerimiseks vajalikud tarbetekstid.

Praktilised tööd

Praktilised tööd toimuvad õpetaja valikul vastavalt läbitud teemale, õpilaste võimekusele ja kooli tehnilistele võimalustele (nt. filmi ja/või loetud raamatu kokkuvõtte, plakat, pildi kirjeldamine, kiri, jutu koostamine, noorte ajakirja lugemine, teemantluuletuse koostamine, viktoriini koostamine, teemapõhised esitlused).

Grammatika

Kesksõnad, rektsioon, enne-ja täisminevik, mitmuse osastav, umbisikuline tegumood.